

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_228818

UNIVERSAL
LIBRARY

بَعْدَ خَلْقِ الْإِنسَانِ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ

زنگین اشعار مجذوب : لازوال یادگار مجذوب
۱۶۵۳ع ۱۰۶۲ق

الموسوم به

دیوان میرزا محمد

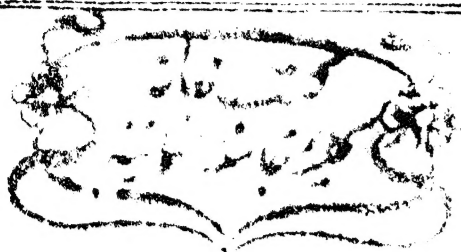
مجدوب تبریزی

منقول از کتبخانه حکیم میرزا در علی ضار عدد و دهانه و اوی و کن

مطبوعه عمادین چغتای در کتبخانه

مکتبہ دارالعلوم دیوبند

ایں کلام غوث مرید دیوان خواجہ غلام شیرازی یعنی دیوان مجذوب تبریزی الموسوم بہ

دیوان مجذوب

س ۱۰۶۶ هـ

رویف الف

منقول از کتب خانہ حکیم میرزا نور علی صاحب عد جید آباد دکن

مطبعہ دارالعلوم دیوبند
چاپ شد در سال ۱۳۰۶ قمری
مکتبہ دارالعلوم دیوبند

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

<p>مُقَرَّراً بِالذُّنُوبِ قَدْ دَعَاكَ وَإِنْ تَطَرَّدُ فَمَنْ يَرْحَمُ سِوَاكَ وَحَلَّصْنِي بِهِمْ عَمَّا سِوَاكَ رِضَاهُمْ كَانَ قِطْعًا مِنْ رِضَاكَ وَقَدْ كَانَتْ بِنَجَاتِي مِنْ ذَرَاكَ وَاحْيَا فِي بَرْوَجٍ مِنْ هَوَاكَ وَقَدْ كَانَتْ حَيَاتِي مِنْ عَمَّاكَ</p>	<p>اَللّٰهُ عَبْدُكَ الْعَاصِي اَتَاكَ فَإِنْ تَغْفِرْ فَاَنْتَ اَهْلُ الذِّكْرِ اَللّٰهُ صَلِّ اِلٰهِي اَهْلُ الدِّكْرِ مَعِي اَللّٰهُ اَرْضْ عَنِّي اَهْلُ بَيْتِ اَللّٰهُ كَافِي مِنْ كُلِّ بَابِ اَللّٰهُ لَا تَمْنُنِيْ مِثْلَ السَّوْءِ اَللّٰهُ اَعْطِ مَاءَ ذَا حَيَاتِ</p>
--	---

اَللّٰهُ عَبْدُكَ الْمَجْدُوب رَاجِح
فَشَرَّفْنَا وَصَيَّرْنَا قَدْ اَكَا

<p>تو دل بردی بیخا از میان و من شدم رسوا بیک پیمانہ سے در گلشن و گلخن شدم رسوا گئے چوں چشم دل در وادی امین شدم رسوا غم فریاد و محنوں تازہ شد تا من شدم رسوا چو بلبل از فغان خود دریں گلشن شدم رسوا ز رنگ آمیزی آن غمزہ پُرفتن شدم رسوا کہ عمرے از بے آن سر و سپین تن شدم رسوا</p>	<p>فلذی تانتاب از رخ بیکدین شدم رسوا شدم محنوں نہا دم سحر کو بگو شتم گئے با چشم پر خون بحر کردم بر محنوں را گذشت از بیستون و سحر عشق آوازہ شوم نہ بچوں گل صبا باغبان غماز ازم شد گناہوں زرد و گریہ گلگوں نے دغم بیانشی قیامت راز من بشنو نہ از واعظ</p>
---	---

من مجذوب را بیجا مکن منع اے نصیحت گو
آنو ہم دانی کہیں سودا نہ تنہا من شدم رسوا

باز آ کہ بے تو قطرہ اشک از کنارِ ما
 بے عارض تو غنچہ دل وانے شود
 از بکہ دیر دیر بمارخ نمودہ
 تا گشتہ بے تو دیدہ ماموچ خیز خون
 از نازِ چوں تو سنگدے رگِ دل تافت
 ز اہد بیا کہ فیض خرابات دائم است
 تا سرسجاست نور بخشد چرخِ دل
 چوں نے مساز برگ خود و سرکشی مجوئے
 روزِ ازل بیا و تو دادند اختیار
 آسودہ شو کہ خوب بہم تا بخوردہ است

بیخون دل نمی گذرد چوں مدارِ ما
 رنج بکن بگلشنِ ماے بہارِ ما
 تا رنج گشتہ روز خوش از روزگارِ ما
 دریا کنار کردہ زورِ یکناہِ ما
 صد آفرین بجو صلا انتظارِ ما
 حاجت بہ صبح و شام نلار و دیارِ ما
 افکنگی چو بارِ چرخ است بارِ ما
 تا کے زکار ما گردہ افتد بکارِ ما
 اما نبود در کفِ ما اختیارِ ما
 سر رشته مدار فلک با مدارِ ما

باز آ کہ آب دیدہ مجذوب از کنار

بیخون دل نے گذرد چوں مدارِ ما

دہز عشوہ بتاراجِ عقل و ایمان را
 نظر بسورہ نور است و دل بآیہ فتح
 بلاکشانِ غمت چوں نگاہِ قربانی
 نہ محفل کہ بیا و بست ز ہوش روند
 بیا بہ شہرِ ز دیوانہ شہر را پر کن
 ممکن ملاست دیوانگاہِ بے ریائی
 بجست شاید و ساقی مست و بادہ مکوش
 ز کنجِ مدرسہ بگریز و کہنہ اوراقش
 سخا بازی اخلاص روئے نہ برخاک

بمخندہ جمع کند خاطر پریشان را
 بفالِ روئے تو چوں و اکند قرآن را
 خریدہ اند بجان دیدہ ہائے حیران را
 بروئے ہم نفثا نند آبِ حیواں را
 بروں خرام و بہ از شہر کن بیا بل را
 کہ پردہ بہ ازیں نیست رازِ نہاں را
 مساز دشمنِ خود شعلہا ئی سوزاں را
 بیا بمیکدہ و تازہ ساز ایماں را
 بحشم پاک نگر ایں بلند ایواں را

شگفتہ باش کہ خاصان بارگاہ قبول | کنند شاد بانگ شتری سلیمان را

کشاد کار تو مجذوب ازال شہنشاہ است
کہ بستہ اند بنا مش طلسم دوران را

نظر بغیر نباشد اسیر بند ترا
بعمر خضر و حیات سیح رشک نیست
فعال کہ عالم بالا بای جانم سخت
ازاں اسیر تو گشتیم کہ نام آزادی
کجا شدی کہ تریبے غے شکار نہ شد
چو شاہباز نظر و شکار گاہ وجود
مشتو و بستہ فتر اک خوشین غافل
گرہ جلفہ فتر اک سرسری مفکن

بناز کس نکشد دل نیاز مند ترا
کہ ہست نشہ جال لعل نوشند ترا
بقدر ہمت من قامت بلند ترا
چو سر و کردہ سرفراز پلے بند ترا
کہ ام سر کہ نہ پال شد سمند ترا
بہر چہ ہست رسا دیدہ ام کمند ترا
کہ مست کردہ ام از بوئے خون ہمند ترا
کہ نیست تاب جدائی اسیر بند ترا -

یقین کہ رحم بہ مجذوب خویش خواہی کرد
کہ تاب صبر دگر نیست مستمند ترا

ساخت شوق تو ز قید و دجہاں خرد مرا
سرکشی از قدم گبر و سلما نم نیست
چہ توان کرد کہ با ایں ہمہ پوشیدن راز
ختم بدخوئے ز جاناں شد نم در عجب است
بروئے ناصح خود ہیں خبر از دروت نیست
در وطن بودان و کج بازی یاراں سہل است
نزد و ہر است کہ بردش ہمہ در باختن است
ہمچو مجذوب ز آرایش رنگین جہاں

گرمی عشق تو کرد از ہمہ دل سرد مرا
کردہ شوق تو سبک روح تراز گرد مرا
روشناس ہمہ کس کردہ رخ زرد مرا
ہمچو خود یافتہ کم حوصلہ نامرد مرا
چند دلگیر کند دیدن بے درد مرا
سخت بیدار شد م سیکشد ایں درد مرا
نقش مقصود بود و شمشد ایں زرد مرا
بس بود گر یہ گلگون و رخ زرد مرا

<p>خارزارِ عشق را گلزارِ مے دانیم ما مستی ما بے صلاح چشمِ مست یار نیست چشم اورا ذوقِ مستان بر سرِ کار آورد ہر چہ پیش آمد ویں وادی جنوں ان پیش برد آسمان تا آسمان گرد سپاہِ عشق ماست یا زبانِ خوش زبانی خصم خود را بستایم قطرہ اشکِ ندامت را کہ مست از رور بر گناہ خویش از رومے عجز اقرار کن</p>	<p>راحتِ خود را دریں آزارِ مہدائیم ما خیر خود را در صلاحِ یارِ مہدائیم ما رونقِ ہر کار از ہم کارِ مہدائیم ما عقل را در کارِ او بے کارِ مہدائیم ما خاکساری را سپہ سالارِ مہدائیم ما طرزِ افسونِ زبانِ مارِ مہدائیم ما بہتر از ہفتاد استغفارِ مہدائیم ما رستگاری را دریں آزارِ مہدائیم ما</p>
<p>بے تکلف دیدہ بیدار ہر مجذوب را در دو عالم دولتِ بیدارِ مہدائیم ما</p>	
<p>تا چند از دستِ ہوس خواہی کشید آزار ما تا چند باشی در محنِ با آرزو ہائے کہن تا کہ بہ نیرنگ و جیلِ رنگین غافلے غل در راہِ آں ماہِ چگل در جاہِ تن افتادہ ل غمِ نامہ باز ہجر او در سینہ دارم تو بتو با علم وز ہدو عادتے پنخیم سودا مدتے چوں صید زخمی ہر زماں بر خیز و بگریز از جہاں</p>	<p>ہر کس گلے بر سر زند باشد بچشمِ غار ما آخر ترا باید شدن غمخوار ایں بیدار ما غائے ترادریلے شل بہتر ازیں گلزار ما آخر کشید ایں مشتِ گل در راہِ مادیوار ما ہر آہ سر و شعایہِ خوشِ سطر است ز آلِ طومار ما آخر جنوں با وحشتے بر ہم زد ایں بازار ما تلکے زدست ایں و آں باید کشید آزار ما</p>
<p>مجنوب ساں رو پیشہ کن صبر و وفا راستی تا دامنِ لطفِ خدا فرصت دہد در کار ما</p>	
<p>ساقیا تا مہبتوانی پُر بدہ پیمانہ را را و دل را پر تو معشوقِ روشن میکنہ</p>	<p>تا ازیں دیوانہ تر سازی من دیوانہ را شمعِ خود شمعِ ہدایت میشود پروانہ را</p>

پروہ بردار از جمال و خشک تر با ہم بسوز
خندہ زن برگریہ و اعطا کہ صبا و محیل
و اعطا از درد سرفراغ شدن و شواریست
التفات می فروش از بادہ مارا خوشتر است
اگر کذا فتادگی تسخیر دل بادور نیست
پیر ما لله از دنیا و از عقبی گذشت

تا یکے بینند شمع مسجد و میخانه را
چند روزے ہم بہ صحرا ہرزہ یافتند را
ساغرے بر سر بکش کو تاه کن افسانہ را
نعمتے چوں روئے خندان نیست صبا خانہ را
باسلامے میتوان کرد آشت نابرگانہ را
آخرین بر ما بنازم ہمتت مردانہ را

کنج پنهانی کہ پیدا شد دل دیوانہ بود
جا بجایستیم ما مجذوب این دیوانہ را

پروہ بردار جلدہ کن یارا
عشوہ ہم بکار ناصح کن
چشم ناصح مارنے بیند
مشیت خلکے بہ تند باد بدہ
کو جنون کشادہ پیشانی
پا بدامن کش و تصرف کن
پاک چوں گشت دیدہ عاشق
از تماشاے صنعت فرما د
ہیچو دیوانہ زیر پایے در آر
پیشم از خلق و عیب خلق بیوش

ز ملاحت خلاص کن مارا
تو کہ دیوانہ کردہ مارا
شوخ چشمان ماہ سیما را
سیر کن اعتبار دنیا را
کہ بہ یکجا کنیم سودا را
قاف تا قاف ملک عنقا را
سیر و قطرہ کرد دریا را
میتوان یافت کار فرما را
از سر کوہ شہر و صحرا را
در قیامت کن این تماشا را

بخدا و گذار چوں مجذوب

کار امروز و کار فردا را

گفت بود قبلہ جاہل و دانا

گفتم اگر باتو کنم دل دونا

دوش چہ خوش گفت یکے با یکے
چشم ترے را کہ ز دل بہرہ یافت
ورہ دل خوف ورجا باہم است
معرفت اندوز کہ بے معرفت
تُرک نگاہ تو بہر سو کہ تاخت

جان توں واو بیک دل دوتا
نخل یکے باشد و حاصل دوتا
ناقہ یکے باشد و محمل دوتا
بود یکے پیش بہ باطل دوتا
کشتہ ہزار آمد تاتل دوتا

گر من مجذوب نہایت شوم
باز توں ساختن از گل دوتا

خیزے صوفی بجو آن آب آتش رنگ را
گر و کلفت را بر و از گوشہ میخانہ شوئے
حلقہ مستان برائے وجد صوفی بہتر است
و اعظا چوں اختیار بہر کسے در دست است
زا ہدایت زبندہ داری بر تو ہم آساں شود
ہمچو من ناصح تو ہم باناصح خود بدشوی
خوب بد مستانہ می آید بہ بزم انتقام
باز بردستی کہ تنہا بر صفت دلہا زند
تا توانی حرص و نیا را مبر یا خود بگور
بے ادب پا بر سر اس مرد آدم خور منہ

پاک سازیں خرقہ را و پاک سوزیں ننگ را
سنگ راہ تیشہ دلہا مکن ایں ننگ را
نالہ مستانہ زود از جا در آور و سنگ را
بشنوم و عطر ترا یا ساز سیر آہنگ را
گر بدست آری شبے آں طرہ شہرنگ را
خوب اگر بینی سیہ چشمان شوخ و شنگ را
شیوہ زیں بہ نباشد چرخ پُر نیرنگ را
صلح بہتر باشد از آمادہ بودن جنگ را
تنگ تر بر خود مکن ایں کوچہ ہما ننگ را
شاہ من عزت نگہ دار افسر اورنگ را

ہمچو مجذوب از دل و جان خدمت میخانہ کن
تا ز رشک خود بسوزی صاحبان ننگ را

ساقی بدہ آن ساغر یا قوت فشاں را
زاں پیش کہ چوں بوئے گل ایام شتاباں

با یاد لبت نوش کنہ رسل گراں را
بر باد و ہر گاہ گسختن جہاں را

مستم کن از آن آتش گلگون که مزاجش
 نے مست تو اند کہ در صومعه بند
 اے مست تو در سیکہ یا ساغر مے گیر
 سرخوش بدر سیکہ محتاج نباشد
 از ناوک ولد و ز نشانت نتوان داد
 چوں مار سزلف بگیر و لب خویش
 تا آفت شہرت نشود فاش نیابی
 بے مصلحت جو ہری کوئے خرابات
 ہر بار کہ ابروئے کجت را مہ نو دید

دل زندہ و خوشحال کن سپرو جوان را
 نے محتسب شہر و دیہات را
 اے شیخ تو در صومعه ماہ رمضان را
 ہشیار زیارت نکند دیہات را
 شناختہ غمرہ الماس فشاں را
 در باب خدا از دل جان کن دل جان را
 بینائی درویش بے نام و نشان را
 در حق دل جان نہ لعل رواں را
 از طاق بزیر آند و زویدکساں را

مجدوب بکن صفت شراب لب ساقی
 تا آب یا تش نہ بد تیغ زباں را

ساختم از لالہ مے تازہ داغ خویش را
 ماہ از خورشید و خورشید از تو میگردد فروغ
 لطف کن باز آ کہ بازایں دیدہ خوبا من
 میروم کن بے دماغی آہ نتوانم کشید
 تا نگیرد ننگ بیدردی در آغوشم قرار
 با دل امن آرزوئے پادشاہی چوں کنم
 شاہباز بہتم از اوج شہرت چوں گذشت
 ز اہل از زبہ خشکت میتوایں بنیر ساخت

از چراغی کردہ ام روشن چراغ خویش را
 ہر کس از جائے کند روشن چراغ خویش را
 خوش یا مسکد چراغان کردہ باغ خویش را
 بسکہ در فکر تو میسوزم دماغ خویش را
 تنگ و برمی کشم چوں لالہ داغ خویش را
 یا بعالم چوں وہم کیج فداغ خویش را
 تاز من غنقا کجا گیر دسراغ خویش را
 اگر بیک پیما نہ تر سازی دماغ خویش را

شمع دل مجذوب آفت دار و از باد ہوس
 در پناہ عشق روشن کن چراغ خویش را

کرده ام شیرک بصید شیر آہوے تڑا
 کعبہ در زیر ہر سنگے بود کوے تڑا
 سجدہ خورشید آتش والہ روئے تڑا
 قبلہ خود کردہ ام پیوستہ بروئے تڑا
 خوب مہب نام علاج تندی خوئے تڑا
 از کہ مرآید بنازم دست بازوئے تڑا
 کافہا یا عین صاوم مصحف روئے تڑا
 یادو عالم چوں تو اں سنجید یکوئے تڑا
 روئے خوباں را بدینم خوب یاوئے تڑا

بسکہ آساں دادہ ام دل چشم جاوئے تڑا
 بسکہ سنگ امتحان در کار دلہا کردہ
 واجب عینی است در شرع محبت بخلاف
 در محبت تا نباشد در نمازم هیچ کار
 سرکشال را جز بزور عجز نتوان رام ساخت
 پنجہ خورشید را بے پنجہ در ہم تافتن
 جز بجا میم لبست تفسیر کردن مشکل است
 فارغم بکیتار زلفت از غم کو نین کرد
 مگذر از حق اے نصیحت گو تو خود انصاف

نالہ مجذوب مارا پر تنک آوردہ است
 باز در کار است دشنام دعا گوئے تڑا

کشد چوں بوئے گل نپردہ پیرو گلعدارا
 وگر شورم ادیب صد گلستان بید مجنوں شد
 وگر جوش سرشکم آب روان فرو د باران را
 دریں موسم کہ مستان از خدا خواہند باران را
 نگہدار خدا از چشم بد چاک سواران را
 کہ گردن در کندگیست این آئینہ داران را
 قریب وعدہ تسکین دل کن بیقراران را
 بعد افسوں تسلی میدہم استبداران را

بہار آمد کہ سازد زیب گلشن بزم یاران را
 وگر شورم ادیب صد گلستان بید مجنوں شد
 وگر افغان من قانون بزم پرستان شد
 و جوش گریمنت بر زمین آسماں دارم
 وراں وادی کہ دل صید است و چشم مست افکن
 بیفکن پردہ از خسارت خورشید و منہ اند
 چو خوبان دگر از خانہ گریہوں نے آئی
 میان دیدہ و دل با خیالت گفتگو دارم

بدشنام دل مجذوب از خویش منہوں کن
 کہ تاثیرے اگر باشد دعائے ولفکاران را

<p>واغ ہا دار و نشان در سینہ افکار ما بوجے خوں مے آید از پیمانہ سرشار ما چشم مست تا کند پیمانہ در کار ما آہ اگر سازند مرا حشر با کردار ما اتفانے کر کند کردار با گفتار ما در دل شبہا کند در یوزہ استغفار ما راحت مارا بجست دیدہ در آزار ما</p>	<p>باز خود گشتگان را کے کسند گم یار ما چشم ساقی فتنہ انگیز و محبت زہر نوش ہیچ میدانی چہ خونہا در دل ما مے کنی یا صمد و روزبان و دل پُر از نقش صم ہر دو عالم را تو اس تسخیر کردن بجالات ما ملامت پیشگاں بیتاب از شرمندگی آنکہ در دے دوار عین دریاں کردہ است</p>
<p>اگر دگر مستی من و مجذوب رسوائے خلق اچسیت غیر از لطف کار خالق ستار ما</p>	
<p>عیش ہا دار و بنیاد خاطر نا شاد ما آفریں بر درس حکمت گفتن استاد ما تانشد آں شوخ صید مانشد صیاد ما عہد و پیمان لبست کے میر و از یاد ما حرف زلفت حلقہ شد و حلقہ اوراد ما میکنند امید واریہائے وصل امداد ما جز لب لعلت کہ خواہد داد دیگر داد ما</p>	<p>دل پُر از افغان و از لب بگذر و فساد ما شکوہ را با کیمیائے صبر بیسازم شکر دلر با اول بہا دل داد و آنکہ دل بود ما بیک رنگی نمک با مے پرستان خور و ایم حوش و در میخانہ چوں تسبیح ذکر صوفیاں ما حریف ترک تازیہائے ہجران نیستم از تلافیہائے آن پیمانہ ہائے زہر و خون</p>
<p>صبر دار و عیشہا مجذوب بیتابی مکن صبر کن صبر از برائے خاطر نا شاد ما</p>	
<p>شیوہ پروانہ کے خواہد شدن ادیاد ما اول از عرش آمد آواز مبارک باد ما روز اول انجمنیں تسلیم کرد استاد ما</p>	<p>شمع رخسار شما شد باعث ایجا ما خلعت مہر شما وزے کہ میکردند بخش ہر چہ آمد پیش ما مشکل کشا نام تو بود</p>

<p>خاک آدم را خدا با مهر او در هم سرشت توبه آدم با مدا لب او شد قبول کار صیادان بود آزاد کردن صید را یا علی یا ابوالحسن یا ابلیس یا بوتراب بے ترطاعت هر بنده مقبول نیست</p>	<p>هست میراث پدر خاص ما و زاده ما ناشود رسم قدیم لطف او ادا و ما نیست جز آزاد کردن شیوه صیاد ما این بود در راه دین هر صبح و شام ادا و ما آفرین بر درس اول گفتن استاد ما</p>
---	---

دین ما مجذوب هر یک و اولاد او است

یارب این دولت بود تا حشر در اولاد ما

<p>نگذر توبه اگر باد شود در بر ما تا پناه سر ما سایه این درگاه است و را خلاص شمع در صد سینه است تا روز ورق امید سلامت بکند اعتقاد ازلی سکه نقد دل است رقم مغلطه از دفتر ما نتوان یافت گوکب از اوج سعادت نظر بیدار است شمع درویشی ما را چه غم از باد غرور</p>	<p>سایه لطف خدا کم نشود از سر ما سایه بزرگ گردن فغاند انسر ما کار و یافته آن خاک درش گوهر ما شده در دامن دل پاک و فاسد ما شده رنج به همان سکه عیار زر ما کز ازل نام تو شد سر ورق دفتر ما تاج ما با نظر سعد کند ختم ما گر ز خاک حشر بشید و ساغر ما</p>
--	---

خوش نماید ز تو مجذوب که در کوچه عشق

خاکپای همه کس باشی و تاج سر ما

اتمام ردیف الف از ب تا ی آینه

رباعی محبوس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آن شاه قسمر شکاف با آن همه شان ^(۱)
از خانه کعبه آمدی سوئے جہاں
از وصف تو پُر بود دلش چوں قرآن
چوں نام خدا که از دل آید برباں

شد مهر علی برائے دلہائے حبلی ^۲
در قبر چو از خدا بپرند ز من
در حفظ چو قرآن مجید بغلی
گویم کہ امام او لم هست علیؑ

آن شاه کہ معراج سخاوت کف اوست ^۳
بخشید کفش آنچه بخود داشت گمان
در روز جزا صف کرباں صفا اوست
در یائے نجف نمونہ از کف اوست

برتر ز خیال ماعلی پایہ تست ^۴
خورشید بروز حشر از اں پست شود
لطف از لی تمام سرمایہ تست
تا فاش بہنید کہ در سایہ تست

ہر چند علی را ز نبی رنگ بروسست ^۵
آں شمع کہ روشن شود از شمع دگر
گر فرق کنی میان ایشان نہ نکوست
ہر چند از دست روشن اما چوں دست

دنيا بتو عرض ماه تا ماهی کرد (۴) پیش کرمت چه شد که کوتاهی کرد
احسان تو و بهشت را پایاں نیست بخشندگی بکام دل خواهی کرد

۷

شایسته که خداست یار و پرینه او از نور نبی است روشن آئینه او
در سینه کعبه پیچو دل کرد مقام او دل شد خانه خدا سینه او

۸

بے مهر علی ز دل تو ایسان مطلب از خانه کافران تو تر آن مطلب
شاه تو گدائی از گدائے او کن انگشته ملک از سلیمان مطلب

۹

تا جا به علی سپرده پیغمبر ما غالی ره دین نگشته از رهبر ما
با آنکه نبی سایه نمینداخت بجا کم هیچ نشد سایه او از سر ما

۱۰

دیں آرد دست از پے دینار مرو از دیدن نماز چو طفل از کار مرو
بے تحفه ز پیش اہل منصب گذر بادست تہی بر سر بیمار مرو

۱۱

تراں مے نخورد ز اہد پاکیزہ خیال کان نشہ دریں نشہ و بال است و بال
لے مایہ زرق و شید و تزویر بگو جز خون تو در جہاں چہ چیز است حلال

۱۲

ورگاہ تو یا علی شہساں کافی است این قبلہ نماز آسمان را کافی است
از روشنی مہر ز مہر ت پیدا است یک ذرہ ز مہر تو جہاں را کافی است

روزے دوسہ دست و پاکشائند ترا
تا از بد و نیک آزمایند ترا
گرد تو فلک حصائے ادائیمنه خست
تا ہر چہ کنی ہماں نمائند ترا

۱۴

روزے کہ ز بیم جملہ رادل خون بست
منکر بگناہ ما کہ چند و چوں است
گر پئے حساب در میاں مے آید
غفار ز قہار بے انزواں است

۱۵

از آہن و نقرہ و طلا بے کم و کاست
شد فہم کہ در کار ترش عمل بہا است
چوں رحمت حق از ہمہ در کار تراست
از راں ترا زو یقین نباشد پیدا است

۱۶

گاہ از نفس سینہ سوزاں پیدا است
گاہے ز نگاہے گرم خواباں پیدا است
با آنکہ ہفتنرخ بصد پردہ راز
در زورہ چو آفتاب تاباں پیدا است

۱۷

مجدوب قناعتی کہ یزداں بتو داد
ہاں سلطنت ملک سلیمان بتو داد
تا جاں داری ز غیر مطلب مطلب
زاں کس بطلب کہ مطلب جاں بتو داد

۱۸

از مرتبہ نبی شرف وار و حسن
از رنگ رخ علی شغف وار و حسن
یکرا ز نہاں دریں دو دل جلوہ گراست
یعنی کہ دو آئینہ یکف وار و حسن

باقی رباعیات آئندہ

ناظرین دیوان مجذوب قلمی مورخہ ۱۳۶۷ھ میرے کتب خانہ میں موجود
ہے۔ کلام مثل دیوان حضرت حافظ شیرازی ہے۔ چنانچہ خود مجذوب
کا دعویٰ ہے۔ اور فی الحقیقت یہ دعویٰ زیبا ہے۔

نسبت شعر من و حافظ بگویم با تو چیست
ہست انگشتی کہ کار سبجہ صد دانہ کرد

ایضاً

بشعر دلکش مجذوب تاکہ گوش کند
دراں مقام کہ حافظ بر آورد آواز

بالفعل مجموعہ غزلیات ردیف الف مکمل حاضر خدمت ہے اگر اس کی
قدردانی ہوئی تو انشاء اللہ مکمل دیوان طبع ہو جائے گا۔ مجذوب صاحب
کا نام اور استاد کا نام معلوم نہیں۔ غزلیات کے سوا قصائد بھی قابل دید
ہیں۔ اگر یہ دیوان آج تک ایران وغیرہ میں طبع ہوا ہے تو ناظرین براہ کرم
مجھ کو مطلع نہ رہیں۔ تاکہ مکر طبع کی ضرورت نہو ورنہ میں حتی الامکان ہر کوشش
کروں گا کہ یہ دیوان مکمل طبع ہو جائے۔ بشرطیکہ مقبول خاص و عام ہو۔
بالفعل ہم کے ٹکٹ ارسال فرما کر غزلیات ردیف الف طلب فرمائیے

وَالسَّلَامُ

راقم حکیم میرنا در علی رعد و افانہ چیتا پور کن میر کاظم علی محلہ قطبی گورہ
حیدر آباد کن بمکان حکیم میرنا در علی اس پتہ سے بھی یہ کتاب بقیمت ہم
مل سکتی ہے۔ غزلیات نا در حصہ اول ہم حصہ دوم اور ترجمہ قصص العلماء
حصہ عمر مع معصل

گر شمار خاکساران تو داند آفتاب
 ذرہ پروردن شود معلوم شاہان کہ حسیت
 ورقیاست ترسم آن نگش نماند گردے
 بر تلک شان تو ظاہر چون نماز انبیایا
 یک نفس دریائے جودت گر نباشد موجزن
 عارضت قرآن او شکست آیہ ہائے رحمت است
 آبرویت ہر گناہے را کہ باشد ضامن است
 شد زبور آل پیغمبر کتابت را لقب
 غنیمت را دست از حصار این دعا پاکوتہ است
 آبروئے باغ جنت تشنہ اشک تو بود
 مارا افتادہ بر جان حجیم از دشمنیت

در شمار ذرہ باشد کہ ناید آفتاب
 اگر بخاک آستانت رخ نساید آفتاب
 در پناہ سایہ لطفت نباشد آفتاب
 بر فلک حکم تو جاری چوں عاصی مستجاب
 آسمان از بینوائی آب گرد و چون حباب
 غاطرت کرد آیہ رحمت ز قرآن انتخاب
 بہر ہر بیماری زان رو دو باشد کلاب
 تا سر آمد ہیچو بسم اللہ شد بر ہر کتاب
 پیشتر از آسمان بود این دعا مستجاب
 تا نگرید کے سجنندان چمن ہا را سحاب
 ہیچو مار از پوست پیرون کردہ خصمت علا

خوش بعزت این غزل مجذوبے جاودہ است
 در نظر ہا ہیچو خاک آستان بو تراب

شد دیوان ہدایت چارہ بیت انتخاب
 بود حسن حسن مطلع آنکہ از نور حجاب
 است آن بران قاطع شہوار کائنات
 آفتاب عارضت از رخ چو بردار و نقاب
 پر شود از نقش پیشانی زمیں چوں آسمان
 در رکابت پادشاہان نمود ذرہ نیست
 می شتابد آسمان نے روز میگوید نہ شب
 را یتیم ہمراہ نصرت قد علم ساز و زجا

مطلعش پیغمبر آمد حسن مطلع بو تراب
 آبروئے ہر دو عالم بود چوں ام الکتاب
 مطلع این چارہ بیت بلند انتخاب
 سرزند از مشرق ہر ذرہ چندین آفتاب
 تا نہدیائے سعادت چو نتوشا ہی در رکاب
 کے کو اکب را وجوئے ہست پیش آفتاب
 تا بسر پوید بکام دل ہم در رکاب
 چوں علیئے کرتہ دل برب اید مستجاب

مکتبہ خیر الدین صاحب

نسخہ خوب کلام غریب نظیر دیوان خواجہ حافظ شیرازی یعنی دیوان مجذوب تبریزی

الموسوم بہ

دیوان مجذوب

س ۱۰۶۶

از ردیف ب تا خ مع متفرقات

منقول از کتب خانہ حکیم میرزا در علی صاحب رحمہ اللہ آباد دکن و خانہ یونانی

چلتیا پور

مکتبہ خیر الدین صاحب
چلتیا پور
مکتبہ خیر الدین صاحب
چلتیا پور

بسم الله الرحمن الرحيم

سمند عمر چو صحرای کست و برق و شتاب
ازین سراسی دور و چوین ضرورت است حیل
ز بیم خواب عدم چوین نمی توان آسود
نه فکر خانه دنیا نه آخرت دارد
بیا بجلقه میخانه تابدانی چیست
بیا بر غم اسیران آب و گل ساقی
دلهم مهر جمالت بگویش است باله
بنیرین که بطرز تو آشناسده ام
ز کامیاب لبست دل که میتواند برد
جمال و صفت ترا جز بجا آب نتوان دید

خوش آنکه از می گلگون شویم مست خواب
نه شرط عقل بود غصه خوردن از هر باب
همان است که مستان شویم از خواب
چپانه کرده بهیمت جنون خانه خراب
شعور آدم خاکی و سیف عالم آب
به مملکت دل کن درین جهان خواب
چنانکه در عالم از کتاب عالم خواب
کس بلطف جفا ترا نکرده حساب
نگاه خضر نیفتد بدام موج سراب
بچشم عاشق بیدار اگر نیاید خواب

بنوش باده و آسوده باش چوین مجذوب
ز قبه سحر و سوسوزید فکر کتاب

گفتمش تا که دهد لغت قریب
گفتمش در مان در دهم چلیست
گفتمش در دج رانی مشکل است
گفتمش چوین میتوان وصل تو یافت
گفتمش عقل و دل و دین با ختم
گفتمش یاد غیبیاں خوش ناست
گفتمش آینه شد دل از گداز

گفت دل خوش دار گفتم یا نصیب
گفت شاکر باش یا یاد اجیب
گفت آسان است در دست طعنب
گفت نزدیک است اما با شکیب
گفت ترک غمزه کرد آنها کیب
گفت از شاهاں نباشد پر غریب
گفت و صلح رو نماید عنقریب

گفتش مجذوب می ناله مدام
گفت می باید بناله عندلیب

<p>ماه را خوش بزمین بروی شراب در میخانه را بروی شراب دار و البسته آرزوی شراب میتوان یافت از سبوی شراب تند و تلخ است بسکه خوی شراب هست امیدم آرزوی شراب پاره هم بجهت وجود شراب پاک کن دل بهشت و شوی شراب</p>	<p>شب عید است و های و هوای شراب با کلید هلال باز کشای محتسب را اگر شعولای هست آنچه از خم نیافت افلاطون عقل را صرفه در زمین هست بسکه از زهد خشک منفعلم روزگارم همه بستی رفت چند آلوده ریا با شوی</p>
---	---

از تو مجذوب تازگی وارو
مجلس درس و گفتگوئی شراب

<p>خوگر فغان در تب و تابم چه تعجب گرداده بکف و در خوشایم چه تعجب گر راست برو بر سر آیم چه تعجب گر گم شده خویش بیایم چه تعجب گر خشم کند از مرده خوابم چه تعجب گر راه نیفتد بسرایم چه تعجب از لب و دهن قند و گلابم چه تعجب گر دل برو از دست شرابم چه تعجب گر نیست تعلق به کتابم چه تعجب</p>	<p>نعلت کن از مست و خرابم چه تعجب بحر که لبالب بود از گوهر مقصود چون خفته محبت همه جارا ستیم دید غم بیت که بیت الحزن پیشم برانیم صل تو بجز نواب کسی را نهد و کست خضرے چو تو کل شده در عشق و و جام آنشوخ که بیمار غمش مرگ ندارد در میکه ام زهد و ریاضت بتا راج گر دیده سطرلاب دلم جام جهان بین</p>
---	---

مجنوب کس را که دل از کف نبرد و ند
گر منع کند از من نایم چه تعجب

صفا گر چهره پرداز نکو نیست حیا چوں نور حیا و چشم دارد بخوش رنگی حیا غلغله اراں گل سرخ از حیا صد برگ باشد چوبه باکال مخند لعل گل که پنہاں نگو بلبل چرا پڑ میزند حرف بگو برخویش ناز و غیرت عشق ازاں با ذوق مستی آشنایم سیان خلق چشم از خلق در پوش	حیا آینه دارد سرخ رو نیست حیا چشم و چراغ خوب رو نیست گل سرخ گلستان نکو نیست گل رعنا تک برگ از دور نیست سخن چین صبا در عیب جو نیست خوشا در راهنر بهر ده گو نیست که خوش خلقی از خوباں تنزد خو نیست که هر یک هنر هم است گو نیست که در خلوت نفس معنی عیب جو نیست
---	--

نگویم حرف یاراں را چو مجنوب
که دائم صر فہ ام در صر فہ گو نیست

افتادگی تو سرفراز نیست اصل همه طاعت نماز است عمری که گل از نماز شب چید از ماهمه عجز و تسبیح است از خورد و بزرگ بے رضایش یار بگفتی شکسته دل باش عزم سفر حجاز دارم توفیق طواف کعبه دادن	ایں سجده اگر کنی نماز نیست باقی همه قید احترام نیست چوں روز بہار در دراز نیست از بے همه کبر بے نیاز نیست ہر کار کہ می کنند باز نیست در باب کہ وقت دل نماز نیست سو قوت بطف کار ساز نیست کے کار عاقی و حجاز نیست
--	---

مجدوب شکسته باش و شاکر
چون شیوه دوست دلنواز نیست

شراب ارچه لے شیخ نامش بد است هنر لایه محی چون شمارم مدام زهر تیز دنیا چو فرموده اند بکیبارگی ترک دنیا ممکن هنر لایه زر بین و زر خرچ کن بزر میتواں باغ جنت خرید چه لافی ز هنگامه خاص و عام زمر دی بود نشه خشم و کین	سجاول شجاعت کد امش بد است چه نقص از بگوئی تمامش بد است کدامش عدال و کدامش بد است که در مذہب ماحر امش بد است که ثبت کردن و احترامش بد است زرا ز بخل زر دار نامش بد است که پند ترا خاص و عامش بد است ولے بانکویاں دوامش بد است
---	---

پناه مجذوب شاهنشهر است
که کین با غلام غلامش بد است

نیست یکدل که ز خدنگ چشم مستش نیست از بهشت وصل جانان این منادی میکند زور دیگر چرا باشد مرا چشم کشاد	رحم در سر کار این کائناتش بسته نیست ولے بر جان کسی که عشق ما دل بسته نیست من که سید انم و فیض تو هرگز بسته نیست
--	---

خورشانی کرده مجذوب اما پیش من
هیچ مطلع هیچ بیت این غزل حبسته نیست

با آن گل خور و که عیان نش نتوان یافت غریب که استاده سرو کار و دلم را آن گنج که پیدا و نهان در طلب دوست خضر از ره دوری طلب چشمه جان کرد	داریم بهاری که خزان نش نتوان یافت باغ پرده جوئے که زبانش نتوان یافت پند است که پیدا و نهان نش نتوان یافت پنداشت که در گنج دمانش نتوان یافت
---	---

تا نام و نشان از شما نیسم که مجذوب
بد نام کسی شد که نشانش نتوان یافت

شکر خدا که باز دم خوش در آمد است	یارم ز در و در آمد وین لطف سرمد است
سر کرده آدمی بسرم با هزار ناز	نازت همیشه باد که لطافت سر آمد است
گر گویمت که لطف نمودی خوش آدمی	ترسم پنهان سازی و گویی خوش آمد است
لطف تو لطف تست نگویم چرا کم است	جویر تو جویر تست ندانم چرا بد است
لب تشنه مفرح یا قوت لعل تست	ایں حقه تھی کہ سراپا زبرد است
لے گل بیا که با خس و خاشاک این چمن	چون عنذ لب شیفته کارم خوش آمد است
زاهد غار و روزه بسیار ظاهر است	پاکیزه صحنه است و لے کم در آمد است

در کار خود اگر چه بنون است و و فنون
مجدوب ماست آنکه درین فن سر آمد است

بهستی ازاں گریه اعم عادت است	که باران بجا چوں بود رحمت است
غم اشک عاشق با امید وصل	نشان نمایان این دولت است
به لے کن عسلج غم روزگار	که این خصم بسیار کم فرصت است
زمر وانه گیها حبس رخ روست	ز رنگش توان یافت بے علت است
ایں دور مقصود خورشید و ماه	همان آفتاب قمر طلعت است

چه خوش گفت پیرے به مجذوب ما
که از هر دو جانب ادب عزت است

صد آن دیوان کجا باشد که آید و این است	میر آن مجلس کج باشد کاسمان به مست است
چرخ اگر دریا شد و اختر چو ماهی همد هنر	چیت آن دریا که این چرخ مشک شفت است
دوش در میخانه حرف از اختیار و جبر شد	پیر ما گفت اختیار هر کسی در دست است

نیست اور اجور و مالاہم غم از نیست نیست
گزن قمری بگویم در کند طوق کسیت
نشسته ساقی نہ بخشد اگر شراب کوثر است
سر بازادی بر آرد در دو عالم همچو سرو
نقشہ بالا بلند ان تا قیامت قائم است

ہست اور الطف و عالم را نظر بہت است
آنکہ در باغ و فاسر و ہی پابست او است
ہر کجا باشد کلبہ پیش ما در دست او است
ہر کہ در باغ محبت روز و شب پابست او
ایں قیامت ہا ہمہ تعلیم حیمست است

ور نیار و گرز ہا مجذوب را شعر بلند
عشق تمکین ہے انصاف طبع پست است

بیدے را کہ زول غافل نیست
دل نا پاک بحقیقت عشق
زنگ آئینہ ز خود میگیرد
حاصل سیکہ ہا گفتی چیست
یک قلم نیست بدیوانہ تسلیم
شہد اُمید بود تلخی صبر
یافت تا مشکل ما بادہ فردش
سعی زاید نشود بے حاصل
بدعا کوش کہ در پیش کریم

بخدا غیر خدا و دل نیست
گر نہ مرد است چرا قابل نیست
جز خودی پیش خودت مائل نیست
آنکہ در مدرسہ ہا حاصل نیست
ہر کہ دیوانہ نشد عاقل نیست
زہر در کاسہ ما قاتل نیست
پیش ما گفت بیا مشکل نیست
گر عبادت بر ما باطل نیست
تحفہ بہ زکف سائل نیست

گزمیخانہ نہ جسد مجذوب
ماچہ گویم با و جاہل نیست

سینہ ام را دیدن کے تو پاک آئینہ ساخت
چون نشاد نور ہمت از جبین آفتاب
یار آمد تازہ شد عہد و غم ویرینہ رفت

مہ سکنہ را بفکر انداخت تا آئینہ ساخت
کے تو ان ایں ہمت تابان را نہاں در سینہ ساخت
کار ہا ربط قدیم و خدمت ویرینہ ساخت

ریختم اوراق را چوں برگ بر آب روان
چوں فلک پیچیده بودم با حساب سال و ماه
حرص و نیاز و هلاک تشنگانش چوں سیراب
قوت دل و اطمینان کس کن آید در باغ و فنا
لطف و موقوف استغفار آدم کرده اند
آنکه دل را مخزن گنجینه اسرار کرد

تا دلم درس خیالت روان در سینه خست
تا جنون مدسرس هفته را آینه خست
آبرو نوشتم با هم بر دور و دل گنجینه خست
همچو به بارنگ زر و خرقه پشمینه ساخت
در گنه مارا دلیر آن توبه پیشینه ساخت
بیزبانی را امانت دار این گنجینه خست

قدرت آئینه پرواز و دل مجذوب ما
میتواند هر نفس بشوید نزار آئینه خست

مرو به صومعه کاخ شگفتگی عار است
کیسکه گفت و برین روزگار عیش کم است
از آن بشاهد و ساقی و باوه و مطرب
دلا بستان همی و انشت ز علم نجوم
زرنگ رفته نشان دل شکسته بگیر
فریب طاعت بسیار زاهدان نخورید
امید بے عملان در هوای باغ بهشت
مگو ترا بکدامین عمل دهند نجات

سر به میکده ها کشن همی چه در کار است
اگر به میکده و امش و هند بیا است
شدم رفیق که گفتند چارنا چار است
که ملک فیض شب از دیدن ما بیدار است
گواه خاطر بیمار رنگ بیمار است
روح کار فروشنده با خریدار است
خیال خام تهی دست و سیر بازار است
چو کار با کرم افتد بهانه بسیار است

ز در گهت بجفا سر نهی کشد مجذوب
بخاک پای تو اقرار بنده اقرار است

ملا چه غم که ناز تو بچند و غایت است
باید شکایت از دل ناساز خویش کرد
عاقبت بجای غصه همان به که می خورند

شکر خدا که لطف تو هم بے نهایت است
جانم که نیم شکر به از صد شکایت است
هشیار و مست را چو تشریف عینیت است

مفتی که گفت آنچه نگفتند از حدیث
حیرت کن زو اعط و تبعیت عوام
و او اعطایان علقهستان او سپهر
پیوسته راه سبزه امن است آشکار
با کم ز جنگ محض شیخ و هر نیست
آل هدیه که تو لطف خدا میکند قبول

قرآن همیشه که صبیح الروایت است
این زهد خشک من چه صبیح الروایت است
پیریت زنده دل که مدارش حکایت است
درها لشاده اند سخن در هدایت است
نازم به موفروش که کارش حایت است
آن محض محبت شاه ولایت است

مجنوب اگر شدم ز تو هم پر گناه تره
شکر خدا که لطف خدا به نهایت است

هول میگردم باز در سرفتا و است
بکنج صومعه خود را چرا کنم محسوس
ز بوسه چو نکنم در که ترا لب بریز
بتاج شاه بگوای صبا به سرگوشی
بدستم این قبح سبزه حقیر مبین
چهار رنگ شهاں رخ نمود آئینه را
بداغ لاله سیاه می اگر زنده هنر است
بصحن میگردم که قاف تا قاف است
ز حرص مورچه غم سفره سلیمان را
نظر به عیب نداریم و به نمی بینیم

هزار شکر که کارم باین در افتاد است
مرا که گوشه میخانه خوشتر افتاد است
در آستان تو ام کار بر سرفتا و است
که گوهر از نظر ما مکر افتاد است
ز مردیست که از تاج سحر افتاد است
ازان زمان که ز دست سکن افتاد است
بدست غنچه چه شد پاره افتاد است
بیا که سفره احسان سر سرفتا و است
تو عمر خواه که روزی مقدر افتاد است
نگاه ما به تماشا می دیگر افتاد است

ز آستانه میخانه سرکش مجنوب
شگفته باش که کارت باین در افتاد است

هر که التمه و فاذلیست
لب علت کلام ناطق ماست

همچو مجنوب از سگان علیست
هر روی تو مصحف بغلیست

دل یک ذره نیست بهم پرت هرگز بازبان یکسیت و لش بے فروغ است علم بے عملاں ترک دنیا بر لے دنیا کرد قلم اختیار ما با ما است	همه جانور آفتاب چلیست دست درد منش بزین کرلیست وائے بر آنکه علم او عملیست زاده آنجا که ورفن و غلیست حرف در نقطه ریزی ازلیست
--	--

وصف مجذوب پیش ماچه کنی
میشناسیم از سگان علیست

ماز از تو خوش باشد لطف از تو مطاوب است آفتاب تابان را با تو هیچ نسبت نیست باد شاه بی عشق در میان ناز و هیچ وصل فیض شب خواهی ترک خواب است کن عرض حال مشتاقان ناله میتواند کرد هوشمند این مجلس از قیامت الهی نیست در حساب چوں از لطف بے نهایت را	از تو بد نمی آید هر چه میانی خوب است ما باره چوں گاتاد و هفته مطلوب است وصلت که بخشد کام در کنار محبوب است با یس نگرد زام دلیر که محبوب است این نشو و عاشق این کار کتاب است طرفه گردش چشمی در کمین آشوب است بجساب مشتے خاک از کجا که محسوس است
--	--

گوئی و افرازش بازبان که یکتا باشد
بے ریا اگر خواهی آن دعا مجذوب است

پرتو رخسار ساقی بر شرب افتاده است ساقیا این باوه حم است یا لعل ناب عذمت را طره شیرنگ دارد در میان زلف مشب را کرده و دراز جال آفتاب باوه نوشی گردارد و شک با زامه بگو	یا به لعل آبداری آفتاب افتاده است یا در عکس عاصفت آتش در آب افتاده است یا بکجایان بلند آفتاب افتاده است تا بیکجا جنب ز رخسار آفتاب افتاده است از کجا آتش بجان شبنم افتاده است
--	---

پرفلاف از دفتر دانش که در میخانه ها تا به صحرای قیامت در بیابان اهل مالهستان درین راه کمزراستغفار نیست چون نسازم قبله گاه خود در میخانه را	بارها این صدف بمعنی در آب افتاده است بر سر هم تشنه چو موج سرب افتاده است گرچه هم پیش دماغه مستجاب افتاده است بارها کارم باین عالم جناب افتاده است
---	--

جبه مجذوب نورانی تراست از آفتاب
تارهایش بر آستان بوتراب افتاده است

فخا و از انجم زخم دل که دل پر غم از دست آنچه حسن است که دل میبرد از شاه و گدا لطف عامش همه کس را به همه درود و است رویدرگاه کسی که روداد ترا در سر پای خودت بین و خدا را بشناس کارا و کن که همه کار از او گردد راست آتش عشق مرا کرده به از آب حیات آینجا با غم عشقت دل بازی خور من دیو مکار به تبلیس سلیمان نه شود نظر تنگ گدا را خبر از جام نیست	دوستم با همه عالم که همه عالم از دست آنکه آنرا نتوان داد نشان آن بهم از دست بهم زخم بهر دل که رسد مرهم از دست پیش آنکس کشالب که لب را دم از دست که بسے تعبیه در خاک بنی آدم از دست دل با و ده که به زلف بتاں پر خیم از دست آنکه چون شمع دلم گرچه کنان خورم از دست شده خورسند تو گوئی مگر عالم از دست ملک از آن است که از روز انزال خاتم از دست سلطنت بنده شایسته که جام جم از دست
--	--

پیش مجذوب تو ویرانه و آباد یکسیت
هر که دست از همه عالم بکشد عالم از دست

دارم هزار مشرود خوب از زبان دوست روزی شنیده ام که مرابوده است نام میگفت دوستی که دینی کفر دوستی است	خیر است کارم از لب شکر نشان دوست شادم که نیست هیچ غلط در زبان دوست شکر خدا یکسیت دلم بازبان دوست
---	--

از دوست مطلقم بخدا غیر دوست نیست
 بے ناله راه نیست کسے را بدر گمش
 لطفش بیک هر چه دهد بے بها و هد
 افتاده رو بخاک که هر ذره ز خاک
 هم صحبتی که در نفسش بود دوست نیست
 ناکرده فرق دوستی و دشمنی ز هم
 گفتی چه کرد سر که آزاد و خورم است
 از تحفه گدا به گدا رحم می کنند

این با جرمیان نیست میان دوست
 نیست در میان مستان نشان دوست
 عالم تمام مفت خورند از دوکان دوست
 عمر نیست بر سر آمده در آستان دوست
 اگر جاں بود که دوست ندانم بجان دوست
 کفر است شکوه از دل نامهربان دوست
 کار نیست راست آمده در بوستان دوست
 این نیم جاں چیرانه کنیم جانفشانی دوست

آب حیات از لب مجذوب می چکد
 بر خورده تالیش لب آستان دوست

گر به نام شفق عشق من حسن تو ساخت
 گر به لعلیت که از شرم عقیقت شد آب
 عشق در لوح دلم باز به یک مدت سلم
 خورم آندل که بروں از همه جا جائی تو شد
 عالم از رشک لے سوخت که با داغ تو سوخت
 دست بر زلف بلندت لم آسان نکشید
 آن زمان کا قیامت قضا آمد راست
 همچو خورشید به صحرائے قیامت بزم
 عشق تا دید که بادل قطره هست ترا
 مدعی راسر فرماں بر می عشق بنود
 شمع دل تانہ شود شعله ادراک جنون

چون عقیقه که سهیلش زد بر قش و اذیت
 یا نثر اے ز رخسار حبت که یاقوت گذاخت
 نقش دیر و حرم طمح خرابات انداخت
 روشن آن چشم که تا دیده ترا فر و شناخت
 همچو من کار کسے ساخت که با در و توخت
 دستها در دل شب بر کمر عرش انداخت
 که سہی سرو بلندت علم بر سبز انداخت
 بهماں سایه که سرو تو باین خاک گذاخت
 غیرتش آتش سوزاں شد و بر دلها تاخت
 عذر باز ز گناهش ز نظر انداخت
 از گل تیر و چه داند قلم صنع چه ساخت

جز خجالت ز غلط بازی خود هیچ نبرد | آنکه با یعرف خود را بتودانسته بناخت

همچو مجذوب کسے رادل آگاه دهند
اگر جنبش بجز این در در دیگر نشناخت

عشق را رسم ادب بر سینه دست از دور بست افتیاط آن رخنه را با سنگ کو به طو بست انترتے بر خیال خام خود منصوب بست طرف کم وسعت چه طرف از باوه انکور بست کے تواند پردہ های چشم ره بر نور بست تا نگیندش طلسم کوہ کن بازور بست واعظ ما ہم دل خود را بر زلف خور بست حرص چاک بست کوہ را بدوش مور بست دیدہ اش را همچو چشم گور خاک گور بست پیر ما دائم با این تش تب بنجور بست	ما حجاب نور برقع بر جمال از نور بست از تجلی چشم گستاخ هوس بے بہر بود عشق بازی کار ہر با فندہ و علاج نیست چشم ظاہرین ز سر جام جم آگاہ نیست آسمان روشنند لا ترا مانع معراج نیست عشق کوہ میستوں را نرم تر از سوم بست ہر کرا از زلف محبوبے پریشان خاطر بست تا نباشد بار منت تنگ چشمان را گراں ناوک بہر ہم تا مثر گان چشم کورد وخت با شرب ناب کن بیماری دل را علاج
---	--

اگر چه شد مجذوب یار از ما بمانزدیک تر
باید از روی ادب بر سینه دست از دور بست

ماہ نخب شب فروغ ماہ گردون باز نیست سم اگر بر آسمان رفته است چون اعجاز نیست آن زمان را ہم بجز سر خدا ہم از نیست آنکہ چون عنقا عیش عشقت لا سکاں وچ از نیست ہیچ یک چوں آن کتاب رضت ممتاز نیست ایں ہمہ تابندہ کو کبے کو اکب از نیست	باتو یوسف طلعت از اشیوہ اعجاز نیست ماہ گردون باز ہم پیش تو ماہ نخب است آب حیوان لبست سر چشمہ لطف خداست از ہماں اوج خست چوں بدیجا نشان آسمان پیش از کو اکب ماہ طلعت دیدہ است خول نشان خسار آتش رنگتے مان حیات
--	---

دل بهر عالم که شد آوازه حسن تو بود
 مشوق رخسار تو فدای رخ جنت گشود
 سینه صافان را به از افلاک واری در زلف
 رو کن آندل که غم عشقت نباشد سگم
 چون کمان خمیازا پی و پیش پیار کش
 رویار و تاج نمود الی هسته راز حبا
 باز را بیداری شب میکند کامل مشکام

معجزه او در این قدرت آواز نیست
 به نصیب آندل که این دریا بروشن باز نیست
 هر گاه هر محرم این پرده ها را از نیست
 بشکن آن آینه که مهرت نظر پر از نیست
 هر که از جان و دل خست غمناک انداز نیست
 دل به بد پیشه بستن شیوه شهباز نیست
 چشم باز عاشقان کمتر چشم باز نیست

چند از حال گنه گاری که چون مجذوب ما
 نابلد از التفات معصیت پرواز نیست

بر درش از سجد ریزی هیچکس را عاز نیست
 گوتی دستان بیازمی هم به قیمت میخزند
 با گنه گاران کرم را التفات دیگر است
 عالم جان سیر ما دارد گرازن بگذری
 از گله شاید کمر بوی آشنائی بشنوم
 زشت رو با گور بهتر ساز گاری میکند
 بهر مردار که و البته خواهی دور شد
 هر کس را در جهان مشغول ناک کرده اند
 طبعیت بد خلق را رنگینی ظاهر شود
 گریه مادر که نباشد که زور آید بدست

آبر و جز خاکساران درین دربار نیست
 آرزو را خود میسر بختین باز نیست
 حجت روشن تر از توفیق استغفار نیست
 در میان ما و جان حائل جزین دیوان نیست
 چو سون چشمم باب رنگبای گلزار نیست
 زان گریزی دار و نیاز از دنیا دار نیست
 ای همه فکر تلاش خود کشی در کار نیست
 در کین عاتقان دیوانه هم بیکار نیست
 هیچکس را چشم بر نقش و نگار نیست
 آه از آن ارزنده گوهر پاک در بازار نیست

مطلب از شاه خراسان کن طلب مجذوبان
 پاوشالان را درین دراز گدائی عاز نیست

فیض در مسکن درویشان است
 شاه کو عرض نجس نه کند
 خاتم دست سلیمان چون مور
 فتح شاهان جهان در عالم
 قصه فردوس که غم نیست درو
 نمکین زمزمه ز کمر خفی
 آنچه شاهان بدعامی طلبند
 آنچه ممتاز کند مر از زن
 آنچه بر قامت مردان زیباست
 هیچکس خصم ز گردن با هیچ
 عمق ریاست که ز راه به جهان
 شاه من گوشت بے توشه فقر
 خاک نشو تا که بر انداک شوی
 گذر از کوچه دوزان که بخیل

عیش در مامن درویشان است
 بادشاهی فن درویشان است
 چشم بر خرمین درویشان است
 از دعا کردن درویشان است
 بے سخن مسکن درویشان است
 بیل گشتن درویشان است
 در دل روشن درویشان است
 کهنه دلیر تن درویشان است
 شاه من در تن درویشان است
 همه جامه من درویشان است
 همه در دامن درویشان است
 وادی الیم درویشان است
 سرکشی رهبرین درویشان است
 همچو سنگ دشمن درویشان است

فیض آگاه می محبوب مدام
 از دل روشن درویشان است

هر سر به راه تمنای تو سودانی هست
 بوفای تو که در خاطر بے تشویشم
 مے شد که دل از غیر تو پر داغده ام
 ذره نیست که نور شب در ویدان نیست
 لایق هر جای به راه هر ممکن نیست

از تو در دیده هر ذره تماشائی هست
 کافر عشق اگر چه تو تماشائی هست
 گر قدم رنج کنی گوشه تنهایی هست
 چشم آکن اگر ت دیده مینائی هست
 شعله ابرزدانست که دریائی هست

نه بهیں قطرہ برآ تو بود قطره زنان
 ترک دیوانگی از طعنت مردم نه کنم
 منشی بے مے و معشوق بامید بهشت
 غم نا آمده امروز چرا باید خور و
 عیب پوشی کن و جا در همه دها میکن
 آبروی طلبی گریه کن و دل خوش دار

بحر را هم ز گهر آبله و پانی هست
 شهر اگر تنگ شود دامن صحرایی هست
 خوشه از سبزه بیدر و دگر جانی هست
 نقد فرست دره از دست که فدائی هست
 چشمه بینای ترا اگر خبر جانی هست
 بهتر از گریه مگر توشه فدائی هست

باز آبر نو بهاری یا دستان کرده است
 باد نوری چه افسوس میدید یارب که باز
 خوش تماشا نیست در عالم که شور نو بهار
 تا شود بهر روز داغ عنایاں تازه تر
 چشم ساقی هر نگاہ را نگاه میکند
 باوه گلگون بسا غریز کس چرخ کبود
 بر عروس دهر بے بنیاد هرگز دل مسند
 تو بدست آور که نتوان باز باں تقریر کرد
 در دل ویران و هندان گنج بهمان نشان
 راحت مارا حکمت دیده در آزار ما

چشم بد و دور آسمان را خوب نبهاں کرده است
 در روی از توبه صد کس را پیشیاں کرده است
 عالم را با جنون دست و گریباں کرده است
 شاخ گل در آستین صد غنچه نبهاں کرده است
 میفروشش امروز راسخت از آن کرده است
 خاکها در کاسه سرافراواں کرده است
 کس و وفا این بیوفا با عهد و پیمان کرده است
 آنچه با خضر و لم این آب حیوان کرده است
 عشق هم زین آرزو صد خانه ویران کرده است
 آنکه در و عشق خود را عین درمان کرده است

باتو تویم دل کد امین دلبر از مجذوب برو
 آنکه نبهاں با دلم لطف نمایاں کرده است

نفاں که رفت جوانی و وقت کار گذشت
 نشد که صبح وصالی بروی ما خند
 بیا که بے تو میدست خواب آرام

گلے ز عمر نه چیدیم و نو بهار گذشت
 شبی برو ز نکر دیم و نو بهار گذشت
 بیا که عمر نگاهم در انقطفار گذشت

بیا که گشت تهری بے تو چشم از خون تاب
شکفته ام چو گل از رنگ زعفرانی خوش
بجسته چوں همه را چشم بر عنایت اوست
مرد بخواب که آهوائی فیض پر وحشی است
اگر یو بمانی ره عشق پر خطر ناک است
قبای فتح بقا بر تنفش مبارک باد
بکیش اهل تو کل یقین مسلمان نیست

بیا که فصل تماشاخانه لاله زار گذشت
همیشه فصل خزانم به از بهار گذشت
خوش آنکه درویش بشن بامروز نگار گذشت
مرد که نامش به برهم زد می شکار گذشت
پیاده شو که توانی به از سوار گذشت
که چوں من از سرس دل مستغاک گذشت
مدار هر که در اندیشه مدار گذشت

بروز گار که خنده زد که چون مجذوب
گرفت دامن صحرا و از کنار گذشت

خنده دار لبش که آب حیوان خوشتر است
شروع حسن پُر کن چشم که این مرا
از پریشانی نیم آزرده خاطر جمع وار
محرور جز دل دامن ز بهار سر عشق را
خون دل نعمت اوان شماره و شمار کن
نیست معلوم که در خلقت جهان خوشحال نیست
عشق باری بالباس عاریت عارست عار

میسر دل با یمنی که از جان خوشتر است
گردت را سیر دریا با چراغان خوشتر است
بسته زلف پریشان هم پریشان خوشتر است
از آن گنج نهان چون گنج نهان خوشتر است
واغ دل را هم اگر سازی نکلان خوشتر است
اینقدر دامن که حال می پرستان خوشتر است
با گریبان دست باد است و گریبان خوشتر است

خاطر مجذوب از آن شاد است با بخت بیا
کز بهشته رومنه شاه خراسان خوشتر است

یکچند هوس باز و لعل و گهر آویخت
در دیر و حرم نام من امروز بلند است
در کام تو شیرین بود از عشق مزل لاف

عشق آمد و از هر مژده ام صد هنر آویخت
عشق است که منشو مرا و بر آویخت
کے دیدہ کسے شعلہ کہ با نیشک آویخت

گر دید جهان را و اهل نطفه آو بخت
آن شعله دل بود که با بال پر آو بخت
باد امن صیاد بصد دست در آو بخت
غار بیت که باد امن درویش در آو بخت
کز هر چه رسیدیم بها بیشتر آو بخت

هر جالے راهوس دیدن دل شد
افروخته با آتش پروانه رخ شمع
خوش وقت اسیرے که با متید ثنات
هر سبزه که در باغ جهان نشو نمایافت
بگریز مردم اگر ت میل قریب است

وانی چه بود بخت خدا و اذ تو مجذوب
عشقه که بدامان دلت پیغم آو بخت

غیر از دلم که تاز و رت شد جدا شکست
افتاد در کجا بزین در کجا شکست
کے می قنادین همه در کار شکست
هر سو که رفت رنگ رخ ناخدا شکست
پیوسته خوشنماست بزل ف دو تا شکست
با یک کرشمه توبه صد پارسا شکست
کے میتواں بسعی طلسم ریاشکست
غافل از آن که فتح شود بهر شکست
صفرائے صدر هزار هزار شکست

بیشینه که گشت بسنگ آشناسکست
گفتی دلت کجاست چه دانه که شیشہ
زلفت شکن بر دشمن گزنی فستاد
این بحر بیکراں چه بلا شد که زو رقم
رنگ شکسته زیب پریشانی دلت
هوشم مبته ربود که طرز زنگاو
زاهد سرت زباده نایب نگشته گرم
دشمن شکستن دل ناله گرفته سهل
قانع نہ ہو کر نہ بیک صبر میتوان

مجدوب فتح ماہمہ جادو شکست مہت
مے خور کہ شیشہ دل ماہمہ بجاشکست

تا تو معشوقی مدار چشم دانا آتش است
چشم پوشیدن بلاذوق تماشا آتش است
صبر ہر قائل معرض تماشا آتش است

حسن آتش عاشقی آتش تماشا آتش است
از جمال آتشیں روئے کہ آتش می چسکد
چوں کنم چوں روز عید است و صفا داد و او

گر بعد بتیابی پروانه باشم دور نیست
حسن و عشقم هر دو مشغول تماشا کردند
رنگ دیرمغان دودای منم یکم نیست
رحم بر پروانه کردن در حقیقت دشمنی است
گوهر تاج نهال را بایه حسرت مکن

جامه گلگون که من دارم سراپا آتش است
دید با طرح چراغان است دوان آتش است
آنچه اینجا با دانه ناب است آنجا آتش است
استقارش با سمند طینستان با آتش است
گرچه آتش می چکد امر و ز فردا آتش است

اشک مجذوب مرا هر خس چه میداند که حبست
در نظر هر چند خون ناب است اما آتش است

کامل از فیض جستن در دل شهاب خوش است
چون صراحی بیدل آتش بجای افتاده
هر طرف سر و بصد تمکین خرامان کرده اند
تا نظار را کنی تسخیر چو آب زلال
از بزرگان شیوه کوچک لی پر خوشنام است
صحبت نیکان کند بد را ز بدنامی خلاص
سپید نیامدنی از اهل بنیش بدنام است
غصه دنیا بقدر مال دنیا میدهند
ماه و خورشید و زمین و آسمان از بهر نام است

سیریدن لیسر محبوب تنها خوش است
سینه بیغش دل پر آتش دید خون بالا خوش است
سرکشی یعنی همین از عالم بالا خوش است
ظاهر و باطن ترابانیک بد پیدا خوش است
خویش را نادان شمردن سخت از دانا خوش است
لا که تنها کفر شد پیوسته با الا خوش است
عاشق این زشت بد رخسار با دنیا خوش است
تا نگوئی حال دنیا زار در دنیا خوش است
قصر خور و حبت فردوس هم با ما خوش است

قطره های خون بد در دیده مجذوب ما
در نظر با چو چراغان لب دریا خوش است

هر چه خواهد ملت بخواه از دوست
از کس لاف دوستی شنوند
لاف را امتیاز کن از عشق

همه در قبضه تصرف اوست
که نخواهد از دوست غیر از دوست
که دلیری نه قوت بازوست

<p>لااله داغ عشق کم یاب است عشق در پرده پردش یاید دل معشوق بستنت هموست عشقبازی با اختیار تو نیست عیش شلمان ز کیسه فقر است</p>	<p>گش آن باغ لاله خوشبوست سفر بالا بخویشتن در پوست آن بدست بتان سلسله موت تا اگر عشق دوست دارد دوست آب شیرین بحر زلب جوست</p>
---	---

یک زبان و دو دل مشو مجذوب
تا بداند و شمتی یار دوست

<p>میگذشتم ز در میکرده سبجه بدست گفتم ای کافر شوخ اینهمه افسوس تو چیست گفتم غش نے غلطی من پیے کائے و گرم من نباشم تو بگو چوں نکنم ترک صلاح به شکر پاشی او چوں نکنم سبجه نثار دل ز کف دایم دساغز دم دوست شدم این فسانه است محرومیکده و بقیچه مصیبت دل اگر هست بغیر از تو کسے در دل نیست صوت پرده دل جنب زبانی تو نیست دل نشین نیست شهنشاه غمت لایم دل آخرین بر قلم قدرت است و ازل</p>	<p>دیدم افسوس کنان بقیچه باوه پرست گفت افسوس از آن تو به که خواهی پیش شکست گفت پیش آئی که هشیار غلط کرده مرست من نباشم تو بگو چوں نشوم باوه پرست با دافنمی او چوں ندهم دل از دست چکنم بود همین قسمتم از روز الست این بهانه است که ساغز زدنار که نسبت دل اگر نیست بنیر از تو درین خانه که هست از ازل روی چنیں داد و چنین صوت بست خویم آندل که در نقش غمت خوب نشست که به یک قدر سایه ای همه را بر هم بست</p>
--	--

و در و با تو نشیند همه با چوں مجذوب
هر که با خاطر جمع از همه جادول متو بست

<p>پیمان بکش چه جائے بیم است</p>	<p>اندیشه مکن خدا کریم است</p>
----------------------------------	--------------------------------

پیمانہ پُر از امید و اریست
صوفی سجدا کہ تا در دوست
بیراہ مرو کہ راہ بے راہ
آن کہنہ کتاب کمبیا را
با فلسفیان تمام یونان
ہشدار کہ سن کر قیامت
از راہ بروں مرو کہ رفتی

این بان ہمیشہ خوش نسیم است
یکراہ طریق مستقیم است
چاہیست کہ آن سرزن جمیع است
بغرض جو کہ پُر نسیم است
شد غرق عدم خدا حکیم است
از شاہد آن دلش دینیم است
اندازہ پاس گلیم است

مجدوب مکن کنارہ از مے
اندیشہ مکن خدا کریم است

گناہ و غفلت مستی اگر چہ حالی ماست
چرا پیالہ نگیر و لے بخاطر حسب مع
پیالہ گیر و کرم کن کہ یک نشان کرم
کجاست مطرب خوش لہجہ تا بر غم فلاں
با اختیار تو گردند زہد و رندی را
از ان بسلطنت فقر خویش می نازم
کمال فضل بدشتر اعتراف ناوانی ماست

لے کای شفاعت بدست والی ماست
کہ تخفہ کرم دوست دست خالی ماست
حکایت ملک صوت مثالی ماست
بخواند این دوسہ مصرع کہ شعر عالی ماست
ہزار مسجد و میخانہ در حوالی ماست
کہ چشم قطرہ فشان مخزن لالی ماست
بخود کمال سپردن زبہ کمالی ماست

زہر کمال ترا این کمال پس مجدوب
کہ گفتہ دوست فلاں زندلا ابالی ماست

کنج کنج فراغ درویش است
کرم پاو شاہ شاہ و گدا
نکش دیم چاہ در رہ عشق

زر خوش سکہ داغ درویش است
روز و شب در سراغ درویش است
دل روشن چراغ درویش است

دل که روشن کند نماز شبش
آن فراغت که شاه می طلب
خواجہ گو پر بباغ خویش مناز
مگذر از کوچه خسان که خسیس
ذکر نیهای شرب صاف دل است

گوهر شب چراغ درویش است
وقت کنج فراغ درویش است
آسمان صحن باغ درویش است
همچو سگ بیدار درویش است
فکر بر اصل باغ درویش است

دل دیوانه در جهان مجذوب
کنج کنج فراغ درویش است

پادشاهی گیر رواق لا جوردی بر فراشت
تاف تا فاف جهان گسترده نشد خوان کرم
عیمت شنی با تو لطفش میکند هر روز غزل
آفرین بر کلاک آن نقاش نقاش آفرین
این تماشاخانه را در باب شکر چشم کن
سزل عقبی ست آن تا هر تنه با خود چه برد
رند از کار آگهی نداداشت خورد و شکر کرد
عاقبت آن عاقبت اندیش را باشد بخیر

زین تماشا در نظر لطف خود و جرم تو داشت
بابجا آماده شد شفاء و گذار شام و چاشت
آن دو ناظر را که شب گاهیش را برگماشت
کایں همه تصویر بے مانند هم در پرده داشت
تا ببنی قدر نقش آنجا چه صوت ها نگاشت
مزرع دنیا ست این تا هر کسی اینجا چه کاشت
سخت جانی سالها جان کند تا مرد و گذاشت
کز جهان رفت و به نیکی در جهان با هم گذاشت

ساعت تو فبق ما مجذوب هرگز بد نبود
کوکب اقبال ما هم طالع تیمور داشت

چون تو بی فریاد رس یا مستغاث
مانده ام در کنج غم نالان و نیست
مطلبه دارم بفریاد رس
اتما سم را قبولت آرزو است

سو ختم فریاد رس یا مستغاث
جز تو ام فریاد رس یا مستغاث
مطلبم نیست و بس یا مستغاث
هست اینهم مطلق یا مستغاث

جد علینا یا غیاث المستغیث
 بے نیازم کن ز عشق و گمراہ
 یاد گلشن محو گشت از خاطر
 ہر کسے امیدوار است از کسے
 وقت رفتن آنقدر ہوشم بدہ
 تاب آتش نیست مشت فاکر

ہب لموسانا القبس یا مستغاث
 فارغم کن از ہوس یا مستغاث
 بسکہ ماندہم در نفس یا مستغاث
 نیست مارا جز تو کس یا مستغاث
 تا بگویم آن نفس یا مستغاث
 رحم کن بر فار و حسن یا مستغاث

رحم کن بر نالہ مجذوب ما
 چوں توئی فدایا درین مستغاث

پیوستہ گرد عارضت آن زلف پر شکنج
 آنکس کہ نقل لذت در تو می کند
 خوش آنکہ انتخاب کند ہمدی چو می
 تسخیر دل چہر آنکس بازبان خویش
 کس شیشہ را بشیشہ دیگر چہر زندہ
 خوابان شہر بین کہ ہم میسرنند دل
 این نور ما ز پردہ یک نور شد عیاں

پیچید چوں خیال پریشان بفکر گنج
 گوئی بعر خود نشیند است نام رنج
 خوش صحبت رسا و خوش آواز نکتہ رنج
 چون سن کہ بردہ راہ بگنج و کلید گنج
 بیجا دلت ز خویش مر بجاں خود مرنج
 ہر یک چو ماہ چارہ باسد ہزار غنج
 چون از یکے دو تا و ستہ تا تا چہار و پنج

مجدوب ما ملو کہ پریشان فتادہ است
 زلف تو ہم فتاد شکسن بر سر شکنج

ساقی بیا کہ مست شویم از شراب صبح
 آغوش کے ز خواب گراں میکنی تہی
 ہرگز بخاطرش نہ رسد آرزوئے خواب
 بیدار بیچ کس نہ کند بخت خفتہ را

دانستہ کہ دشمن بخت است خواب صبح
 بختے کہ رخ نہ شست مگر بآب صبح
 بختے کہ شستہ چہرہ خود با گلاب صبح
 بے مانے طے گرید با آب و تاب صبح

خندان لب شگفته رخ و سینه صاف باش
خواهی که مدعا بدعا آوری بدست
از فیض صبح گاه و بهمین نکته ات بس است
ساقی شتاب کن که جهان را ثبات نیست
در گردش آرجام و صبوحی و شکر کن
از فیض ناله سحر و گریه های شب

آنگاه جهان بگیریه از آفتاب صبح
با و روهای دل کنی انتخاب صبح
کز روی آفتاب کشاید نقاب صبح
غافل مشو ز جلو و شام و شتاب صبح
کز خواب شب و چارگشتی خواب صبح
اقبال من نمود جمال از نقاب صبح

مجدوب خواب صبح بدشمن حواله کن
هرگز کسی مراد نیا بد ز خواب صبح

ساقیا خنده زد صبح صبح
مے بسا غریز و خجل کن
همه چیز تو خوب و بانگ است
همه کار رقیب نازیا است
بسته ام دل بلبل جان بخت
چلنم با تو در دل انهار
همه دانند دل ز من که ربود
صبح وصلت کجاست تا بنیم
من و میخانه که چون دل صاف

آنچه داری نهال بیار صریح
یا دیگر از من این حدیث صبح
کل شیء من الملیح صبح
کل نفسل من القبیح صبح
جدا عمر خضر و روح صبح
گریه و ناله گفتند صریح
من بیدل چرا کنم تصریح
روی خندان آن صباح صبح
اکنون شکر است و معدن صبح

پایز مرغساں مکش مجدوب
قسمت سید هم روح صبح

طالع کو که چوں صبا گستاخ
بخت آن کو که چوں سر زلفت
گشتم آن طره دو تا گستاخ
سر گذارم ترا به پا گستاخ

نہیں گستاخیم زبے ادبی	کر وہ لطف چنیں مرگستاخ
غالت وصل کو کہ ہمچو قبا	تنگ در پر کشم ترا گستاخ
تا گدا التفات وانکشد	نشود پیش پا دشا گستاخ
التفات تو دادہ رہ بہ نسیم	کر وہ زلف تو شانہ را گستاخ
پڑہ دے رقیب خند و مکن	بے ادب را مکن بہ ما گستاخ
بدلم غم نخواندہ ہے آید	باشد البتہ آشنا گستاخ
در مقامے کہ آبر و ادب است	رو نیا بد بہ پیچ جا گستاخ
بدعا کوشش کا ندرین درگاہ	ہیچ کیس نیست جز دعا گستاخ

بے ادب گفتگو مکن مجذوب
نہ برد بہرہ از حیا گستاخ

از دہائی باقی آئندہ

بایعہات مجذوب

گذشتہ سے پیوستہ

آہم کہ نہفتہ ہا رہوئے دارم ^{۱۹} باپائے شک تہ حُبت جو دارم
مجنونم و باساک تو در گفت و شنید باخویش ہمیشہ گفت گوئے دارم

(۲۰)

ز خسارت تو کردہ کفر و دین را ہم فرق چوں نہ کہ غربا جدا کردہ ز شرق
از تیغ تو دین عیان شد از ظلمت کفر چوں راہ کہ در شب نہاید از برق

۲۱ مجذوب دیگر مجوش از رانده محیط
خاموش که قطره نیست دسار محیط
سے چرخ تو ہم ز کبریا بے خبری
در گوش صدف نگین آواز محیط

۲۲ دست تو چپا که با درخسبر کرد
از گشت تو شد کلید درهای بهشت
باز دئی تو دست چرخ را بقوت بر کرد
غیر از تو که کرد آنچہ پیغمبر کرد

۲۳ برخاک نظر کرد که ز رمی سازم
چوں دید که در جہاں نمی گنجد حسن
بر آب گره زد که گهر می سازم
دل برد که عالم و گهر می سازم

۲۴ تا وای همه را ز دل نکر دیم بدر
تا ویدہ پر آب بشد چون گرداب
این راہ خطر ناک ز فتنیم بسر
در بحر وجود خود نہ کردیم سفر

۲۵ ز نہار کہ رخ نتابی از درویشان
ز نیست خط و اندہ گندم یعنی
تا و نور تابشی از دوائے ایشان
نصف از تست نصف از درویشان

۲۶ تو غافل از آنی کہ ترا آنی هست
بر گرد تو چرخ حلق زودہ صفت
بشناس نشان خود ترا شانی بہت
پیدا است کہ با تو گنج نہانی هست

۲۷ تا ویدہ اسم از غم تو گریان نشود
غم نیست کہ شد و لم پریشان ز غمت
دریا بر خم ز فیض خندان نشود
باید کہ غمت ز دل پریشان نشود

مجدوب ز فکر بیش و کم سوخته ایم از دست هوس با به ستم سوخته ایم
امروز اگر ترک غرضها نه کنیم فرداست که در آتش هلم سوخته ایم

آن گل مگر از پرده بروں می آید کز رنگ پیار بونے خون می آید
آوردن او بهر تماست بسم کاریت که از دست جنون می آید

مجدوب بعشق خویش ناز و محنون مستان ز قرح شاد و من از کاسه خون
از قسمت خویش گشته هر کس ممنون گل حُرْبِ بِمَالِدَ یَهِیمُ فَرَحُونَ

دنیا که ترا بمکر بے تاب نمود رنگے بتو بهر زمان چو سرخاب نمود
گاه از شفق و گاه از شب که از روز گلگونه سرمه و سفید آب نمود

خواهی که همیشه باشد نعمت و ناز باور و قناعت کن و با سوز بساز
گر نسبت شاگ و شیشه را یافتی خواهی ز کرانه بدر آئی بگدا از ۴

روزی که رسی به پرستش این دل ریش جانے که تو داوه کنم تحفه خویش
شایسته که بکلبه گدائے گذرو از مال خودش حاضر آرد به پیش

دنیا گر باغ و گر قفس بود گذشت گر خواب خیال و گر هوس بود گذشت
بے توبه فرو بران نفس زنده کشی کز جرم تو دوست با نفس بود گذشت

یکسره طلاقش بد ایضا حبش
یعنی شوم است عقد این شوهرکش

دنیا که ترا دوروزه دارد دل خوش
فلاک و عناصر بعد و سیر دهند

۳۶

آلوده بصد رنگ ندست برویم
برخیزم و راست تا قیامت برویم

روزی که زوهر بر غراست برویم
بر یاد تو از لحد رقص کنان

۳۷

نزدیک مشکو که دور می باید رفت
گر کوچه تنگ گور می باید رفت

دنیا مطلب که عور می باید رفت
حالی اسباب جهان هرزه مکن

۳۸

بریکانه اختلاط می باید بود
یعنی که باحتیاط می باید بود

مجنوب تنگ مزاج می باید بود
پلهای شکسته و رمهت بسته قضا

۳۹

زرگس بمیار ز زرگس بمیارت
پروانه نثار شمع مهر انوارت

گل شیفته زراکت رخسارت
بیل چو گل آشفته رو گلگون

تمام شد | باقی رباعیات کرم خوده | رباعیات

قصاید مجذوب

صدق و علم و رحم و جود و فضل شانت انتخاب
روز از خورشید باشد گر چه باشد در نقاب
تا تو باشی شمع بالینش نه ماه و آفتاب

همچو لطف قهر و جاد وین و علم هست
همچو جان پنهانی و پیداست فیضت در جهان
استانت را دهد عیسی شرف بر آسمان

دوستان را نباشد پاک از هر طرف	هر خوسه که چون خرد جان باشد در حساب
قلب لشکر تا ز خصم دیو سیرت گشته پیر	برق تیغیت میزند بر قلب چون نیزه شهاب
چون گلستان پر شود از خنده دست انعام	لطف عامت چون بر آرد دوستان از حجاب
و شمنت را موج تیغیت میکند از پنج و بن	گر چه پُر باشد سرش از باد نخوت چون حباب
و شمنت آندم عروس بخت گیر و در کنار	کز دم تیغیت کف خاک می نباشد بے خضاب

شد لقب مجذوب را در یاد دل و والا گهر
بسکه بر فرق جهان پاشیده شد در خوش آب

از جمالت نور قرآن در خشان دیده اند	وز جبینت فر شاهی نمایان دیده اند
تا یلم آل محمد شمع ایوان تو شد	اهل دین این شمع را دائم نور زان دیده اند
هر ماه و بر و بحر از مشرق ایوان تو	آفتاب دین و دولت را در خشان دیده اند
سر و بستان ترار و شدلان چون آفتاب	تا قیامت خورم و نشاد و خرامان دیده اند
خواهد از شاهان حرم در گهت نبریز شد	دولتی در طالع خود خاکساران دیده اند
روز و شب و در ملائک شد دعای دولتت	این رعایا را رعایت باز سلطان دیده اند
انبیا کر عالم بالا نشان داده اند	آسمان را در رهت با خاکساران دیده اند
سر مه کز گرد او گرد سیلماں را بس است	خاکسارانت بیابان در بیابان دیده اند
آب حیوان را که پندارند جان آدم است	همچو شط بر خاک درگاه تو غلطان دیده اند
جمع یکجا دشمنانت مکر و دوزخ می کنند	بسکه این دل مردگان خواب پریشان دیده اند
دوستان در خود نمی گنجد از شادی چو مهر	عکس خسار تو در آینه جهان دیده اند
در کد این سینه گنجد شوکت و صف شما	اینچنین اعجاز ما مردم ز قرآن دیده اند

جرات مجذوب و روح شما هم از شماست
لطف باب یار درویشان ز شاهان دیده اند

لے جمالت زیب عرش زینت صلب برین
تارخت بیج دهم را از امامت وادایب
حاکمے در جائے پیغمبر چو شاه اولیاء
بروز از تخت شاهان چون امین جاشوی
همچو قرآن که شعل نور اول روشن است
سالمها و ریاض رحمت را هدف شد آسمان
سینه را لبریز کرد از نور تهر آفتاب
دست قدرت بر در دولت سرایت کرد نقش
آسمان با آنکه بے خوف درت هرگز نبود
خواست عالم شاه مهر تو باشد تا بکشر
ظاہر از فضل شمائ بر جهان فضل شما
دین روشن مبارک بر جهان باشد چو صبح
صد جانان شاد و خورم خاک اہریت گشته اند
باز زمین تیغ و دوسر خواہد بران شد از غلاف

نوبہار عالم دل رونق گلزار دین
نہ فلک بسنہ آئین زینت عرش برین
صلحے در ہر ولایت چوں امیر المؤمنین
بود حیر بادشاہی شہر پر روح الامین
آفتاب عارضت تابندہ بر عرش برین
تا شود تاج امامت را دولت در نشین
تا سلیمان دار عالم باشدش زیر نگین
ہذہ جنت عذیب فادخلواھا خلدین
باز دار و رشک بر افتاد گہائے زمین
صبح چون موسیٰ پیر ضیاء و از آستین
صاحب قرآن از ان روح اند قرآن را بین
نور مہر تہر کر باشد نمایان از جبین
چوں نیار نور می این سر زمین دل نشین
تا بر افتد خشم جاہست بکسر از سنے زمین

بسکہ از بیج شما مجذوب شد صاحب اسخن
ہر کہ بشنید این غزل گفتا ہزارش آفرین

لے جمالت آفتاب لطف ماہ التفات
روشنائی در سخاوت چوں امیر المؤمنین
روز و شب در کار باشد آفتاب ہمتت
ہر کہ بکلی کردہ طوفت با امام ہفت تہمین
کعبہ گرش قبلہ روئے زمین از ہر جہت

شمع ایوان رضا چشم و چراغ کائنات
باہری چوں حد خود در باب حل مشکلات
باز بردست جواد تست چشم کائنات
ہر دو منزل را یکے کردہ است در راہ نجات
قبلا دلہاست در گاہ شما ہم از جہات

خاک پایت تاج عودت بر سر شایان نهند
 میکنند گریه ز کویت عالمی را و سفید
 آفتاب از فیض درگاه تو شد صاحب کرم
 مهر با مهر تو باج از مشرق و مغرب گرفت
 گنج علمت تا بد لها قسمت روزی نمود
 آنکه مهرت را نداند بهتر از هر طاعتی
 و چینه می گریزد مرگ هم از دشمنیت
 روز بازار قیامت از تهی و سستی چه پاک

که گذار و خاکساران را از چشم التفات
 قطره از آب حبت بحر را سازد فرات
 صبح زین در می کشاید در بر و کائنات
 در جهان مشهور تر از آفتاب ست این برات
 کم نشد هرگز غنای روح از آب حیات
 گویش و دست از غار و روز و حج و زکات
 دیگر آنجا که بجای میسر شد عکسبات
 با تهی وستان چو احسان تو دار و التفات

بسکه از رخ شما مجذوب شد شیرین سخن
 در دهن پا از خجالت آب میگرد و نیات

آفتاب عارضت آینه نور خداست
 در دل پاک نبی با داشتی این روشن است
 بسکه احسانت مرا و منعم و در پیش داد
 بارگاه تست شایا داده بار خاص و عام
 آسمان را صبح و شام و روضه ات وار و بیاد
 زبانت روئے آفتاب از گلبه زمین تست
 از فضل عرش زینت یافت از قندیل عرش
 دست قدرت بر عمارت های جنت کرده نقش
 همچو مهر امید واران دل به بهت بسته اند
 ما سیر از شدی ضامن خدا هم شایه است
 دشمنی بیخ جهنم را نداند اعتقاد

مسند جاه و عدالت صد ایوان ضامن است
 تا خداوند دل پاک نبی را جا کنجا است
 چون در عا نام خوشنت و در شهنشاه و گدا
 یا سپهر و دیگر از جوش ملائک پر صد است
 از زمین تا آسمان این روضه لبه زده است
 آسمان را نور چشم فوت دل این ملائک است
 در میان روضه ات قندیل قدرت خوشام است
 کین بنا از دولت سلطان علی مؤمنی روضه است
 چون نجات هر کس و بسته بر طفل شماس است
 ضامن بیچاره چندین شدن محض ضامن است
 خواهدش معلوم شدن بیخ جهنم تا کجا است

چشم دادن دیگر روشن نمودن دیگر است	کور هم داند که خاک خاک پایت تو نباست
جز خدا از عهد و وصفت که می آید بدین	آنکه قرآن میتواند کرد انشا آن خداست

بسکه از مدح شما مجذوب عالی جاه شد
در فلک چو ن فتابش چشم برطف شاست

باقی قصاید آئینده

مستقرات

همین بخت بعالم نشان هستی دوست	که هر چه هست بعالم دلیل هستی دوست
بسکه شد از آرزو هر عقد حاصل مرا	رشته طول امل تلقین شد و دل مرا
چه سود ای شیخ ازین دکان رنگین	عمل گزینست تو بر خیز و پر حسین
برخوان چرخ نیست بجز چند کاسه خون	اینهم غنیمت است ازین کاسه سزگون
تا سلامت روشوی اسه را هرو	آیت الکرسی بخوان در راه رو

مجدوب و آدم چو طواف مدینه کرد	محرم به حج شدید و مناسک تمام شد
بار و اگر چو پهره ز طواف سوان یافت	جانرا فدا نمود و بدار السلام شد
تاریخ بستم از خرد فیض بخش گفت	آسوده در بقیع چه عالی مقام شد
پدر را پس از فوت دیدم بخواب	که میگفت با من بهشتی شدم
شمرم پس از خواب تاریخ بود	همان لحظه من بهم بهشتی شوم
چونکه در سال هزار و شصت کرد	از سعادت در نجف بختم نزول
سر بردن کردند از یک پیر همین	چون دوتن نوروز و مولود رسول
از پی تاریخ تار ختم به فکر	هاتقی گفتا زیارت شد قبول

بسم خداوندی علی علیه السلام فی سبیل الله

این کلام مرغی است دیوان خواجه حافظ شیرازی یعنی دیوان مجذوب تبریزی الموسوم به

دیوان مجذوب

س ۱۰۶۶ هـ

رویف دال

منقول از کتبخانه حکیم میرزا در علی صاحب قید آباد و کن

مطبوعه جلدی پریس اندرون معجمه
قیمت ۱۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

<p>دگر زلفت بترتارے اسیر تازہ دارد تغافل تا بکے لطفے نگاہے گوشه چشمے چه حسن است این بنام آید که و آئینه دلها نپاشد تا قیامت و فتر جمیعتش از هم اگر سودائے لیلی بر سرت افتاده مجنوں شو مشو در بند شهرت و رشومی هم گوشه گیری کن تعجب نیست گر عاقل زمرگ خود نمی ترسد</p>	<p>مبارک باشد اما دلبری اندازه دارد بفاد قدرے ستم حدے و جور اندازه دارد خیالت ه نفس در جلوه روئے تازہ دارد وے کز تار زلفت رونق شیرازہ دارد که ہر شہرے بصرائے جنوں دروازه دارد کہ عنقائے قناعت ہم بلند آوازہ دارد خمار زندگانی یکنفس خمیازہ دارد</p>
---	---

دل مجذوب خود را با تغافل پیش ازین مشکن

کہ در قانون خوابا امتحان اندازه دارد

<p>نکاهم گوش بر آواز در بود ز دم فالے و آخر در گذر بود کہ دل مارا ز یکد گیر خبر بود جمال یار در مد نظر بود نگاہش مست و دشتش در کمر بود کہ در شب آفتابے جلوہ گر بود مرا ہم این قدر از خود خبر بود کہ چوں آئینہ کارم یک نظر بود فلک آتش گر جائے دگر بود</p>	<p>شے دیدار ما ہم در نظر بود بروئے ماہ با چشم گریبار طییدن ماے دل دیدم ز حد رفت صدائے در شد و تا جستم از جا بش پر خندہ و خود بود سرخوش نگاہ خیر عظم تیرہ تر شد دعا کردم نمی دانم چه گفتم در این صورت چنان از بوش رفتم نظر مست و تماشاست مین مست</p>
---	---

که جوش فیض از دیوار و در بود
که این هنگامه از فیض سحر بود

در آن بزم بهشت آئین پر نور
بگو شمع ما تنگی از گوشه گفت

نشستی رو برو بایار مجذوب
مرا هم این تماشا در نظر بود

میخانه نیست بزم شیا تا که باشد
هر کس خردی گنجی بایار تا که باشد
هم خود کند خیالات بیمار تا که باشد
دل داده از کف خویش دلدار تا که باشد
تا گل که چید از گل باخار تا که باشد
باز ریسیم هنر راست ز دار تا که باشد

از فیض صبح کم نیست بیدار تا که باشد
از بهر راحت خلق شب چون باده آرند
هم گنج از دست هم رنج هم در دست هم دل
هر یک از این کم و بیش با صد هزار تشویش
در باغ آفرینش هم خار هست هم گل
دنیا و دین عقبی است از موم حبت دنیا است

مجذوب چون شود شب از بهر خواب راحت
بیدار تا که خواهد بایار تا که باشد

حرازاں باده مدحش آفریدند
مرا با غم هم آغوشش آفریدند
چرا سر و قبا پوشش آفریدند
قد و رفتار و آغوشش آفریدند
رخ و زلف و بنا گوشش آفریدند
که ما را هم باین همیش آفریدند
شعور می را که میوشش آفریدند
زبان می را که نهاموشش آفریدند
ز داغ دل زنده پوشش آفریدند

لبت را چشمه نوش آفریدند
ترا با سرکشی هم دوشش کردند
قیامت را چومی کردند پنهان
شود خمیازه کش تا حیرت از دور
بقصد صبر و هوش و عقل و ایمان
مکن واعظ ملامت میکشان را
جنون خواهند ما و دشمنان است
بیانش را کس جز دل نه فهمد
چه پاک از طعنه دشمن که ما را

جنون کامل مجذوب مارا
از ان سرخوش سرخوش آفریدند

عمره اش مستان رقم بر غارت مامی کند ز روی رخسار از راز دل پوشیدن است غافل از تنها نشین بزم تنهائش مباح پے نشانی را که نتوان داد از جانش نشانی جز لب جام حبه در نفس و در آفاق نیست قفل و سوا س خرد را با جنون باید شکست چرخ مینازنگ از اسباب آفتاب است	خنده اش خون در دل خف و میجامی کند جمه را اظهار و مارا صبر رسوا می کند عیش عالم را بکام خویش تنهائی کند هر که در خود گم کند البته پیدا می کند دیدہ ہم از دولت دل این تماشا میکند کے کلید این قفل در ہم رفته را و امی کند خوش دل آن زندے که حرف جام مینا میکند
--	--

باد و بر دیوانه در هر بند ہے باشد حلال
واعظا مغیبت مجذوب بیجای می کند

خوش آن که بسخ نظر بر رخ تو باز کند حضور قلب کسے را بود که در قدمت رخ نیاز کسے دارد آبروے قبول که روئے عجز باین در نهاده کز شادی چنان نشد که شمع را بقوت زرو زور شود نصیب بآن کس که بادل آزاد ترا پرستد و کس آبروئے خود خواهد زهر چه جز غم یار است هر که دل پرواخت	حضور قلب بدست آرد و نماز کند رخ نیاز بدر گاه بے نیاز کند که روئے عجز بدر گاه کار ساز کند چنان نشد که بخورشید و ماه باز کند شود نصیب که خود را ز اهل راز کند ترا پرستد و از غیر احترام از کند خوش آن که روئے بخاک آرد و نماز کند بساکه بر رخ دولت شگفته نماز کند
--	--

خوش آنکه در طلب وصل یار چوں مجذوب
زهر چه جز غم یار است احترام از کند

<p>مرا هر دم بکویت شوق دل ناچار می آرد چو شد سودای عشقت بر داز کن صبر بشوم کدامین سرگزشت خویش را در نامه طے سلیم شب بچراغ گو آفرندار و صبر پیش آور بنازم انجمن پیرایه چاک دست یکتارا کسے جان می بر دافتر دست ننگ انانی ده ز نهار بر باد تکبر خرمن دل را</p>	<p>نمیدانم که بیتابی سلامت بار می آرد دل آتش نهاده دیده خونبار می آرد جدائی بر سر عاشق بلا بسیار می آرد که آخر صبح وصلش مژده دیدار می آرد که هر دم نو گله دیگر یارین بازار می آرد که اول بر کمال نقص خود اقرار می آرد که این سیلاب آتش بار آتش بار می آرد</p>
<p>دل مجذوب را خوش حال تا دیدیم یقین شد که عشق آخر طبع بر سر بیار می آرد</p>	
<p>خاطرت بے جاز رسوا گشتم و لگیر بود آیدی شاد و غم ویرینه رفت از خاطر م گیر پا بوسه مشرف گشتم از تدبیر نیست عاشقان را جز توکل نیست تدبیر دگر در جهاں با هر که بنشستم بدل بودست قید امتحان بسیار کرم ختم بے انصاف را یک مرید و اعطای مرم رسا لوسی نه کرد روز بازار قیامت را شب دیدم خواب</p>	<p>حسن عالم گیر که بے عشق عالم گیر بود لطف بے اندازه ات را چوں بگویم ویر بود در سرم این دولت از روز ازل تقدیر بود عقل ازین در سالها آواره تدبیر بود حلقه زنجیر هم در حلقه زنجیر بود بر دلش تیر تغافل بد ترا ز شمشیر بود بسکه آن گفتار بے کرا و بے تاثیر بود هر چه بروم پیش غیر از عاشقی تر ویر بود</p>
<p>باز بان خوش بیان مجذوب عالم را گرفت یتغ جوهر دار هر جا بود عالم گیر بود</p>	
<p>تا جمل باشد جهان بینی ترا زیننده باد تا گدائی میکند ماه از جبین آفتاب</p>	<p>چتر اقبال بلند و دولت پائیده باد از جبین آفتاب سلطنت تابنده باد</p>

در بیا بانی که هفتاد و دو دولت حاضر اند
خاکسارے کز تہ دل شد گدائے در گمت
دیدہ شب زندہ داری کز جالت روشن است
نابود صبر و وفا مشکل کشائے عاشقان
طوطیاں را نابود ذکر سلسل یا کریم

نیک خواہمت شادمان و شمنت نمرندہ باد
چتر شاہنشاہ پیش بر آسماں ساینده باد
تاقیامت آفتاب سلطان عشق تابندہ باد
ہیومن ہویا عیص صلت ہر کہ شد پائندہ باد
طوطی نظم باد و صاف لبست گویندہ باد

در پناہ در گمت مجذوب را چون آفتاب
خاطرش جمع و دلش شاد و روانش زندہ باد

دل ز دستم رفت و دین ہم می شود
ایں دل بے رحم تو اے سنگدل
کج دلاں را بہرہ زان نشہ نیست
گردش از راز من آگاہ شد
گوشہ گیراں را ز گمنامی چہ باک
طاعتے چون گریہ مستانہ نیست
نیستی قلنح و گرنہ نفس شوم
ایں قدر بنشین کہ گردی مست خواب
بے علاج مرگ آسائش مجوئے
دل بدنیادادہ را بادین چہ کار

صبر اگر نیست ایں ہم می شود
رفتہ رفتہ آہنیں ہم می شود
زادہ مسکین ازین ہم می شود
اگر از حسن آفرین ہم می شود
بادشاہی بے نیگیں ہم می شود
مے دوائے درد دین ہم می شود
کور باقرص جوین ہم می شود
فرش اگر نبود زمین ہم می شود
آں اگر خواہد شد ایں ہم می شود
ہر کجا دل رفت دین ہم می شود

ہجرا مجذوب وصلے در پے است
آں چنان شد ایں چنین ہم می شود

باشوق تو اندیشہ ہستی نتوان کرد
دل خوں شدہ لعل لبست در غم نیست

باہمت سودائے قہستی نتوان کرد
باتنگ خودی بادہ پرستی نتوان کرد

<p>بے باوہ دیریں میکدہ مستی نتوان کرد دردار فنائے کہ بہ ہستی نتوان کرد بادشمن خود ہیں ہمہ پستی نتوان کرد اسے بے بھراں خاک پرستی نتوان کرد</p>	<p>بے عشق ز دل نالہ مستانہ نہ خیزد تا کے نگہی عشرت امروز بہ فردا یکبار جواب ہوس نفس نداوی از خاک سیاہیت کہ زنگیں شدہ ازہ</p>
<p>تا علی دل افروز تو دیوانہ نواز است مخدوب ترا منع زمستی نتوان کرد</p>	
<p>بجز خیال تو با بے کساں کہ پروازد بہ سرو یا سمن وار عنوان کہ پروازد بآفتاب و مہ آسمان کہ پروازد بایں شکستہ دل بے زباں کہ پروازد بہ محفلے کہ بودایں باں کہ پروازد وگر بہ ہم سفر کارواں کہ پروازد چو درمیاں نبود دل بجاں کہ پروازد بنام و تنگ دگر زان میاں کہ پروازد</p>	<p>بجز غم تو بجا و جہاں کہ پروازد دراں چمن کہ تو چوں گل شگفتہ بخرامی دراں زمین کہ تو بایں جمال جلوہ کنی بہ محفلے کہ حریفان سخن یہ یاد کنند قدح بجلوہ درآمد کتاب را بردار جنون رفیق شد و جذبہ خضر شوق دلیل گو کہ عاشق بے دل ز مرگ تیر سید شراب و عشق پیغمبا چو دست بکشایند</p>
<p>ز فکر اندک و بسیار غار غم مخدوب جنوں کہ ہست بہ سود و زباں کہ پروازد</p>	
<p>طاق ابرو سے دگر دل از کفم روانہ برد گردش چشمے دگر مستم سوئے میخانہ برد خوش بہ تمکین آدما ساخت بے تابانہ برد دل زمین طاقت ز میس صبر از پروانہ برد آشنا روئے کہ دل از محرم و بیگانہ برد</p>	<p>چشم مستے باز ہوشم را بیک پیماہ برد باز ابرو سے فگند از طاق دل محراب را قامتش در جلوہ آمد تا دلم را در بود آنکہ نامش گاہ عارض گاہ گل کہ شمع بود باد فاکیشان نمیدانم چرا دیر آشناست</p>

<p>طاق ابرو سے کہہ برم برد میخانہ برو محو دیدار توفیق از کعبہ و بیت خانہ برو عد جہاں زنگ از دلم یک نالہ مستانہ برو اے بسا جاہل کہ نزد عاقل و فرزاد برو راحت کو نین رامفت از میان دیوانہ برو</p>	<p>قبیہ خود کردہ ام خاک در میخانہ را بستہ زلف تو کار سجدہ و زنا ساخت چوں بگرد حلقہ مستان نگردم من کہ دوش نقش می باید کشاد کار با تدبیر نیست نہ غم دنیا سے دہل دارو نہ بیم آخرت</p>
<p>عہد و پیمان ہر کہ چوں مجذوب با پیمانہ بست ہمتش از پیش کار خویش را مردانہ برو</p>	
<p>یک مصرع دلچسپ غریبہ ندارد والبتہ بلطفیست کہ پائیدہ ندارد آن کیست کز وجبہ شرمندہ ندارد آن کیست کز خلعت زمیندہ ندارد خفاش کہ تاب رخ تائیدہ ندارد</p>	<p>مجموعہ بیداد تو چوں نادک دلدوز آزردہ از انہم کہ دل آزر دہن اغیار یک سجدہ مقبول نجات دوجہاں است اندازہ ہر ذرہ چنانست کہ با نیست از خویش نبالید ز خورشید جہاں تاب</p>
<p>مجزوب کہ طول امش کردہ ہوس ناک گویا خبر از گنبد گردندہ ندارد</p>	
<p>آب این سر چشمہ احمر نمی دانم چه شد تا بد و افتاد آن ساغر نمی دانم چه شد گفت دیگر گفتش دیگر نمیدانم چه شد من ازان داغ نم کہ آن محضر نمیدانم چه شد چوں بیاد آمد غمت محضر نمیدانم چه شد ملک آن ملک است اسکند نمیدانم چه شد چتر شاہنشاهی سنجر نمی دانم چه شد</p>	<p>دیدہ پر خون شد بدل دیگر نمیدانم چه شد گردش چشمے بیک پیمانہ ہوشم برد و رفت گفتش تا دیدمت عقل و دل و دین با ختم در محبت محضر عاشق دل پر دلغ دوست اضطراب روز محشر را شبے دیدم بچواب بتیغ اسکندر سراسر ملک دنیا را گرفت نیمہ درویش را در سایہ طوبی از وند</p>

پیش ازین **مجدوب** آہمت داشت تا شیر و گری
تیغ آن تیغ است و آن جوہر نمیدانم چه شود

بے شوق تو کے واقف اسرار توں بود مشغول تو در کعبہ و بتخانہ توں گشت بادرد تو از منت کونین توں ست از لذت دیدار تو گریس توں شد وانستہ بدام تو فتادیم کہ چوں دام در راہ تو چوں کار بافتادگی افتد بہ بخور تو حال دل رنجور تو دارند باشوق دل افروز تو مجدوب توں گشت	بے لطف تو کے از تو خبر دار توں بود در ذکر تو با سحر و زنا ر توں بود با کوہ گر این تو بسکسار توں بود در حلقہ مستان تو ہشیار توں بود پیش تو بصد چشم گرفتار توں بود پیش ہمہ کس در ہمہ جا خوار توں بود بادرد تو از درد خبر دار توں بود با نور رخت قاسم انوار توں بود
---	---

مجدوب بہ یارے گذرد عمر تو خوشنود
از عمر چرا این ہمہ بزار توں بود

عاشقی را بنا نباید کرد بدعائے تو گرفتار غمت تست شکر شکر را نہ کردہ نہار آنکہ پا بر سر طمع زدہ است آزمایش نکدہ مردم را با گرد ہے کہ آشنا گیرند نیک را نیک دان و بد را بد بانگو کار دم نباید زد یک زبان و دو دل نباید بود	یا حذر از بلا نباید کرد از دعائے وفا نباید کرد خون دل ناشتا نباید کرد سر ز پایش جدا نباید کرد آشنائی بنا نباید کرد خویش را آشنا نباید کرد تا بگویم چہا نباید کرد شرم از بے حیا نباید کرد شکوہ از دعا نباید کرد
---	--

<p>این بلا را زجا بناید کرد عیش خود را قضا بناید کرد</p>	<p>که دل خستگان بلائے خواست ویدن روئے خوب عیش دل است</p>
	<p>شکوه از ما توئے کنی مجذوب سیر این حرف و ا بناید کرد</p>
<p>بے یاد لبش بودن البتہ زیاں دارد و آب بقا جوئی در کج دهاں دارد آن مهر که دیدارش مهر انگراں دارد انیست نشان ایدل گردوست نشان دارد منظور دل مستان با هست که آن دارد آن را که غم عشقت ابرائے جهاں دارد بیرون ز مکان در دل پیوسته مکل دارد در پرده مهر جوئے صد لطف نهاں دارد او داند و شاہے کو تیغ دوزبان دارد</p>	<p>ما ہے کہ لب نوشتن خاصیت جان دارد گر خلد بریں خواہی پیدا است سرکوش یا رب بہ چہ زیبائی از خانہ شود طالع در یاب زیارت کن ولہامی پریشان را گر ماہ بہ زیبائی منظور جہانے شد ہر گز نہ بود از جا آسایش سلطان ش آن گنج کہ پنهان است از قایمہ پیدائی آن درو کہ در دانش درواست ہماں دوست آن را کہ زبان و دل با یک جہتاں کج بخت</p>
	<p>این نشو و نما مجذوب بے شوق بکار نیست عشق است کہ آدم را پیوستہ زیاں دارد</p>
<p>شاویم کہ دوری ز حضورش نتوان کرد گم نیز ز بسیاری نویش نتوان کرد درد تو با نیست کہ دورش نتوان کرد فریاد از اں دل کہ صبورش نتوان کرد بید الصبد نفخہ صورش نتوان کرد از جا دگر از جلوہ ہوش نتوان کرد</p>	<p>ہر چند تماشا ز غرورش نتوان کرد پیدا اگر از غایت قریش نتوان دید صودائے تو در نیست کہ درماں نہ پذیرد غم نیست از اں غم کہ علاءش نتوان یافت چشمے کہ نشد عاشق و بیتاب نہ گردید آن را کہ خوام تو ز رفتار بر آورد</p>

بے ربط نہ فہمی سخن اہل جنوں را در لیست کہ حالی بہ شعورش نتوان کرد

بے درد چہ پرسی سبب گریہ مجذوب
برخیز کہ از کار ضرورش نتوان کرد

درد منداں تو از درد و دایا یافته اند عاشقان چشم نیاز از ہمہ جا دوخته اند گذر از آب دہوائے درمیانہ عشق سالہا گشتہ مقابل مہ و خورشید ہم طاق آبروے تو بر اہل نظر حق دارد دل بدویش بدست آرد نشان گویہ وقت مرغان گلستان قناعت خوشبلا تا پریشان نہ شوی خاطر جمع نہ ہند بابتان مطلب دل را بزبان عرض کن منکر گوشہ نشینان خرابات مباحث	زہر نشان تو از زہر شفا یافتہ اند تا کہ گم کردہ خود را ہمہ جایا یافتہ اند خورم آناں کہ درو نشونما یافتہ اند تا دو آئینہ زیک نور صفا یافتہ اند قبلہ راست ازیں قبلہ نمایا یافتہ اند خرم آن قوم کہ را چہ بچہ یافتہ اند کہ زہریگی خود برگ و نوا یافتہ اند بیدلاں ایں نظر از زلف دو تا یافتہ اند تا گذشت است بخاطرہ او ایا یافتہ اند تو چہ دانی کہ دیدیں گوشہ چہا یافتہ اند
--	--

خاکسار در میخانہ عدل شو مجذوب
درد منداں ہمہ زیں خاک تنفایا یافتہ اند

مژدہ ایدل پیک جانان میرسد پیش مورے بالو از ش نامہ ما باز بردویش از درویش دوست را ہر و را تا نباشد ہمتے بر جہائے عشق اگر حبوت دہند تا بہ بے برگے نسا زی با خزاں	پیک جانان است و خندان میرسد ہد ہد ملک سلیمان میرسد خلعت آن شاہ شامان میرسد راہ دودش کے بہ پایاں میرسد درد بے دریاں بدماں میرسد کے سر و برگت بساماں میرسد
---	---

<p>صبر اگر باشد بداد عند لیب چشم من آخر بفریاد لبت حرص بر کار مشکل کرده است تا جہاں باقیست از خوان کرم</p>	<p>گل گلستان در گلستان میرسد گردے از درگاہ سلطان میرسد ورنہ رزق ہر کس آسان میرسد قسمت گرد مسلمان میرسد</p>
<p>ہر کہ از سر بگند و مجذوب وار بر سرش البتہ جاناں میرسد</p>	
<p>روزے کہ فلک در خم چو کان تو گردد خورشید جہانگیر شود نقش ملکیت بیدار شود فتنہ غوغائے قیامت خورشید قیامت کہ زواش نتوان یافت در بند گیت ہر کہ قدیم است ہماں است از راز دل خصم کہ چوں آتش خارا است عیشے کہ شمر و است غنیمت دل خود را خضر از طلب چشمہ حیوان بکند دست ناچار فلک دامن گسترہ بچیند</p>	<p>باید دو جہاں عرصہ میدان تو گردد چوں دوش فلک تخت سلیمان تو گردد باید ہمہ جا از پے جولان تو گردد آرام گمش مشرق ایوان تو گردد مریخ ہماں بندہ فرمان تو گردد آگاہ گر برکہ پیکان تو گردد میخواست کہ تاحشر شناخوان تو گردد تا باز جوان از لب خندان تو گردد روزے کہ پراز نعمت احسان تو گردد</p>
<p>مجزوب تو نور و شب عید نداند آنروز کند عید کہ قربان تو گردد</p>	
<p>لڑہ ایدل کہ یارے آید دیدہ بکشا کہ گرد موکب شاہ مسند دل ز غیر خالی کن صبح دولت کہ کردہ راہ دلت</p>	<p>غم مخور غمگسارے آید خوشتر از نو بہارے آید کاں شہ کامگارے آید آں ہم از یک کنارے آید</p>

گر یہ گفتہ کن کہ عقدہ کشاست ہر کر اگر یہ رود ہر بے شک جان من ہر جفاے خار لباز چشم من خویش را معاف مدار روز گارت اگر نہالہ گدشت جان خود را فدائے جان کن	نالہ گفتہ بکار مے آید نخل عمرش بہ بار مے آید کہ گلت بر کنار مے آید گر یہ کن کنز تو کار مے آید غم محوز روزگار مے آید دیگر از جان چہ کار مے آید
---	--

می کنندش قبول چوں مجذوب
ہر کہ امیدوار مے آید

شب در نظرم بود کہ آں ماہ بر آید از شب نفسم بود کہ آں خسرو خوباں خنداں و برا فراختہ مست و خراباں ہم رنگ زمر و قدحے داد بدستم گفتا کن از طالع درویش تعجب با خار جفا برد بسر بیل بیدل آہے بمراد دل پرورد کشیدم چشم از ہمہ پوشیدم و نوید نگشتم از نیت خیر ہمہ کس فال گرفتہ دیدار دل گم شدہ ام گشت بیدار افتادگی و مسند دل دست بدست بر لوح دو عالم رقم وصل کشیدند	خورشید مراد مے بہ سحر گاہ بر آید چوں ماہ برا فراختہ ناگاہ بر آید آراستہ تر از علم شاہ بر آید کز دیدن آں دیدہ بدخواہ بر آید خیرست کہ از دست شہنشاہ بر آید تا وصل گلشن خرم و دلخواہ بر آید کام دو جہانم بہ ہماں آہ بر آید ایں کار نہ باہمت کوتاہ بر آید تا کام من از ہمت افواہ بر آید آں یوسف گم گشتہ ام از چاہ بر آید عشقست کہ بر سنداں راہ بر آید تا قرعہ بنام دل آگاہ بر آید
---	--

مجذوب نجات دو جہان نیست حرامت

اینست که از عهده بدخواه برآمد

ز قید دل خلاصم کرد جان درو	نه تنها فارغم کرد از جهان درو
اگر پیدانمی شد در جهان درو	کسے باد روی چه میکرد
چو خضر از چشم مردم شدنمان درو	علاج مرگ تا هر کس نداند
چو مغرم کرده جادو استخوان درو	بغیر از روی هیچ در میان نیست
نه بیند دست بازوے بتان درو	بدست آرند صد دل را به یک تیر
چگویم تا ترا آید از اں درو	توبے دروی و از دردت خبر نیست
اگر با کس نمی گوئی از اں درو	نگویم درد عاشق را و دانیت

علاج ناله می کردیم مجذوب

اگر میداد یک ساعت اماں درو

چون تنی ستاں مرا فکر محال اندیش برو	هر کجا صبر از دم زلف کافر کش برو
هر که از بسیاری آزار لذت بیش برو	راه بے پایاں این غم را بپایاں بروفت
در طلب خواهی نخواهی کار خود را پیش برو	هر که چون من خواست همت از وفادارستی
اینقدر دامنم که همت هر چه کرد از پیش برو	عقل و همت را نمیدانم که امین بهتر است
میتوان عمرے بسرو در خانه درویش برو	گر نباشد این تکلفهای رسمی در میان
هر کجا شد تحفه چون آبروے خویش برو	با گداتندی نباید کرد کز بے چارگی
از بهمان آتش که مشعل دارینا پیش برو	پیش و نامر نوشت اهل منصب روشن است

شیوه افتادگی مجذوب را خوشتر فتاد

راحت کوشن را مفت از میان درویش برو

گر دو عالم بدهندش که کفایت نکند	هر گز روزی لطف تو رعایت نکند
ذره را که پناه تو حمایت نکند	بچه دل دم زهوا داری خورشید زند

نختر با ذره چه سازد اگرش جذبه نور نخن دل ریختن از دیده نشان پس است سخن عشق نکونی یکسے نتوان گفت عشق را کار نه با فتنه و باد ستار است خاک بهتر بود از تاج شهنشاهے را چکنم گفته آن ہرزہ در آوا عظ را	تابہ سر چشمہ خورشید ہدایت نکند زنگ ہم پایدارین شبیشہ سہایت نکند میتوان گفت بشہ طہکہ روایت نکند مرد آن ست کہ از درد شکایت نکند کہ گدائی در شاہ ولایت نکند کز مے و ساقی و مینخانہ حکایت نکند
---	---

واعظ از گفتہ مجذوب دل آندہ مہمان

کہ خرمندہ دیوانہ شکایت نکند

بہار آمد کہ گلشن بوے آن گل مہین گیرد وگر خاک شہیدان غمش خونہا بجوش ارد بکوبش میوم باویدہ گریان و خوش عالم بود در عشق بازی شیوہ پروانہ استادم جدائی آن زمان در آتش ناکا میم سوزد دل زارم شرارے کسب و خاکستر نشین ہم شد در آن محفل کند امید دارم شوق بے پروا بدنیاد دل نباید بست اگر از مرگ میرسی	سراپائے چمن باز در شک فتن گیرد وگر روے زہی لاله خونین کفن گیرد چو آہ مستے کہ بارانش نزدیک چمن گیرد بپائے آن ہزار از م کہ لطفش دست من گیرد کہ خوش حالی غمش را در وصال دوست من گیرد ہنوزم از شرار سبب آتش در کفن گیرد کہ کام از شمع خود پروانہ در آن چمن گیرد سفر مشکل بود آنرا کہ الفت با وطن گیرد
--	--

حریف مستی مجذوب ما دیگر کہ خواہد شد

اگر چنانہ از دست آن پیمان شکن گیرد

روز عید آن شوخ اگر جولان کند علی شاد اند و ما امیدوار عشق ہم میکرد از دینال دل	شہ و صحرا را پر از قربان کند المقاتل تا کہ اقریان کند تا فدائے عمرہ خوبان کند
--	---

نیست غفلت لاف انسانی مزین
تا دلت آتش بگیرد همچو شمع
عجز کن تا التفات لعل یار
صبر باید عاشق بے چارہ را
کو جنون دشت پیماتا کسے
محسب را میتوان آگاہ ساخت
بیم اگر داری ز قاضی مے بنوش
کار بر بیچاره مشکل مساز
ماگنه کاریم و او صاحب کرم

در و باید تا ترا انسانا کند
کے بہت را اگر یہ خنداں کند
آتش را چشمہ حیواں کند
تا دو اسے در دے دریاں کند
چارہ ایں راہ بے پایاں کند
گوش را بر نالہ مستاں کند
تا ثابت رستم دوران کند
تا خدا کار ترا آساں کند
حاکمست او ہر جہ خواہاں کند

از وفا مجذوب صاحب دیدہ باش
تا جہا از دولت قرآن کند

یک رنگ ترا کجیل و ابلق نتوان کرد
توفیق بدل جذبہ و ہدور نہ دے را
تا حمل دل کعبہ رواں را نکند گرم
سر مشق با نکس نہ ہند از خط تسلیم
تا دل نکنی صاف ز اسباب کدورت
چشم طمع از خواب فراغت نتوان داشت
انگشت نبی باید و تا یسد خدائی
و اعظ بہ انصاف کہ بے ربط کسے را

حق را بہ فسواں باطل و احمق نتوان کرد
با جیدہ مقید بتو مطلق نتوان کرد
خود را بہ صف قافلہ ملحق نتوان کرد
رازے کہ نہاں است محقق نتوان کرد
آہنگ مے و جام مروق نتوان کرد
زم از تہ ایں طاق اسعلق نتوان کرد
ویاے قمر را بفسوں شق نتوان کرد
سر کردہ یک انجمن احمق نتوان کرد

مجزوب ترا دوسوہ مغلوب نسازد
حق را بفسوں باطل و ناحق نتوان کرد

<p> باکم تو اس بسیر و بسیار اگر نباشد در گلخنے تو اس بود گلزار اگر نباشد خاکے بسیر تو اس کرد دستار اگر نباشد باند کے تو اس ساخت بسیار اگر نباشد کے جلوہ میر ہندش درکار اگر نباشد راحت چه قدر دارو آزار اگر نباشد ز نہار کم کن شکر بسیار اگر نباشد گفتار راجہ تاثر کردار اگر نباشد ممتاز کے تو اس بود گفتار اگر نباشد کے کار میتو اس کرد ہم کار اگر نباشد باید طبیب بیکار بیمار اگر نباشد </p>	<p> باژندہ تو اس ساخت نارتار اگر نباشد بایاد دوست بودن گلگشت عاشقان است در کیش عشق بازاں رسم علاقہ کفر است دنیاے دوں ندر و جزایں ہنر کہ درو درکار خانہ صنع ہر چیز ہر کار لیست عزلت چه فیض بخش رہے اختلاط مردم نعمت ز شکر بسیار دامن زیادہ گردد واعظ بہ ہرزہ خود چندیں کن بفریاد نیکو بود خموشی امانہ ہمچو حیوان بازم فغان ببل آورد بر سر کار باید ہمیشہ دل را در جستجوئے دل بود </p>
---	--

گرد ہمہ ہنر مجذوب در جہاں عیب
 لطف خدا بہ عیبت ستار اگر نباشد

<p> ازیں چہ باک کہ دستم با جمن نہ رسد کہ دست باد صبا ہم با جمن نہ رسد اگر نعیمی از اس زلف پر شکن نہ رسد بیا کہ ملک سلیمان بہ اہرمن نہ رسد مرا کہ دست بیاران آجمن نہ رسد یکے اقامت آں سر و سیتن نہ رسد </p>	<p> مرا کہ بالب او نوبت سخن نہ رسد اسیر زلف ترا در فضا بدلق جمن است بخویشتن ہمہ شب ہچو مارے پیچم ز دوری تو ہوس فاست در کمین و لم بغیر لالہ اگر ہمزبان خود سازم بجائے ہنرہ اگر سر و قامت افرازد </p>
<p> خوتانہ لالہ لالہ نہ داغ جگر چکد پروانہ وار شعلہ ام از بال و پر چکد </p>	<p> تا چند آب حسرتم از چشم تر چکد بنما رخ چو شمع کہ با صد ہزار شوق </p>

تا غمزه تو در تب و تابم فکندہ است
در جانم آتشت کہ پیکان غمزہ ات
گفتم بلفظ گریہ خبردار خود شوم
یک شہ را بہ تہمت خون کردہ مبتلا
گلزار عیش را بوطن آب میدہد
گرد و دعائے صبح تو البتہ مستجاب

از یکرم بجائے مرق بیشتر چکہ
تا در دلم نشسته بروے جگر چکہ
غافل کہ اشک تنگ دلاں بخیر چکہ
اشکم ز بسکہ در طلبست در بدر چکہ
خونابہ کنز آبلہ ما در سفر چکہ
گر نیم خطہ اشک تو وقت سحر چکہ

مجدوب راز عشرت گلزار خوشتر است
آنجا کہ خون دیدہ ما بیشتر چکہ

بیاد روے تو ام سال و ماہ می گذرد
فروغ حسن ترا صبح و شام کیانست
بگوش دار کہ چشم از برائے دیدار است
چراغ دیدہ دل را سحر کن خاموش
ز روئے آئینہ روشن تراست بر عالم
شگفتہ باش کہ دشوار و سهل این منزل

بیا کہ فرصت عمر نگاہ مے گذرد
ہمیشہ ناز تو بر نہر و ماہ مے گذرد
بہوش باش کہ عمر نگاہ مے گذرد
کہ وقت گریہ و ہنگام آہ مے گذرد
کہ حکیم آہ تو بر صبح گاہ مے گذرد
اگر گداست و گر پادشاہ مے گذرد

چہ شد گناہ تو مجذوب از شمار گذشت
یقین کہ لطف خدا از گناہ مے گذرد

تا جالت شمع این کاشانہ شد
تا صلا ز و چشم سست بر صلاح
حسن در ہر جا کہ شمعے بر فروخت
دل نگو عشق مجاز می بخت باخت
منع بہستان ز اہان بجا کنند

آفتاب از جان و دل پروانہ شد
صحن مسجد صفوء میخانہ شد
عشق ہم چرخے ز دو پروانہ شد
روزگارے کعبہ ہم تہخانہ شد
قسمت از روز ازل پیمانہ شد

<p>سجدہ تافاش گویم یا حکیم در ہمیش اندیشہ بر بچاره بود خانه دل شد غمت را ہم نشین شعله آندل شود شمع مراد سرگزشت دهر باشد این دو حرف</p>	<p>ہر کہ عاشق شد چرا دیوانہ شد عشق ناچار از خرد بیگانہ شد ماند چندانے کہ صاحب خانہ شد کز ہوائے سوختن پرواہ شد روز و شب گریہ و شب آفسانہ شد</p>
<p>اگر بہار از عارضت گلہا نہ چید باز مجذوب از چہرہ دیوانہ شد</p>	
<p>خوبان اگر بحسن و صباحت فرشتہ اند مستان کہ میکشد لبہ کا سکہ سہ خوں در آستان میکدہ افتادہ آسمان آوردہ اند گر ہمہ مر رشتہ با بدست فرماں بطل گوشہ ابرو تن چہل کماں خوش حال گریہ کن کہ دریں کمنہ کشت زار آنانکہ مردہ را بہ سخن زندہ می کنند ور کار خلق پرودہ در می کفر شرع ماست داریم صاحبے کہ سگان جناب او</p>	<p>ما را ہم از وفا و محبت مر رشتہ اند دل را چو دلغ لالہ بر آتش پر رشتہ اند چون شیشہ تنی کہ یہ یک گوشہ ہشتہ اند مستان بخت جوئے سر اصل رشتہ اند نام و نشان خویش بیک گوشہ ہشتہ اند تخمی کہ کشتہ اند با مید کشتہ اند نام ترا در اول دفتر نوشتہ اند ہشتیم تا کہ سبز شود و انچہ کشتہ اند در صورت آدمی وہ سیرت فرشتہ اند</p>
<p>دور از در توجہ مجذوب کے شود تو اس ستر و انچہ ز اول نوشتہ اند</p>	
<p>ہر کہ آید بدر میکدہ دیوانہ کنند آشنایاں ہمہ گرو شمن جاتہ چہ پاک میکشاں را بر طاعت تو پندار کہ نیست</p>	<p>آشنا ہر کہ شود از ہمہ بیگانہ کنند آں مبادا کہ دے راز تو بیگانہ کنند نیست کایے کہ بہ از گریہ مستانہ کنند</p>

گریه کز مرخصی بود عقدہ کشت است بایه عیش دل خوں شده و چشم تراست تا اتفاق ہے کہ بحر جش نکند و صل وفا پر نگواز پری انجمن اسے واعظ شهر در مقامے کہ به معشوق سرشعله عشق از سر کون و مکان بهت مردان برخاست	قطره چوں پاک فتد گوهر یکدانه کنند این حدیث است که نقل از لب پیامه کنند صرفه توقف در انست که میخانه کنند بیشتر به خردان گوش بافسانه کنند دوستی نیست اگر رحم به پروانه کنند تا چها شیوه آن بهت مردانه کنند
---	---

رفت چوں کار تو مجذوب بستی از پیش
همه یاران بهوس شیوه مستانه کنند

فروغ بهمت خم رانه ساغر نے سہو دارد بیاد و گوشه میخانه عا عشق بهمت کن زدستت تا بر آید شاد کن از خویش دلہارا نداری گزبان بلے زبانی عرض مطلب کن زہر دل شاہرا ہے تا دیار دوست می بنم بجو چند آنکہ خود آید بدست آن گوهر نایاب سہ امر گشتہ ام بازار پرانہ پیچ و نیارا بدشمن تا نماید جوہرت از تیغ عریان شو	درین میخانه ہر کس جا بقدر آب و دارد شراب است آنکہ وائم آدمی یا سرخرو دارد خدا خیشید ہدایں شیوہ راساتی نکو دارد نموشی ہم مدیں در گاہ راہ گفتگو دارد دلے عاشق رہ بسیار نزدیک با و دارد بحسنتن گر چہ توان یافت ما با جستجو دارد ہوس دکان رنگینی ز خون آرزو دارد کہ جوہر تیغ را در ہر تھلے سرخرو دارد
---	--

اثر مجذوب مال گریہ وقت سحر باشد
کہ گویہ در جہان قیمت بقدر آرزو دارد

آزماں کیس فتنہ ما در عالم ارواح بود پیش از اں کز فقر و بیا خال دل آید دست آن زماں خواص مل بودم کہ با صد آداب در و بستان جنوں رسم ہوا افتتاح بود عشق ہم دنیا و ہم طوفان ہم طالع بود گوہر یکدانه ام در قلزم ارواح بود
--

پیش از آن که آب حیوان خضر یابد کام دل تا کشاید عشق بر رویم در میخانه ما صبح و صلم تا کند چاک گریبان آشکار آگهی از راز افلاکم جنون آسان نداد گر جنون انعامی کرد از عقل حاجی شکوه نیست روزگار را بوده لم سود اگر بازار عشق	بزم در محم اخیال لعل جانان راح بود سالها در زبانم ذکر یافتار ح بود ورود صبح سالها یا خالق الاصلح بود سالها سر مشق عشق نقاش این المحاح بود این کتاب پر غلطی قابل اصلاح بود باب آن باز و تکبر زاری المحاح بود
---	--

در ازل هم با همین تیغ زبان مجذوب ما
دشمن را آفت دل دوست را مدارح بود

جمال ترا ماه تابنده شد نهفته است خسار خود را بهشت جمال تو اقبال جاوید داشت نگوزلف و رخسار مارا که دید بعاشق اگر نیست التفات خوشا فهم آن مرغ شب زنده دار بلائی دل و آفت خرمم اگر دوستی نگذراز کار دوست از آن فرصت کارت از دست رفت	جمالش در خشان و تابنده شد نگراز جمال تو شرمنده شد از آن دولت عشق پائیده شد شبه بود بر قی در خشنده شد چرا چشم شوخت فریبده شد که بانو گل خود سراینده شد همان زلف رخسار تابنده شد شتاب که عمرت شتابنده شد که کار تو موقوف آئیده شد
--	---

بیک خنده ام گردی امیدوار بجد انداز بمن صبر و وفا درین بزم روشن دل آنکس نشست	دلم خون با مید آن خنده شد غم شادی و گریه ام خنده شد که چون شمع پیشت سرفکنده شد
---	--

به سحر آفرینی هزار آفرین

کہ مجذوبش از جان و دل بنده شد

<p>وقت آن شد کز دم صبح سعادت نرسد سرگزشت فیض شب تا نوید باطلا گرد بست آرم شبے آن طرہ شبنگ را صبر کن تا نوگلے ہر دم ز باغ اعتقاد میتوانیک شر راہ از سر اخلاص درد لامکان عشق باز آن صید گاہ عقل نیست ہمت مستان تو اند چون وینہائے تہی نقد دل را با گداز عشق کن صاحب عیار</p>	<p>دولت دیدار یارم حلقہ بر در زند ہر از خط شعاعی روز را مسطر زند ہموچو موسی آفتاب از آستینم سر زند خندہ ما بر اضطراب بلعد مضطر زند آتش اندر عقدہ ہائے عقل جادوگر زند باز را بر باد دہ جائے کہ عنقا پر زند آرزوئے ہر دو عالم را بیک دیگر زند بادشاہ حسن باشد کہ بر زر زند</p>
---	---

در تلافی مالب لعل تو با مجذوب ما چوں تغافل ہائے پے در پے مگر ساغر زند

<p>عاشقان در دل شب چشم تری بکشایند صبح خیزان بدعایت ہمہ شب مشغول اند آن در بستہ کہ یک عمر نچند عید لبش می فروشاں کہ دے را بدو عالم نہ ہند تا امید از گرہ کار فرو بستہ مباحش وقت آن شد کہ اسیران غمت فارغ بال خرم آن قوم کہ بان شہ سرشار جنوں خاک آن سر و قداس شو کہ بمشرکان سیاہ موشاں را بفسوں چوں نفسے رام کنی متعان قفل دے را کہ دعا ی عاجز اوست</p>	<p>باشد از غیب برے تو دری بکشایند باشد این در بہ کلید اثری بکشایند وقت آن شد کہ باہ سحر ی بکشایند میشود جانب ما ہم نظری بکشایند دل قوی دار کہ وقت سحر ی بکشایند در فضائے چہنت بال و پری بکشایند در فضائے چمن عشق سہری بکشایند ہر زباں برولت از غیب دی بکشایند جہد کن تا نفسے ہم مری بکشایند میتواند کہ با مشیت زری بکشایند</p>
--	---

گرہ از کار تو کے در سحری بکشایند	خون دل تا نخوری غنچه صفت بادل تنگ
باش مجذوب صفت بر در میخانه مقیم باشد از غیب بروے تو دری بکشایند	
عشق گل یعنی میں بار چہ خوش دیوانہ کرد طرفہ سروے ہم مراد و عاشقی دیوانہ کرد شب شود گویم کد ایس آتشم پروانہ کرد فناش میگفتم کد ایس مہوشم دیوانہ کرد والہ و شوریدہ ام ساقی بیاب پیمانہ کرد یاد دل من ہر چہ کز آں زر گس مستانہ کرد آشنا چندان نشد تا از خودم بیگانہ کرد شعلہ شوقم دلم را باز آتشیانہ کرد عشق زود آورد باز ایں کعبہ را تہانہ کرد عشق ہر کارے کہ گفتندش بکن مروانہ کرد ہست انگشتے کہ کار سچہ صدوانہ کرد	عند یسے در گلستان نالہ مستانہ کرد در جوابش الہ قمری ز شاخ سرو گفت خود بخود پروانہ ہم در جواب ہر دو گفت شمع گل رخسار من ہم گرا جازت می نمود عارض شمع و جمال گل مرا شیدانہ کرد زر گس رعنا غراہیم دل نہ دستم بزود وقت در دلم نشست اوتانہ از سر جاں برخواست معبدا آتش پرستان را ز ما عشقی بگو دین و دل رفت از کفم ز اہد بگو تدبیر چیست بے ستوں ہم سنگ راہ ہمت فرما نیست نسبت شعر من و حافظا بگویم باتو چیست
در سراغ جام ہم آخر بجائے میرسد ہر کہ چوں مجذوب از جا خدمت میخانہ کرد	
با دلم خوش مہربانی میکند تا قیامت کامرانی میکند انچہ لب را از خوانی میکند خضر ہم چوں زندگانی میکند جز تو باقی را کہ فانی میکند	غزوات ناوک فشانی میکند قامت را بکنفس ہر کس کہ دید ساقیا بر خیز و در ساغر بریز حیرتے دارم کہ بے عمل لبست تا نباشد التفات سرمدی

<p>راہ کس دراست و من پس ناقل پیرا میگفت در میدان عشق بے سرو پا شو کہ آخر در ریت</p>	<p>بار عیساں ہم گرانی میکند ہر کہ سرخشد جوانی میکند پائے سستی سر گرانی میکند</p>
<p>ہر کہ چوں مجذوب لب بند و ز جنت عیب خود را پاس بانی مے کند</p>	
<p>آن ناں بہرہ ز نقل مے و جامت باشد خواستنی عاقبت کار تو محمود شود چوں دہی دل ز کف آہوروشی پیدا کن ورہت مسجد و میخانہ بسے ساختہ اند رہ بہ میخانہ پا کاں چو بر و چشم و لبست یا ادب گر سر میخانہ و مسجد گزری کے توانند کہ انگشت بحرف تو نہند ایکہ اقبال ترا بدرقہ شد نیت خیر</p>	<p>کہ لب ساقی خوش لہجہ بکامت باشد کہ گریزان ز برت گرد و ورامت باشد فکر معشوق بکن گر چہ علامت باشد تا ازیں ہر دو سر میل کد امت باشد گر یہ پاکی نہ حوزی بادہ حرامت باشد چشم من حاصل کونین بکامت باشد گر کمال تو مطابق بہ کلامت باشد تا ابد سکۂ توفیق نہ امت باشد</p>
<p>خاک صحرائے بخت باش تو چوں مجذوب تا ہماں سجدہ مقبول تمامت باشد</p>	
<p>مرزہ ایدل کہ بہار آند گل پیدا شد مے بدست آری گلگشت چمن مست خرام واعظ افسانہ بخوان روئے بہار است شراب قامت مرغ مرغ ماہ نبرد از را ہم تا زاکسیہ قناعت نظم یافت جلا در صفایان گرہ از کار دلم عشق کشود</p>	<p>بر جنوں زن کہ دگر منزل با صحرانش ہر کہ در فصل چمن مست نشد سوا شد خبرت نیست مگر کز سر با سر باشد آفت ہوش من آن سر و قمر سیما شد گر یہ ام عقد گشت و دلم دیبا شد پیش دروازہ دولت بر خم و روا شد</p>

<p>مصدر صوت چیں نقش پر غنقا شد عقل پیچیدہیں مسئلہ و غوغا شد مگذر از سر انصاف گناہ از باشد آن بدست آرکز و کار جنوں بالا شد</p>	<p>عشق باید کہ سخن دلکش مشہور شود اختیار طرف جبر جنوں کرد گذشت گرتنگ حوصلہ سیر ترا فاش نمود چہ بگویم تو مجذوب بہار است بہار</p>
<p>تہی دستے بیاد گنج درویرانہ میگرد بگرد آتش این بند و چہ بتے بابا میگرد کہ ہر کس بو کند این غنچہ را دیوانہ میگرد کزین ساغر سرخیش بیک پیمانہ میگرد کہ اشک رہ نور دہاں گوہر یکدانہ میگرد ریا مسجد اگر سازد ہماں تبخانہ میگرد ز حرف بے تامل آشنا بیگانہ میگرد</p>	<p>غم زلفت پریشان فعل دیوانہ میگرد نظر بر خط سبزت ہر کرا افتاد میگوید نوشتہ خط سبزت ساقی با رلب ساغر ہولے ساغر زوین بگوش ذرہ می گوید شتاب ابر صحر اگر در ایدیم یقیم شد ہر دے کشتہ خود می نشیند ہر کسے آخر سخن سنجیدہ گو تا دوست را دشمن گردانی</p>

لگو مجذوب برگردے و بیخانہ میگرد
بگو پروانہ در بزم دل ستانہ مے گرد

<p>اصلاً خیرش از غم ایام نہ باشد بدنام ہماں است کہ بدنام نہ باشد آنست گرفتار کہ درد و ام نہ باشد معشوق ہماں بہ کہ دش را م نہ باشد میگویم اگر زاہد ما خام نہ باشد آنست بلا کہیں دو بلا عام نہ باشد آنروز شود شاد کہ ایام نہ باشد</p>	<p>خوش آنکہ لبش جز بہ لب جام نہ باشد مے نوش کہ در مجمع ناموس خرابات تو بان چہ ہم سلسلہ زلف نمایند ر شک است کہ عاشق ز بلائیں برو جا گفتی بچہ آتش نتوان سوخت زباں را صد شکر کہ چوں من ہمہ ستند و گرفتار آندل کہ ز ہم فوق کند شادی و غم را</p>
---	---

گفتم تو مجذوب علاج غم ایام |

جزروئے خوش و بادۂ گلفام نباشد

<p>وقت آنست که در بزم حبت یاد کنند میفروشان که بیک جرعه خرابت گردند شوخ چشمان که دلت را به نگاہے بردند ناز خواباں همه لطف است مکن جورش نام که درین سلسلہ دل باخت که دلہانہ ر بود چوں گل از نالہ دل سوختگان خوش فارو راستی پیشہ کن و شیوہ ثابت قدمی عشق دریاست خساں را به نظر کے آرد تا بروے که کشایند در فیروزی</p>	<p>تا به یک جرعه دلت را ز غم آزاد کنند وقت آن شد کہ به یک ساغر آب و کنند سیتاوند کہ بازت بہماں شاد کنند کے دلت را بر بانی چو بیداد کنند زاں نمودند ترا صید کہ صیاد کنند عندلیباں ہمہ خو بست کہ فریاد کنند تا جو سرو از غم بے برگیت آزاد کنند چوں جناب از سر خود را ہمہ بہاد کنند خرم آناں کہ ز جان خدمت استاد کنند</p>
---	--

گر چه مجذوب دلت را به نگاہے بردند
دل قوی دار کہ بازت بہماں شاد کنند

<p>گر تیرہ گئی بصر نہ باشد آہنجا کہ توئی تمام ہستی ست مجدوب تو بحر و بر نداند بے فیض بجوے خشک ماند ہرگز بہ نظر ترا نیارند درد ہر عزیز کے کنندت آئینہ برت نہند ہر صبح مفتاح کشائیش سعادت دریاب شمارہ نفس را</p>	<p>جزروئے تو در نظر نہ باشد اینجا کہ منم اثر نباشد دراہ تو خشک و تر نباشد چشمے کہ زگریہ تر نباشد گر رشک تو در نظر نباشد تارنگ تو ہمو زربنا شد تا آہ تو بے اثر نباشد جز آہ دم سحر نباشد شاید نفس و گریہ نباشد</p>
--	--

تا در سفت خطر نباشد	با نیست خیر کن تو کل
	مجدوب زبان و دل یکے کن تا حرف تو بے اثر نباشد
سیم وز هر جا که باشد در نظر دار و نمود این گره در زلف خواباں خوبتر دار و نمود منکه دائم شمع و شب بیشتر دار و نمود گوهر غلطانِ شبنم در سحر دار و نمود تالاء سرده به مطلب تا اثر دار و نمود چهره خورشید دائم در نظر دار و نمود چشم من در بزم مستان چشم تر دار و نمود نقش پہلو، پچوتر کش در نظر دار و نمود نام اگر داری درین میدان ہنر دار و نمود پیر طائوس از نمودن بال و پروار و نمود	اشک عاشق بر رخس چو سیم فذر دار و نمود بے گرفتاری دلت را از کشایش بترہ چوں دل روشن بزل دل ستانے نسیم گریہ وقت سحر از تو در دم میخريد مینماید از جبین صبح سیمای اثر تا توافی از سفر تحصیل رفته تازہ کن ویدہ پر خوں کن چو ساغر تابوسی لعل یار غنچه حب کنج غم را در جہاد آرزو ہر طرف گونے سعادت و میماں افکنده اند تیرہ دل را شہرت از اسباب رنگین است لبس
	خون دل مجذوب در مرگان مستان خوشنماست نخل باغ عاشقان ہم با اثر دار و نمود
بے تہ نیست پیچ و تاب سپند وارسند از دل کتاب سپند نیستم عاجز از جواب سپند داد و فریاد بے حساب سپند چوں نہ خند و شہر بہ تاب سپند کہ نیاید دلم بخواب سپند	آتشے دار و اضطراب سپند چہ شود منکران آتش عشق نفس گرم آتشینم هست بکجا میرسد دریں آتش تاب آتش نہ کار ہر خام است یک نفس در کنار شعلہ نخفت

<p>آتش دل یقین کہ عقدہ کشاست نقطہ انتخاب آتش ماست</p>	<p>ہست این نکتہ در کتاب سپند چشم بد دور ز انتخاب سپند</p>
	<p>چشم بد دور از دل مجذوب کیست گوید اگر جواب سپند</p>
<p>معشوق مگو وفا ندارد عاشق کہ مراد او غرض نیست آہو چشمے کہ زود رشدرام معشوق کہ شد بے بوسہ راضی خوش دارد گل بکام بیل در مد نظر چشم بد دور خورشید کہ چشم شد سراپا عمریت کہ خضر ہم درین راہ بے بادہ مکن ہوا کے گلشن</p>	<p>عاشق تاب جفا ندارد کارے بجز از دعا ندارد رامش نشوی وفا ندارد والہ س کہ بوسہ جاندارو گویا خبر از صبا ندارد سروے دارم کہ تا ندارد جز روے تو دعا ندارد جز شوق تو رہنما ندارد بے صحن چین صفا ندارد</p>
	<p>غافل مشو از بہار مجذوب پیانہ کشتی قضا ندارد</p>
<p>ایدل ہوس وصل تیاں تاکے و تاچند بے زور و زرت کے مے و معشوق ہست از ہم نہ کنی فرق چرا عشق و ہوس را کہ جاہل مستی و گئے عاقل و بیکار رفتن پے فرزند کساں تائے و تاکے باویدہ نظر باز و بدل گشتہ ہوس ناں کہ</p>	<p>ایں نالہ و فریاد و فغاں تاکے و تاچند از دور بحسرت نگراں تاکے و تاچند فتنا ختن سو و دزیاں تاکے و تاچند بودن نخل از پیرو جواں تاکے و تاچند مروں ز سراے دگراں تاکے و تاچند اس حسرت بیداد نہاں تاکے و تاچند</p>

<p>ایں چاہ و کمند و گراں تا کے و ماچند ایں محوشدن از دل و جان تا کے و ماچند</p>	<p>فریاد ز چاہ و ذوق و طرہ پر خم در نقش رخ سادہ چون خورشید پرستان</p>
<p>مجدوب دویدن ز پے ماہ جبینیاں اے شیفتہ بازی گماں تن کے و ماچند</p>	
<p>امید جز بہ ساقی کوثر نہ بستہ اند ز اندل بہ چتر شاہی سحر نہ بستہ اند یعنے بآبرو سے کسے ورنہ بستہ اند چوں سکے دل بدوستی زر نہ بستہ اند دل ہمچو زیں بہ پشت تگا ورنہ بستہ اند ناقصہ تمام سمنند نہ بستہ اند مردانہ شوکہ باز ترا پر نہ بستہ اند رسم ادب نکوست بگو ورنہ بستہ اند آناں کہ دل بزل ف معبر نہ بستہ اند تمت بنام حضور سکندرنہ بستہ اند ایں طاق ہفت قبۃ شمشدہ بستہ اند خود را شکن کہ از تو عجب تر نہ بستہ اند</p>	<p>مستان کہ دل بجز نمی و ساغر نہ بستہ اند دلکش تراست سایہ طوبی و دائم است ہر شب ستارگان تبو چشمک ہی زبند مستان کہ دیدہ اند وفا نیست باد و رو شیران گناں خصم سوار پیادہ رو رمز آگہاں حکایت دل سرنہ کردہ اند آں شب کہ میدہند دولت را و چشم باز غافل مرو بہ دست دعا حلقہ بزن طرفے نہ بستہ اند ز عمر دراز خویش ملک بقا ز ملک فروشان این دہ است بازی مکن کہ از پے بازیچہ فریب افتادہ شو کہ اصل طلسمات عالمے</p>
<p>مجدوب بادہ نوش کہ مستان ہوشمند امید جز بسائی کوثر نہ بستہ اند</p>	
<p>دے چو آئینہ را در پناہ خود دارد بتے کہ تاب رخنے ہمچو ماہ خود دارد بتے کہ چشم نیاز از نگاہ خود دارد</p>	<p>بحال یاد کہ تاب نگاہ خود دارد چرا بدست نیارد دے چو آئینہ را نظر بآئینہ دل نثار خوں نکند</p>

چه اعتماد بزلف کجبت اسیراں را چرا بدست نیار و دل پریشان را شدیم خاک و هنوز آن سوار شاه شکار به همت سز رفت با و رج ماه گذشت	که چشم معذرت از بیگناه خود دارد تبی که دست بزلف سیاه خود دارد غبار خاطر از گره راه خود دارد سرم که رخت پابوس شاه خود دارد
---	--

سزد که بر دل مجذوب خود بجشائی
که اعتراف بعجز و گناه خود دارد

یارب دلم از درد تو بیکار نه گردد چوں دام بصد دیده حسرت جہد از خاک بے پر تو خورشید نشد زره نمایاں تا زندگدایان تو بر سلطنت خویش آن منکر بے دین که دلش منکر عشق است گر سنگ شود منکر خو غای قیامت آنرا که نظر بر نظر لطفت خدا نیست آتش به حجاب بدن خاکی خود زن پروانه ثابت قدمی باش که چوں شمع	بیمار غم عشق تو بیمار نه گردد صبرے که بدام تو گرفتار نه گردد خورشید چرا گرد تو بیمار نه گردد مسکین تو غمگین نشود خوار نه گردد یارب دلش از درد خبردار نه گردد آنروز محال است که بیدار نه گردد از منت این خلق سبکبار نه گردد تا خاک تو در راه تو دیوار نه گردد گر سرو و ش از سر اقرار نه گردد
---	---

مجزوب سر رشته اخلاص نگمدار
تار شسته تسبیح تو ز نار نه گردد

کلبه احزان من بزم وصال تو باد نور کلام مجید تا بجهان روشن است شاهی کونین را با تو بود اتحاد عمر مسیحا و خضر باد بکام لببت	دیده حیران من مجو جمال تو باد سوره فتح بمبین آیه فال تو باد عاقل و دیوانه را رشک محال تو باد چشمه حیوان با علل زلال تو باد
--	---

<p>دور شود جور تو از دل و جان رقیب کنج غمت را نشان در دل ویران دهند شاهجهان کو بشو و الی هندوستان طرز خیال تو کرد عیش بخوابان حرام چون شرف آفتاب خلعت نوروزی است دور فلک تابود گردش سال تو باد</p>	<p>لطف تو بایں کمال نقص کمال تو باد این دل معمور من وقف خیال تو باد مردمک چشم من دانه خال تو باد آفت جادو و شان سحر حلال تو باد دور فلک تابود گردش سال تو باد</p>
<p>گردل مجذوب من وقف خیال تو شد جان و دل و دین من مال تو مال تو باد</p>	
<p>ساقیاروے بهار تو مبارک باشد لب پیمانه بلب گیر صراحی به کنار چشم میخانه نشیناں بخت روشن باد سرو جان و دل و دین آنچه مرا مقدور است در دولت هست که یکدل نمکندت نه جمد اگر کنی لطف که در میکده تحویل کنم دید و داد و دیدار میران دولت کرده خطور نیت خیر و دل صاف بدست آر چو صبح</p>	<p>باده پیش آر که کار تو مبارک باشد تا بمابوس و کنار تو مبارک باشد روز نوروز دیار تو مبارک باشد جان من بهر نثار تو مبارک باشد شاه من عزم شکار تو مبارک باشد همه ایام دیار تو مبارک باشد لطف بیحد و شمار تو مبارک باشد تا به عالم همه کار تو مبارک باشد</p>
<p>باتو مجذوب چون دوش بدوش از رانی شاه من فصل بهار تو مبارک باشد</p>	
<p>امشب که بے تو جلوه می جلوه ساز بود در اشتیاق بزم وصال بنام نیک تا گاه صبح گشت و تو مستان چو آفتاب من به چو آفتاب پرستان ز دیدنت</p>	<p>بے نور تر ز جیء کاهل نماز بود چشم بروے ساقی و گوشم به ساز بود از دور آیدی و در فیض باز بود مشغول سجده گشتم وقت نماز بود</p>

<p>کز طاعت من و تو خدا بے نیاز بود رخساره که پرده نشین، پچورازر بود شد صاف و دیده کز چه سبب گداز بود لطف خدا حصار و مقامش حجاز بود</p>	<p>گفتی بنوش جام صبوحی و شکر کن آند به نرم و نورفتان شد چو آفتاب شکر خدا که این دل را شکر بقرار روشن دلم ز پر تو ما ہے که سالها</p>
<p>اقبال یار و طالع مجذوب کرد کار چوں نیتش بخیر و خدا کار ساز بود</p>	
<p>تا بود کار بنده او هم نیاز بود وحشی و رام دشمن دل نواز بود شیرازہ داشت نامزلف ایاز بود گو شمع بقول مطرب و دہوشم بساز بود دیدم کہ جانماز بجائے نماز بود آبے کہ آتش طمع و حرص و آزار بود</p>	<p>بیم ناسته بود در شش نیاز بود نزدیک و دور و لبر و دشمن گداز شوخ ساقی بیا کہ دولت محمود غزنوی چشم بروے ساقی و دستم زلف یار رفتم به سیر صومعه و از ہجوم عام مگشتم رواں بکوے خرابات یافتم</p>
<p>حیرت کن کہ طالع من از چه کار کرد مجدوب بے نوا و خدا کار ساز بود</p>	
<p>مطلب بندہ را خدا بد بد مطلبیت را بد عا بد بد کہ تواند بدل صفا بد بد کہ نجاتت ز ہر بلا بد بد کہ کفش کام ہر کرا بد بد از سر و عنبت و رضا بد بد</p>	<p>کام دل غیر از کجا بد بد یکسے عجز کن کہ قدرت او دل خود را بدست آنکس دہ حرز خود کن دعاے شاہی بلا ہمت مے فروش را نازم زاہدے کو کہ یک پیالہ شراب</p>

<p>در میخانه روز و شب باز است میکنم توبه گر کسے باشد رو د بد عیش اگر لب ساقی</p>	<p>بخت توفیق تا کرا بد بد که مرا توبه بے ریا بد بد مشرده عید ی با بد بد</p>
<p>مچو مجذوب ہرچہ خواست دلت از علی خواہ تا خدا بد بد</p>	
<p>اے خوش آن ساعت کہ یارم از سفر پیدا شود صبح دولت روز عشرت چشم دشمنی تار کنج باد آورد آن باشد کہ سازم خویش را از برائے فال می بوسم لب پیمانه را در خم افلاک از ان شادم کہ در روز محاسب ساقیا چون حشر هر کس با رفیق و یار دوست غصہ و بیا بقدر مال دنیا مے دهند تا نباشد همت عالے واستغنائے او کو خوش آوازیکہ خواند این غزل را در عراق</p>	<p>دیدہ بختم رب صبح دولت و اشود باز یکجا بر رانم دماے رحمت و اشود من سراپا چشم و یار از گردہ پیدا شود بالب علت تلا فیہا اگر یک جا شود بار اول این گرہ از کار مردم و اشود مے بدہ تا حشر من با ساغر و مینا شود کام عشرت خواجہ را تلخ است اگر دیا شود ہر نگارے کے حریف عشوہ زیبا شود تا ز ہر بتیش غم دل کوہ کوہ از جا شود</p>
<p>میتواند چشم از غیب نہاں از جنت بست ہر کہ چوں مجذوب با رغیب خود مینا شود</p>	
<p>کے وعدہ مائے وصل تو از یار و میرود حسن تو از خطا تو یکے در ہزار شد سودائے عشق اوست کہ سودت از زیبا سر رشته شمار نفس را نگاہ وار تا چار میرود تا اگر شاہ و گر گداست</p>	<p>کے ذوق شادی از دل ناشاد میرود کے آب رنگ حسن خدا داد میرود اینجا شکار از پیئے صیاد میرود عمر عزیز تست کہ برباد میرود درویش بے علاقہ یقین شاد میرود</p>

اندیشہ نیست نالہ شب راز راہ دور ہر چند در گفت قلم اختیار ہست یکجوسے شیر تبار شیریں کند راست صد سال اگر جفا دشقت کشیدہ	بیدار شو کہ فرصت فریاد میرود حرفے ز نقطہ ریزی استاد میرود صد و جلد خون ز دیدہ فرما د میرود دور شگفتگی ہمہ از یاد مے رود
--	--

مجزوب خود سراز پئے حافظ نمی رود این راہ از کرامت استاد میرود

نالہ مستانہ ام بخت مرا ہشیار کرد کو کب بختم مقابل شد سحر با آفتاب خاطم از جانب لطف پریشاں جمع بود تکنت زلفت ببارا کو بچو آشفتنہ ساخت آسمان کے میتواند شد نقاب آفتاب عشق ہم شد و دواہ و اشک سرخ و رنگین دل ز یک نظارہ کردن سالہا در نشست ہر چہ پیش آمد وین وادی جنوں از پیش برد شورش دیوانہ را از طعنہ مردم چہ پاک ما ز عیب دیگران بر عیب خود بنیاشدیم	ماے ماے گرمہ ام این خفتہ را بیدار کرد دیدہ شب زندہ دارم رو بروے پار کرد خستہ ام را چوں علاج آں نرگس بیمار کرد آب رنگ عارضت خون دیول گلزار کرد چوں تواند صاف دل نہ ترانکار کرد حسن چوں خود را برنگے ہر زمان اظہار کرد بادل من ہر چہ کرد این دیدہ خونبار کرد در کشاد کار با بیکاری ما کار کرد سوج دیبا ما بپوئیں کے توان ہموار کرد دشمنی بلووستی مد حق ما بسیار کرد
--	--

بر رخ مجذوب در ما از نظر بازی کستور دیدہ من ہر چہ کرد از دولت دیدار کرد
--

خون افسردہ شد آن دل کہ یہ قاتل نہ رسید کشت مارا کہ درو برق کند کار سہیل کشتی اہل جنوں تختہ تعلیم فناست	ماند در خاک شکا سے کہ بہ سہیل نہ رسید تا بسیلاب ندانیم بحاصل نہ رسید تا بگرداب نیفتاد بسا حل نہ رسید
--	--

بسیکه ارباب جنوں محو تماشا شده اند عقل چوں نقش قدم تیره افتاد افتاد طے این مرحله دارگر و بیداری است تا دلت خوں نشود گریه اثر مانہ کند	خبر از عشرت دیوانہ بغافل نرسید کس سیر منزل وحدت بہ دلائل نرسید کس دریں بادیرہ در خواب بمنزل نرسید فیض کمتر وہاں میوہ کہ کامل نرسید
--	---

جرم مجذوب وصالے ز پے ہجر نیست
زانکہ آفت بتواز نہ ہر بلا ہل نرسید

حرفے بچمن از غم آن نوش لب افتاد با آنکہ سراپائے تو خوں کردہ دلم را در پردہ گذشتی بسراپردہ دل ما جز لطف خدا و نظر ما سبب نیست مجنون تو چوں گرد علائق ز خود افشانند گفتی کہ دنیائے دنی کیست دنی تر جا و رہمہ دل کرد کسے کو اب آموخت در باب کہ عمر تو بغیر از نفس نیست حیرت مکن از صاعقہ باد تنکبر روزیکہ در قسمت اسباب کشوند	از آتش دل غنچہ بگرواب تب افتاد فریاد ز خالے کہ باں کنج لب افتاد ہر کس بخیا لے ز زحمت در عجب افتاد اینست کہ برمانظر شے سبب افتاد اول قدمش اصل و نسب از حسب افتاد آن دل کہ بدام ہوس این طلب افتاد از طاق دل افتاد اگر بے او ب افتاد صد سال اگر کار تو ہر روز و شب افتاد گر خرمن آتش بدل بولب افتاد عیش و طرب و فیض و فراغت بہ شب افتاد
---	---

مجزوب تو مروانہ گذشت از سر و خاست
آن روز کہ مستانہ براہ طلب افتاد

شبے در انتظار صبح لبوم ماہ پیدا شد نتاباں از پے بہ مشتری ہم نقد جاں بکف زمانے زہر ہم بازی کنان مست و افشال	بدل گفتم خوشا حالت کہ پیک شاہ پیدا شد چنان آمد کہ گوئی یوسف از چاہ پیدا شد بچشم خوشما از مشتری دماہ پیدا شد
--	---

هنوز از مشتری و زهره و ماهم نظر پر بود
 همان ساعت بآب دیده تجدید وضو کردم
 ز قد قامت بنیت بسته دل افراختم قیامت
 ز الحمد و رکوع و سجده شد کام دلم حاصل
 و عات صبح ناشد مستجاب از سجد شکرم
 بکام دل اولی سجد شکر خدا کردم
 شب بچراغ شد و نور و صلح رخ نمود آخر
 ز شب ثانی دراز غم نشد دل تنگ ایام
 تعجب نیست از لطف شهاب و مهت پاکان
 سرفرازی دین ره رتبه افتادگی یابد

که صبح خنده روئی و دلم ناگاه پیدا شد
 که دلم از وضو فیض دل آگاه پیدا شد
 که دیدم دلم از آمد اکبر راه پیدا شد
 به تسلیم شهادت چو سلام الله پیدا شد
 جمال آفتابم از افق ناگاه پیدا شد
 بحد آمد غم دل کم شد و دلخواه پیدا شد
 بهار عالم آرا از پی و ماه پیدا شد
 لگو کام دولت با همت کوتاه پیدا شد
 اگر در خانه درویش شاهنشاه پیدا شد
 بدینال دل درویش رفتم شاه پیدا شد

مجل بود از رفیقان همت مجذوب در تنها
 بحد آمد که مقصود دل آگاه پیدا شد

دل گواهی میداد البته یارم میرسد
 عمر بجز آخر شد و صبح و صالم رخ نمود
 باغ فیض از شش جهت می کشاید بر غم
 شکر غم از تر زل و در میان افتاده است
 توش دلم ادا دل خوں گشته ام خوں میشود
 چون فراموشم نکرد و شکوه مایه حساب
 ماه را مدح و این خوش بعثت می شنافت
 دولت دیدار او حاصل بسعی گریه شد
 تا گدای در گمت گردیده ام از هر کنار

اضطرار بمیش شد بیشک نگارم میرسد
 دیگر از غم غم ندارم غم گسارم میرسد
 ببل شوریده ام فصل بهارم میرسد
 دیده ام کز گرده چایک سوارم میرسد
 تا دل آرام دل امیدوارم میرسد
 کان دوا در دبی حد و شمارم میرسد
 تا شدم بیدار دیدم پیکتارم میرسد
 حاصل این حاصل چشم اشکبارم میرسد
 مژده شاهی بگوش از هر کنارم میرسد

آنسوئے بزم نوشا نوش شایان چوں کنم بے نواجم کرد ساز غنوں و تار چنگ بر سر کارم نیار و طعنہ بے کاریم آب چشمم گنج گوهر باشد و دریا کنار	منکہ از غیب این شرابے خوارم میرسد زور دل بزبالہ شہائے تارم میرسد با جنوخم هست شرطے وقت کارم میرسد گر بگویم حاکم دریا کنارم میرسد
--	---

صبر کردی سالها مجذوب بیتیابی کن

دل گواہی میدہد البتہ یارم میرسد

ظاہر از بندہ حرفے باتو پنهان گفته اند گفته می باشد در پیشیت فلانی عاشق است والہ و شوریدہ و بیباک و مست و عاشقم آنچه از زلف درازت گفته اند از حال من گرمی گفتند و مستی مدارش حرف تست گوهرے گز سفته اند از گرمیام در پیش دوست بیدے گفتند لاف جانفشانی مینزند گفته اند از استانت سرخی ساز و جدا	گوش کن من ہم بگویم آنچه ایشان گفته اند بیش از انت دوست میدارم کہ اینا گفته اند تا چہما از ذرہ باخو رشید تا باں گفته اند خاطر م جمع است میدارم پریشان گفته اند از لبست و گیر چہ پرسم چہ عنوان گفته اند اشتیاق بیدے را پیش جانان گفته اند از زبان مور حرفے با سلیمان گفته اند از وفائے خاکساری پیش سلطان گفته اند
---	--

دوست با اہل غرض مجذوب صاحب لطف نیست

محض خیر است حاصل آنچه یاراں گفته اند

باز را ہم بدر خانہ خمار افتاد جام مے در نظرم چوں گل شاداب نمود نسر صد شکر کہ در حلقہ مستان جنوں کز مئے مغیچہ نازم کہ با فسوں لبش روشن آن آتش گلگون کہ غم دل را سوخت	گذرم باز باں فخرن اسرار افتاد نگم باز باں گلشن بے خار افتاد نذر دیوانگیم باز بہر کار افتاد آب آتش شد و بر جان خریدار افتاد حنک آن آب گوارا کہ بہ بیمار افتاد
---	--

بلوہ نشانِ خرابات گم کار اند چوں تو اے شیخ بے منکرے را دیدم بے تکبر نگذار از در میخانه عشق ہمہ را در ہمش افتادگی و کار است برہمن را مگر از زلف بتان نیست خبر	فرصت عیش بدست ہمہ بسیار افتاد سجہ بگست و روا گم شد و ستار افتاد کہ باین درہمہ را درہمہ جا کار افتاد ہر کہ ہموار نیفتاد با زار افتاد کہ بکارش گرہ از حلقہ زنا را افتاد
--	---

از در میکہ مجذوب بجائے زوی
بار بار در میخانه مرا کار افتاد

مژدہ ایدل کہ فلانی ز سفر می آید محفصل دیدہ بیار اے کہ آن باہ جبیں ویدہ بکشتاے کہ رخسار غبار آلودش خرم آندل کہ خرابیاں برا و دلدارش گر شبے از تہ دل نالہ کنی تا بہ سحر نالہ کن نالہ کہ از نالہ اثر تا دیدم بے نیم اشک چہ حاصل ز گلستان امید بے جفا گوہر مقصود مراد تہ دہند بہ ہماں یک نظر لطف کہ اول دیدم بہر بازار قیامت ز نقد بکف آرد	رفت اگر عمر گراں مایہ و گرمی آید از مہ چارودہ آراستہ ترمی آید آفتابے است کہ از ابر بدر می آید روشن آن چشم کہ یارش ز سفر می آید غم ایام تو البتہ بسر می آید گریہ کن گریہ کہ مطلب بہ اثر می آید این گلستان بہ ہمیں آب بہ بر می آید گریہ آنست کہ باخون جگر می آید کافر مگر و دجہانم بہ نظر می آید ورنہ در خواب بدست ہمہ زرمی آید
---	--

ہمو مجذوب گرت صبر و تحمل باشد
غم دل میرود و یار بہ بر می آید

آنان کہ بہ فکر اعتبارند در بحر فنا جاب چندے	در ویدہ اعتبار خارند در بند لباس مستقارند
--	--

بد باطن و خوش برون و بے خیر این طرفه که این گروه جبار شاد اند همیشه در صدا اند شاد اند ز مردن خلایق چون پرده ز روئے کار افتد وامست اگر چه دانه زر خرم دل انگساں که با هیچ	چون سکه قلب بد عیارند افتاده بدام در شکارند مستند و همیشه در خمارند از مردن خود خبر ندارند خواهی دیدن که در چه کارند طوبی اگر دو اگر بکارند هر لحظه دے بدست آرند
---	--

مجدوب چه لازم است گفتن
رسواست که خلق در چه کارند

سینه صافاں ز غمت چشمت تری یافته اند طو طیاں از لب لعلت شکری یافته اند نکته سنجاں که ز حرفت شده استاد همه هوشمنداں که در آئینه دل حیرانند آنچه نام طرب افزاست چهل نام خدا که نیست مستان ترا و همه از روز جزا میچکس در ره وصف تو بیا باں ز رسید خرم آنانکه ملایک صفت از مرده طون آنچه در خواب بینند شهاں یک نظرش داده صدایه اجابت بدعا دست بست	پاک بنیاں ز نگاہت نظری یافته اند نکته سنجاں ز کلامت گری یافته اند اهل حبیب اندوز سیمرغ پری یافته اند هر دم از پر تو حسنت نظری یافته اند تا گذشت است بدل اثری یافته اند چه توان کرد ز لطف تجری یافته اند اینقدر هست که راه سفری یافته اند هر نفس از طبع بال و پری یافته اند درون و نشان بدعائے سحری یافته اند نیم نانی که گدایاں زوری یافته اند
---	---

نظر عاقل و **مجدوب** بنحاک در تست
خرم آنان که ازین در نظری یافته اند

ساقی بیا کہ غنجہ دل پا تو وا شود بیگانگی مکن کہ نظر بر سلوک ما رو از نگاہ آئینہ رو منحرف مساز آہن رہا بسنگ دلانست حرف خیر گفتی ز خط جام چہ تحقیق کردہ ہر روز آسماں پئے تمہید و بگر است آب بقا محبت شاہ ولایت است امید گاہ ما در دولت سرائے اوست	یارب وجود فیض رسل بے بلا شود بیگانہ آشناست اگر آشنا شود آئینہ رو برو چو شود خوشنا شود این دانہ گریسنگ بکاری دعا شود اول ہمیں کہ مست یقین بے با شود تمہید روز حشر اگر تا چھا شود این اعتقاد ہر کہ ندارد فنا شود فیروز طالعی کہ بریں در گدا شود
--	--

مجزوب و ارازتہ دل یا علیؑ بگو
تا مطلبست حوالہ بطیف خدا شود

مژدہ ایدل کہ صف لشکر غم بر ہم خورد بر جبین علم طالع ما نام کہ بود این نسیم چین لطف سلیمان حشمتی است از غم عشق تو این تجربہ ام شد حاصل این نسیم از بخت اشرف آن شاہ ہدایت نیش غافل و آسودہ ز بدستی چرخ پور و ستاں بدر خیمہ ہمیں حرف نوشت	خبر فتح بگوش ہمہ عالم خورد کہ نسیم طغرش آید و بر پرچم خورد کز درش راتبہ جن ملک آدم خورد کہ دریں عرصہ غم ہر دو جہاں ہم خورد کہ بہ تسلیم دشمن پشت فلک این خم خورد کہ بیک عربدہ اش مجلس جم بر ہم خورد رستم زال جہاں خورد و جہاں ستم خورد
--	---

من مجذوب و غم عشق تو و خاطر جمع
شکر صد شکر کہ غمہائے گر بر ہم خورد

سائبان فتح و نصرت بالِ اقبال تو باد چوں سپہ سالار اقبالت زندہ اسے طفر	قاف تا قاف جہاں رسائی بالِ تو باد سورہ انا فتحنا آ یہ قال تو باد
--	---

از دعائے خیر لشکر باز و نبال تو باد دور گردوں بر مراد گردش سال تو باد صنعه اوج سعادت تخت اجلال تو باد قصه آب بقا مستقبل حال تو باد فائز فتح دنوں نصرت فن خوشحال تو باد حائز فتح ملام دولت حل اشکال تو باد	ہمت شانہ بر شجر ولما بسے تا نشید شاد و خوش نوعد سلطانی تخت شمسہ ایوان عزت تلج اقبال تو باد سرگزشت طور سینا سرگزشت تخت نشیت عین و عین و لام ذلت غل بدخواہ تو شد سین سہم و وال ہشت بندہ انصہم
--	--

ہمت و اخلاص با مجذوب بال شوق تست
نشہ توفیق دائم قوت بال تو باد

بہ یقین شاد شود ہر کہ دے شاد کند تیم ساعت کہ شہنشاہ در واد کند قصد فرما دہماں تیشہ فرما د کند بے حیا را ہنر آنست کہ فریاد کند بہ گرم بندہ خود سازد و آزاد کند صیاد او شو کہ دلت بخشد و صیاد کند کہ دعائے پدرو مادر و استاد کند کہ بیک مژدہ رحمت ہمہ را شاد کند	بشنو از من سخنے کز عنایت آزاد کند بہتر از طاعت صد لہ و لیشال است ذوق سر بازی شیریں چون شیر عشق کے شود صوفی جاہل نخل از جد و ہماع غرض دوست ہیں است کہ آخر ہمہ را دل باو دہ کہ ترا جا بدہ و ہمہ دل از دعائے ہمہ آن طفل شود بر خود دار یا علی گویم و امین شوم از قہر عدو
---	--

بخت بیدار تو مجذوب ہماں ہمت تست
تا چہا ہمت این بخت خدا واد کند

چوں جنوں از خود تنگ آ بیابان ساختند گرد از دریا بر آوردند و طوفان ساختند ہر کجا طاق و دلاق و کلخ و ایوان ساختند	عقل چوں مشغول شد خود شہر زندان ساختند تا خدا تا شد از ان غافل کہ کارش با خداست آسمان بچید بر خویش و اجل پر خندہ زد
---	--

خاک چل افتاده شد از خاک انسان ساختند درد عاشق را بحکمت عینِ دل ساختند خون دل را با قناعت آب حیوان ساختند دیدۀ بیدار عاشق را انگبین ساختند	کرد آتش بر کشتی شیطان ز آتش شد پدید تا دیں در گاه بے دریاں نباشد هیچ درد کیمیایا کسب از پشای کن و گنج مراد هر کجا کردند دل را مخزن اسرار عشق
--	---

در روانِ راه دل مجذوب پیش امتحان
با توکل هر چه مشکل بود آسان ساختند

هیچ جا آن طفل شوخ آرام نتوانست کرد همسری با سر و من یک گام نتوانست کرد کار شیرین را کس به نام نتوانست کرد پادشاهی با خیال خام نتوانست کرد هیچ دانا سر پرول زین دام نتوانست کرد از تماشا قسمت ایام نتوانست کرد وقت رفتن چاره جم جام نتوانست کرد	هیچ دل معشوق با آرام نتوانست کرد سرولاف دلبری برداشت اما در چمن در جہاں فرما نام بے هنر بسیار هست عشق را داد و خدائی دان که فکر هر گدا آسمان هم حلقه تنگی بود از دام عشق حیرت دیوانه فکر شینه و آینه نیست جام جم هم زور دولت داشت هم تدبیر غفل
--	--

بصاف گشتن از ریای مجذوب آسان نیست
این هنر جزند در دوا شام نتوانست کرد

این خبر شد پهن در عالم گمستان ساختند لشکر از رو خوشنت برودند و قرآن ساختند خاک پایت شد زمین برودند و انسان ساختند آستانت پاسبان میخواست کیوان ساختند سوقدت را بصدیقین خرامان ساختند حل خندان ترا شیرین تر از جہاں ساختند	از تماشا کئے جمالت باغ رضوان ساختند پیش ابرو کجوت کردند طرح قبله راست گرو را بست شد فلک کردند قدش را بلند یار گاه عزت را آسمان شد آستان تا نباشد فکر روز قیامت هوشش با از بر جہاں بے سبب بزخواستن آسان نبود
---	--

تا شود روشن بجام حجت اقبال ما تا عیال گردد که انگشتر سلیمان از که یافت پر تو افکن شمع رخسار تو شد بر خیل طور سجده ها کردیم بار و زیاده سر کلر دوست	زره مهر تر از خورشید تابان ساختند بهر سلیمان تراخت سلیمان ساختند تا چراغ نخت موسی را نوران ساختند خلعت مهر شمارا نور ایمان ساختند
---	--

و عده شد هر بیت را محذوبیت از بهشت
در بهان مجلس که حسان را شنا خواص ساختند

لب لعل تو کار باد و کند نیک خواست سوار دولت باد سرفرازی همان بود که کس سیر حکمت از آن زبان بشنو کرده ایم استفاده از لب جام ساده تو چیست مے که صحبت هر که در سینه کین نگه دارو فیض صحرا دل شکار کس است حج اکبر زیارت نجف است	نعمت را خدا زیاده کند دشمنت را خدا پیاده کند خویش را در رهت فتاده کند کز لب جام استفاده کند که تواند بما فتاده کند سینه را از نفاق ساده کند مرضش را خدا زیاده کند که سگ نفس را قلا ده کند نیک بختی که این اراده کند
---	---

به نجف باز میروی مجذوب

دولت را خدا زیاده کند

اتمام ردیف دال باقی نای زیر طبع

گفت شخصی بشاه اسماعیل شاه گفتا که با هر شرف هر کراشه وفار از لیست	کے فلک تخت و افلاک بود او نیز از سگان نجف بچو مجذوب از سگان علیست
---	---

متفرقات قصاید و ثنوی

اقبال چوں بلند هدایت رفیق بود
تاریخ جستم از خرد آسماں نورو
تاریخ سال پیش زیارت قبول شد

کردیم باز در خجف و کر بلا نزول
گفت اے بغفل و تجرہ سر کرده عقل
امسال ہم بگو کہ زیارات شد قبول
۱۰۶۱ھ

مشورت با عقل کردم از یے تاریخ گفت
دل سخت را قبلہ کرد و جان بکعبہ سخت

حج بیت اللہ چوں کردی بیاب اللہ درو
در تمامی اشتیاق و جان سراپا در گردو
۱۰۶۱ھ

آسماں را سجده خاک درت مدہوش کرد
گر بود در حشر گریے بر جہیں از در گہرت
آبرویت کرد آتش را گلتاں بخیل
تا خدا برو ستانت کرد کوثر را سبیل
منت خاک درت تمنائے برہر ویدہ است
آنکہ چوں نہ نبوت جان را بردوش داد
بسایہ پیغمبر بخود بالید بر معراج رفت
پاک گوشت نیست ہر کس احسان عدالت نکرد

روز و شب را طوف این در کر بلا بے پوش کرد
ہفت دوزخ را توان با آبر و خاموش کرد
خضر ہم روزے پیادت جام بے نوش کرد
آب حیوان از خجالت شمع خود خاموش کرد
دیدہ با این سر مرہ دل را صاف صاحب پوش کرد
شاہیت را در نور عزت سر پر از دشت کرد
چو بی تو سر سے تربیت در گلشن آغوش کرد
این نصیحت را صاف در بحر در و گوش کرد

عزالتش را دید واجب، بچو خاک کر بلا

این غزل را از لب مجذوب ہر کس گوشت کند

<p> راہ گنج علم پیغمبر نمایاں از تو شد آفتاب شرع پر ہر ذرہ تاباں از تو شد روح ایمان تازہ چون گلہائے قرآن از تو شد ہجور و رے دوستاں عالم گلستاں از تو شد در زین تامل و محفل دلا چراغان از تو شد خضر سم دل زندہ ایں آب حیواں از تو شد بر حبیب دل ہویدا نور ایماں از تو شد آشنا موج نفس با چشمہ جاں از تو شد شد جہاں ملک سلیمان چو سلیمان از تو شد ہمو شیطاں کے تواند خصم نہاں از تو شد مہر خشاں روشناس مہر تاباں از تو شد </p>	<p> شمع دین محفل دلا فروزاں از تو شد صبح صادق روشناس عالم از نور تو گشت باغ قرآن را زبان خوش بہانت شد کلید تاقیامت از حدیث متوان گنج پیوست نور عالم دین بر ایوان فلک تابندہ است کردہ از نور خود روشن چراغ علم را چوں جمال صبح کز خورشید یابد روشنی بہر ایجا تو الفت شد میان روح و تن آفتاب از دولت مہر تو عالم را گرفت ہفت دوزخ و دیکیں می آروشن آخربست ہر چراغ کز نور روشن شد بجا عالم روشن است </p>
--	---

شہرت مجذوب از مدح تو عالم را گرفت پر تعجب نیست گر مورے سلیمان از تو شد

<p> شاہراہ شرع روشن از فروغ رائے تو صبح صادق ہم بخود می بالداں بالائے تو آفتاب شرع روشن تر شد از سیما کے تو تاکہ باشد چوں دل پاک پیغمبر جلئے تو آسمان نشینند از پاتاچہ باشد برائے تو این سرفرازی قیامت از پس از مائے تو پیرز عنبر شد جہاں از مژدہ فروائے تو </p>	<p> لے در خشاں آفتاب لطف از سیما کے تو بر فلک شد جعفر طیار از ہم نامیت در امامت چوں میان روز بودی و میاں عرش دایوان عزت بر تر از کرسی نشست تا بفران خدا محکوم حکمت گشتہ است چوں تو قد سازی علم شریف آرائی کند تا نفس را موجہ و ربائے رحمت کردہ </p>
--	---

کے وہ صبح سعادت مشرق دل افروغ کے تواند شد برون از کوچہ دشنام لعن	تا ینا بد روشنی از آفتاب رائے تو تا جہنم گردد و خصم غمیں سیمائے تو
<p>کرده دحت نور چشم اہل دل مخدوب را در نظر ما کرده جاپیوستہ خاک پائے تو</p>	
تا ملائیک از رخت دہا منور کرده اند صبح صادق را پے نخرشید باشد جلوہ ساز آفریں بر قدرت خود میکند عرش آفریں ساکنانِ قدس پیش از کعبہ در عرش مجید عرش را نور پیمبر زیب دیگر دادہ است علم و دانش چوں نباشد معجز پیغمبران تا شدی بر تخت عزت و امن افلاک را گر بروے پاوشاں از دوت در خاک شود معجز خاک دوت بر دشمنان ہم روشن است کے کند کار جہنم لعن اگر آتش شود	ہمچو قرآن سر سبز صفت تو از بر کردہ اند ہر دو از یک نور عالم را منور کردہ اند تا ترا بر مستد تکمیل مصدر کردہ اند ہر طوافت را بچندیں حج برابر کردہ اند تا ترا زینبہ جائے پیمبر کردہ اند دفتر فضل ترا از بر سر سر کردہ اند از ثنائے تقدست پرور گوہر کردہ اند خاکساراں ہم پر گمیا ازیں در کردہ اند امتحان ایں سرمہ را کوران بکر کردہ اند از برائے دشمنت تمہید دیگر کردہ اند
<p>ہمچو زر مخدوب عزت یافت از مدح شما خاک را البیار از مدح شما ز کردہ اند</p>	
<p>بقیہ اشعار قصاید کرم خوردہ ہیں۔ غزلیات وثنوی وغیرہ مکمل۔</p>	
اے شدہ مجوس دام آرزو ایں ہمہ موج سراب است نیست ہیچ باشد از برائے ہیچ ہیچ	نیست چیزے جز گرہ در دام او تا نہ بینی بد نکو بنگر نکو ایں ہمہ فکر و تلاش و جستجو

گر جہاں پر باشد از آب حیات
کے وہ آبِ توتنگ حقہ باز
انچہ ہستی آنچناں بنما کہ ہست
ظاہر و باطن خبر مے و ہد
ایکہ ہمت بستہ در راہ دل
دل بدست آور نہ دلہا را بدرو
سیر دل کن نے ہوائے کشت و باغ
زنگ و بوے گل دورے بیش نیست
کار یا یک زنگی و بوے وفاست
گوش برفریاد آں واعظ مکن
حرف آں واعظ اثر دارد کہ ہست
روشنائی دل بدل بخشد نہ وعظ
عیش خواہی عشقبازی پیشہ کن
عاشقان را عیشہا روے و ہد
سرگزشت و ہر را از بیش و کم
بیش یا کم ہر چہ باشد بگذر و
نفس را بند از گلو کن بیش از آن
خشم و شہوت را گلو ساز و قوی
مرد خشم و مرد شہوت مرد نیست
وقت خشم و وقت شہوت مرد کو
بیت مولانا شنیدی اے عزیز

ہر نفس دست از حیات او بشو
سرنگوں ہر چند باشد این سبو
خضم یکر و بہتر از یار و دور
بے خبر دل بخت انگہ زنگ و بو
تا توانی ہمت از دلہا بجو
تا دغا خیزد بجائے آہ از و
زنگ و بوے غنچہ را از دل بجو
دل بدست آوز چیں گھما از و
مرد را زنگین کن دایں زنگ و بو
کز مریداں دانہ ساز و دام او
بادلش تاثیر بیش از گفتگو
زنگ را صیقل بردے شست و شو
تا دہد عیش تو بے تمہید رو
بے ندیم و مطرب ہنگامہ جو
بشنو از دیوانہ ہائے راست گو
بیش ازیں ہم خوبی از دنیا جو
کز نفس خالی شود ناسے گلو
ایں دو ظالم را گلو ساز و عدو
بشنو این بیت نکو ہم راں نکو
طالب مرد چنینیم کو بگو
بیتکے بشنو ز من ہم اے عمو

خشم و شهوت هر کجا کردند رو
 گرد غفلت کینه شد خاکت بر سر
 ناله کن این زنگ را از دل ببر
 ناله ساز و سینه را از کینه پاک
 گرد عاگاه نگر و مستجاب
 کار و دایم بمطلب خوب نیست
 آن که بے جا خبث مردم میکند
 آنکه کارش رو برو غم است و همز
 گریه نیاید گریه ات هم گریه کن
 تا چون آید همه کار تو راست
 گوش کن بنایمت راه نجات
 گوش اگر داری بمن ده گوش هوش
 بشنو این مطلع که جان بخشد بدل
 تا شوی در هر دو عالم سرخ رو
 فکر خود کن فکر خود کن فکر خود
 تنگ باشد زندگی بے ذکر دوست
 جز خدایش هر چه میخوانی بخوان
 مهر جسد چشم دارند از همه
 گرد راهش و آن زیس رات به
 دوست مقصود وجود از کائنات
 خضر را هم اشتیاق کوثرش

خشم ایمان برود شهوت آبرو
 زنگ ظلمت رو نهاد از دل برو
 گریه کن این زنگ را از رخ بشو
 گریه بخشد زنگ و رو را آبرو
 مصحت را او نکوداند نکو
 بد بود با دمراد از چار سو
 خبث او کن خبث او کن خبث او
 گردنش باید زدن از پیش رو
 باشد آب رفته باز آید بجو
 راست باش و راست بین راست گو
 بشنو از من هم طریق جست و جو
 گوش اگر داری نکو بشنو نکو
 بشنو این مطلع که زنگ آرد برو
 یا علی ابن ابی طالب بگو
 ذکر او کن ذکر او کن ذکر او
 کفر باشد بندگی بے یاد او
 جز خدایش هر چه میگوئی بگو
 آبرو خواهند از ما آبرو
 بلکه این نه حقه را هم تو بتو
 اوست و هرزده هزار آئینه رو
 تا قیامت کرده گرم جستجو

ورد و عالم هست او مشکل کش
 مایه می را اگر چه از حد برده ایم
 داده خاک یاس عالم را بیاد
 این نشان باشد غلامش را که هست
 از غلامان علی البته نیست
 جمله خصمانش بر دافتاده اند
 بهر ناحق پیش بروں چون فلاں
 بر فلاں پیوسته لعنت می کند
 و مدام ساعت بساعت روز و شب
 لعن کن تا میتوانی لعن کن
 بے تیرا فکر بے اصل نجات
 یکسر من از خود خشنی محبت نیست
 یکسر منو شب بگر باشد تیرا
 در پیش پروانه سرا داده اند

حل به مشکل ازو آید از و
 او نکوئی را نکو وار و نکو
 یک نسیم مژده لا تقنطوا
 خوش دل صاحب گشت فخره رو
 کین نکم را خوچیس و تند شو
 که برو افتاد و باشد آبرو
 هر که می افتد برو لعنت برو
 با هزاران ذوق و شوق و طمع
 عویش و فرش و بر و بجز و شهر و کو
 از دل و جان بروی و بر جان او
 هست باطل چون نماز بے وضو
 آنکه داند هر چه کردی و می شود
 و در لایحه عیسند و اولاد او
 نیستند ما را هم باین سر گفتگو

و دشمنان را لطف او باشد پناه

و دشمنان را قهر او باشد عدو

تا یک نته ظراں چشم بر راه اندازند
 وقت آنست که مستان تو با جوش و خروش
 لای خوش اندم که دلیرانه کنند تسخیر
 سلطنت ترک پرستاری پستف نکند
 خرم آن قوم که در حلقه میخانه مدام
 رفتن بخواهندش هر و مبارک باشد

وقت آن شد که نظر بر رخ شاه اندازند
 هر که جنبید بته گرد سپاه اندازند
 گوشه گیران تو بر گردن ماه اندازند
 حاسدانش دوسه روزی که بجایه اندازند
 کار خود را بهر لطف اله اندازند
 بیک آیه که سحرگاه برآه اندازند

<p>چوں گره بسته که دانسته براه اندازند سید را عشوه فروشان بنگاه اندازند که کشی آه اگر نادک آه اندازند اگر از دوش تو این بار گناه اندازند</p>	<p>نخوری بازی دنیا که پیرانه پیچ بود چوں کند رو بتو دنیا بی غی غه مشو دل درویش میازارویں کوچه تنگ میتوانی بفرغت نفس زد محذوب</p>
<p>هر سر موی تو آلوده بصد رنگ گناه آه اگر کار به تصدیق گواه اندازند</p>	
<p>غنچه بامید تو خندیده است سر و باقبال تو بالیده است چشم من از چشم تو ترسیده است</p>	<p>لاله رخسار تو گل چیده است گل به هوای تو بغل کرده باز بسکه محابست به ستم کرده خو</p>
<p>چیت عزت همیشه بودن خوار عشق بازاں و یکنماں غم یار لیس فی الدار غیور و یار دل غفلت گرفته بے غم یار بفکن آن سر که نیست بر در یار بشکن زرق و شید را بازار نالہ کن که باشد استغفار گر به مست و توبہ ہشیار که ثوابست است دیدن بیمار که حرام است در نماز ادبار چند در بند ہفت و پنج و چہار</p>	<p>چیت عزت زمین از اغیار بادشاہ و صد جہاں شادی نیت جز یار و دل عاشق چوں چراغ نیست مردہ بیروغن بشکن آن پاک نیست دہ دست بفکن سحر و کتاب از دست گر یہ کن کہ کار تو بہ کند بے ندامت گنہ کن کہ یک نیست غافل از دل مباح و طاعت کن رو نگردان نہ قبلہ ول خویش چند در ششدر جہاں دور و</p>

اجتنب اجتنب گریز گریز
 در غربی مباحش سست نهاد
 جمد کن جمد تا نگر برسی
 آشنا کم گزیں کہ بسیار اند
 تانہ میری نثر ندو بے ایماں
 چه کشاید و گر نہ بیداری
 چند مانی بخاک مرده صفت
 خندہ زن بر جہاں چو کبک دری
 دار دنیا برائے آن خوب است
 کے نہی پایروں نہ صفحہ دہر
 راستی در طریق دیں آنست
 شناسی تو عزت از خواری
 گر چه امروز بہجت آگیز است
 آید آن روز ما کہ دست قضا
 چند باشی نہ حرص افزونی
 عمر با حرص بر نخے آید
 از دور وئی نتیجہ طمع است
 طمع از ناکساں تر و امن
 چشم سیری کہ با تو می بینم
 در چنین موج خیر آفتاب
 نا خدا کیست کہ کجاست

الخدر الخدر فرار فرار
 تا توانی نہاد رو بدیار
 زیں تہ خاکداں بصفہ یار
 خر طبیعت سگان مردم خوار
 منشیں زیر این خمیدہ حصار
 آب از سرگذشتہ کار از کار
 چند باشی گراں چو سنگ نزار
 غم بے جا مخور چو بوتیمار
 کہ نشیند برگ دینا دار
 کجروی پیشہ کردہ چوں پرکار
 کہ بانکار خود کنی اقرار
 نکنی فرق افسراز افسار
 زر خوش سکہ تمام عیار
 پیش چشم تو سازوش بیار
 روز و شب در تردد آزار
 این بغایت کم است آن بسیار
 طمع از ناکساں مدار مدار
 یرقا نست و سیرور یا بار
 باز آن کرگاں جینہ شکار
 روئے خواہش نہ نا خدا کار
 بان خدا با مشن تلو سی بہ کند

یا امید بتاں ممکن کارے
 آہ از جور غمزه نخون ریتہ
 دل سپرون بزلت پر خم و پیچ
 چشم ظاہر چراغ شیطان است
 صرفہ آئینہ در نظر بازی
 ہوس دل بہ از دل است کسے
 سورتے را کہ نقش دیوار است
 نقشے میکشی ملاحظہ کن
 عمر چوں رفتہ رفتہ خواہد رفت
 یاد آن دم بکن کہ تا دم صور
 رنگ بر خیزد از سیاہ و سفید
 شمع خورشید و مہ شود خاموش
 آسماں ہا نہ ہم فرو ریزند
 مزرع روزگار خشک شود
 بے جہاں با جہاںیاں گوید
 چوں سرانجام کار و انستی
 نیست شو نیست تا کہ ہست نترک
 آنچیاں زہی کہ وقت ہیچا ہیچ
 در شمار آں بود بروز حساب
 بے بہا در گفت بہا نہ نند
 جہل کے عذر پیشور کہ بے

کہ شوی ہجو من پشیمان کار
 داد از دست چشم جاہ و کار
 شب آثار راست و راہ ناہوار
 راہ و زواست و رختہ دیوار
 باتک با یگان چہ سود قمار
 پیش این گلہ خاں لالہ عذار
 بہتر از آئینہ بود ز نگار
 دوسہ روزے کہ ہستی آئینہ وار
 رفتی میشوی تو ہم ناچار
 چرخ ساکن شود زمین سیار
 بگسلد تار و پود لیل و نہار
 گرد این کستہ دیر تیرہ و تار
 خاک بر خیزد از میان چو غبار
 آسماں جہاں فتد از کار
 لَمِنْ الْمُلْكِ وَاحِد الْقَهَّار
 کہ ترا با خدا بود سر و کار
 جز خدا ہر چہ ہست نیست شمار
 نشوی دل شکستہ چوں طوار
 کہ حسابے برو بروز شمار
 تو بجائے بہا بہا نہ میار
 رہنمائے پیشگان محکم کار

کرده اند آگست ز خنز و ز غول
 این جهان شاہد است در ظاہر
 اسم اعظم بخوان و در ہم سوز
 فاش گویم کہ اسم اعظم چیست
 اسم اعظم بغیر آن نبود
 علیؑ آن آفتاب عرش سیر
 علیؑ آن پرده داخلوت دوست
 علیؑ آن ملجا قلیل و کثیر
 جز علیؑ کیست مجمع البحرین
 معنی ناطق کلام رسد
 گاہ در طور ترجمان شد و گفت
 گاہ شد شیر خوار از درکش
 گاہ چون روز روشن آن شبنم
 در شکستن کفش چہا کہ نکرد
 کعبہ با آن شرف بخاک درش
 روضہ اش بر زمانہ سایہ فلک
 اے خوش آن شرم دآں تہی ستی
 رو باں روضہ بہشت آئیں

گفتہ اند این زمرہ است آن مار
 در نماں پیر زال جادو کار
 این ہمہ زہر رنگ و نقش و نگار
 با تو ظاہر کنم حقیقت کار
 کہ بیری نام حیدر کرار
 علیؑ آن آفتاب ماہ سوار
 علیؑ آن رازوان مفضل یار
 علیؑ آن مرجع صفار و کبار
 جز علیؑ کیست منبع الآثار
 سورہ فتح احمد مختار
 لسن توانی بہ طالب دیدار
 گاہ شد شیر خورے خصم شکار
 کرد یک شب بچند جا افطار
 یاد در خیبر و دل کفار
 خاکساری کند ز گوشہ کنار
 لامکان در مکان گرفتہ قرار
 کہ نهم باد و چشم گوہر بار
 سر باں آستان فیض آثار

نہ تنها پیش طاق این عمارت در جہاں طاق است
 بنائیش پوں بنائے کعبہ دل عرش را ساquist

رواقش تکیه چوں بر آسمان زو حزم دانستم
 که محکم کاری این نیم طاق از بهر الطاف است
 چو طفلان پیش طاقش آسمان را در بخل دارد
 دریں درگاه چرخش را نظر بر لطف و الطافت
 به صحتش جوش خدام است بارو مائے نورانی
 که ہم شمع اندوهم پروانه یاد لہائے عشاقست
 مکن کوتاه دست ناله را از دامن صبحش
 که فیض او بعالم روشن و مشهور آفاقت
 بزرگ سرمه شامش چوں ساز و چشم را روشن
 که شام او لباس کعبه جان مائے مشتاقست
 نموده نه رواق آسمان در جنب طاق او
 بود چوں کمنه اورا تے که در یک گوشه طاقت
 بهشته را که نامش روضه شاه بخت باشد
 چه تعریفش کند مجذوب مطلب زیار طاقت

حسن را آئینه در کار بود جوهر دل قابل دیدار بود
 روبرو گر اندک اندک تار بود اندک این جا در نظر بسیار بود
 عشق را صیقل گری آموختند

آتش تابنده شد روز الست حکم شد بر امتثال هر که هست
 هر که زد بر آتش از اندوه رست آن که سستی کرد در آتش نشست
 یار از ما گشت و یار باں سوختند

آں یکے شد خلق از روی بهشت و آن دگر از طنیت اعمال نشت

شد بسوئے کعبہ زندے از کشت زاهدے پا از حرم در و ہر ہشت
 و ز خور ہر کس قبائے دوختند
 سر ہوائے سجدہ آن شاہ داشت آشنائی ما در آن درگاہ داشت
 ہر طرف میگشت و عزم راہ داشت راہ نامہوار و بود و چاہ داشت
 شمع دل را در جہاں افروختند
 موشاں چین و ما چین و فرنگ سر و قد و لالہ رنگ شوخ و تنگ
 قصد دل کردند بود این راہ تنگ بے بصر را پائے دل آمد بہ تنگ
 پاک بنیاں از ہوس واسوختند
 روز و شب از سیراہ و آفتاب عمر را کردند سر گرم شتاب
 بے غماں دادند تن بر خور و خواب عشق بازاں از غم یوم الحساب
 از نماز شب چراغ افروختند
 پنج روز این حیات مستعار در حقیقت بود پر بے اعتبار
 آخر اندیشان استغنا شعار گنج را بر رنج کردند اختیار
 دین بدنیائے دنی نفروختند
 تا سرم پا از عدم بیرون نہاد ذرہ ام بال ہوا داری کشاد
 دل بفرنگ عریانی فتاد از وفا و صبر و نور اعتقاد
 جامہ بر قامت دل دوختند
 آسمان تا گوہرم را شد صدق تاج شاہی خواستم آرام بکف
 یک طواف روضہ شاہ نجف بر رخم در ما کشود از ہر طرف
 در ازل این سجدہ ام آموختند
 اے شوق تو رہنمائے دلہا دیوت ہمہ جا دوائے دلہا

جز یاد رخت نسوخت شمع
باقدر تو سرو جاندار و
عشقت شد آتش نیستان
هرگز به ستم دے میلازار
در پیروی رضائے معبود
داری هوس جہاں کشائی
از بہر دعائے خیر گشتند
از دولت التفاوت دردت
بیدر و فراق جاں گذارت

در مجمع با صفائے دلہا
در گلشن دل کشائے دلہا
فکرے بکن از برائے دلہا
اندیشہ کن از خدائے دلہا
غافل مشو از رضائے دلہا
ہمت طلب از دعائے دلہا
شامان ہمگی گدائے دلہا
من ہم شدم آشنائے دلہا
تا چند کند جفائے دلہا

تا کہ باشم بغم گرفتار
یاز آ باز آ کہ رفتم از کار

از ہجر تو زار چند گریم
از حسرت بزم دل نشینیت
ہر شب تنہا نشسته بر خاک
در دائرہ غمت چو دولاب
بایا درخت چو در چمن ما
باداغ تو رونہادہ بر کوہ
از حسرت غنچہ دمانت
در عشق تو چوں کتاب نامس
در غربت ہجر آستانت
در گوشہ عجز نا توانی

بے تو شب تار چند گریم
در گوشہ کنار چند گریم
چوں شمع مزار چند گریم
بانالہ زار چند گریم
چوں ابر بہار چند گریم
لعلالہ غدار چند گریم
با صوت ہزار چند گریم
با جاں فگار چند گریم
بے یار و دیار چند گریم
دل خستہ و زار چند گریم

تا کے باشم بغم گرفتار
باز آ باز آ کہ رفتم از کار

بے بہرہ بود خواب تا کے
چوں ذرہ آفتاب تا کے
یکسو نشو و نقاب تا کے
غمگیں کندم شراب تا کے
در راہ تو چوں سراب تا کے
بانالو مستجاب تا کے
بے روے تو آب و تاب تا کے
چوں عمر کنی شتاب تا کے
اہستہ دہی جواب تا کے
چشم نرود بخواب تا کے

چشم باشد پر آب تا کے
باشیم من و تو دور از ہم
بے روے تو از جمال بختم
از حسرت لعل دل فریت
لب تشنگی ام زد دل زند موج
روشن نکند دلم چراغی
باشند نخل ز دیدہ و دل
از بہر ملاک مشیت خاکی
از دور کنم سلام تو چند
چوں چشم ستارہ در فراق

تا کے باشم بغم گرفتار
باز آ باز آ کہ رفتم از کار

بر من دل آتش و ہوا سوخت
بیچارہ دل مراد و سوخت
چنداں کہ دلم بہ دعا سوخت
آندل کہ با آتش جفا سوخت
پروانہ با آتش شما سوخت
آتشکدہ کہ سالما سوخت
چوں شمع دلم بیک ہوا سوخت

تا آتشیں ہیں ہوا مرا سوخت
صبر است دوائے درد عاشق
بستی در دعا بر ویم
باشد نمک وفا خلاش
از حسن شماست تابش شمع
دل گرم با آتش دل ماست
ہرگز ہوس ندادہ ام دل

بیگانہ بخاطر شش نماند
در آتش عشق یک جفا جوے
از درد کراکنم خبردار
تا کے باشم بغم گرفتار
آں دل کہ بیادشنا سوخت
ہر دل بہ بہانہ جدا سوخت
چوں من غم عشق تا کرا سوخت
باز آ باز آ کہ رفتم از کار

تا کے زور تو دور باشم
تا چند در آتش جدائی
گروم بہ شکار گاہت
باہر رخ تو مے تو انم
آنست صفا کہ با دل جمع
آں روز کہ جاں کنم فدایت
کو جنت عارضت کہ دائم
دائم کہ بہ از توئی نباشد
اے کاش عیاں شدی کہ تاک
تا کے بجاں ز تنگی دل
تا کے باشم بغم گرفتار
باز آ باز آ کہ رفتم از کار

گر جسم نقاب جاں نباشد
گویند بلند تا قیامت
بر گرد تو بے رقیب گروم
افسروہ دے کہ بعد مرگش
جز روئے تو درمیاں نباشد
رعنا تر ازین جواں نباشد
آں روز کہ آسماں نباشد
درد تو بجائے جاں نباشد

در حسرت این و آن نباشد
بالاله دار خواں نباشد
در واپره جہاں نباشد
این آب اگر رواں نباشد
وقت است کہ در میاں نباشد

چشمے کہ شناخت آن حسنت
این رنگ ننگ گفتہ چشم بد دور
یک نقطہ چو خال غبر نیت
از گریہ دلم کجا شود پاک
از یمن وفا حجاب دوری

تا کے باشم بغم گرفتار
باز آ باز آ کہ رفتم از کار

شغلے بجز از د عا ندارم
غیر از کرم خدا ندارم
دارم خبر از کجا ندارم
دیگر غم رونما ندارم
دارم سرو جان جبر ندارم
در عالم خویش تا ندارم
ور دل ز تو من چہا ندارم
سراز قدمت جدا ندارم

کارے بجز از وفا ندارم
صد شکر کہ در غمت امید
معشوقی و عاشقم دل صاف
آئینہ دل بیا کہ صاف است
از بہر نثار خاک پائیت
اقرار بہ نقص اگر کمال است
در دو غم و سوز و نالہ و آہ
کے روے دہد کہ ہمچو زلفت

تا کے باشم بغم گرفتار
باز آ باز آ کہ رفتم از کار

اے گلبن گلشن جوانی
اے ماہ سپر کامرانی
در تو بہشت جاودانی
ہجر تو بلائے آسمانی

اے سرو بہشت زندگانی
اے خسرو دلبران خود رائے
سودائے تو سود بے نہایت
وصل تو دوا ہے درد دوری

بیهوش قناده همچو صورت
وصفت چه کنم که در ثنایت
اے صاحب خط و خال مہندو
از نام شکستہ چه پرسی
عمریت کہ در غم تو مجذوب
وقت است کہ با کمال عزت

از حیرت سیرت تو مانی
خاموشی ماست در فشانہ
اے مالک حسن از خوانی
خاک تو سب تو ہر چہ دانی
افتادہ بکنج نا توانی
از خواری محنتم رہانی

تا کے باشم بغم گرفتار
باز آ باز آ کہ رفتم از کار

وقت است کہ رخ بانمائی
آئی از حرم بجانب دیر
وقت است کہ بالب شکر ریز
برقع ز جمال خود کنی دور
در پردہ چاندیدم از تو
دیگر نہ کنند سعی و لہا
عمریت کہ از تو دوم
وقت است کہ راہ رستگاری

بر عہد ازل وفا نمائی
بر خلق رہ خدا نمائی
درو ہمہ را دوا نمائی
باہر نظر آشتا نمائی
تا فاش بیا چہا نمائی
در مردہ دل صفا نمائی
وقت است کہ لطف مانمائی
از معجز رہ نمسانمائی

تا کے ماشہ لغم گرفتار
باز آ باز آ کہ رفتم از کار

خاطرش از بسکہ کار دناز متغزل کرد
خاکساری کن کہ بر خود راہ را پرور کرد
در حرم اخلاص و دیخانہ ہست می خرید

گر علم را چوب ہم میکنی آہستہ نیت
آینہ ذراہ طلب افتاد و آہستہ نیت
پیش و لبر ہر چہ غیاز دلی شامستہ نیت

چو پیچی دریں عالم پنج گنج
گره بسته داشت طلب دست
رواں طفل دیگر ریودش زجا
گره بسته دنیا و طفل آن نیست
به تعلیم یک گردش چشم یار
همانست این گنبد کج نهاد
همان منزل است این بیابان تنگ
فلک را همانست آن دست زود
همان به دریں فتنه خیز فنا
کند قارغ از غصه زاهدت
مده ساقی آن کیسله وجود
نه همت همیں سیم وز روان است
نگر کرد شاه بوقت شکار
طلب کرو آبه ازاں بے وجود
رواں از پے آب آں باد دست
لب جام شه را چو برب رسید
شہش خواست بر سر نہد تاج خورش
ہمیں مرد در فقر ثابت قدم
زمنت چوم رے گل گل شگفت
تو باید کہ بر خود ترجم کنی
بمال کساں جو دکردن خطاست

کہ خالیت از راحت و پر زرخ
نگن از کف و در کینش نشست
چو بکشد و در وی نہ بد خبر هوا
بگویش کہ چیزے دایمیت نیست
چہا تا کند گردش روزگار
کزورفت تخت سلیمان باد
کہ رہ بسته بر کیتباد و ہشتنگ
کہ برد افسر از ایرج و سلم و طور
کہ با چشم ساقی شوی آشنا
مے و مطرب و ساقی و شادیت
کہ ظاہر کنم تا کہ است وجود
کہ ہمت براہ تو سرداں است
بسر منزل ژند پوشے گزار
کہ چون شعلہ نم در وجودش نبود
سبک روح چون شعلہ از جئے جست
تو گفتی سکندر یہ مطلب رسید
رساند تھے را بہ معراج خویش
چو در ویش از تاج شہ کردم
بسے بے نیازانہ خندید و گفت
کہ این جو و بر مال مردم کنی
ازیں مال اگر گزری آن سخاست

من از سرگذشتم تو از تاج زر
 بدّه ساقی آن آب آتش مزاج
 خیر نیست از دل دل افسرده را
 جهاں را کہ بر آب و گل بسته اند
 نوشتند بر جوهر دل نہ جسم
 بدّه ساقی آن آب گلزار رنگ
 صلاح خرد گر چه در صلح ماست
 دریں عرصہ در جنگ باشد کشاد
 کسے را کہ ابلیس غل مے کند
 دے را کہ دیں غیرت آموز نیست
 بتاید ویرا نہ ملحد شدن
 بدّه ساقی آن آب بیگانه دوست
 دل خستہ را چارہ از غیر نیست
 کسے را میسر شود حال نیک
 رفیق نکو مشرب سادہ دوست
 شمع چشم عبرت بہ پیرے کشود
 بہ تشنیع گفتش کہ اے پراں
 چنین گفت آن پیر نیکو خصال
 ز پیشینیاں بہرہ خور ویم ما
 نمود آن سخن شاہ را چون گر
 وگر گفت آن پیر نیکو بیاں

بہ از تاج بخشی بود ترک سر
 کہ افسردگی را ہماں شد علاج
 کجا نشہ جاں بود مردہ را
 طلسمی است بر نام دل بسته اند
 کہ این لوح باشد کلید طلسم
 کہ مشتاق صلح است و بیتاب جنگ
 جنوں را دے باخرد جنگ ماست
 کہ دید است فتح و ظفرے جہاد
 بہ بے غیرتی صلح کل می کند
 ز جنگش پرسی کہ فیروز نیست
 نہ از ترس تشنیع زاہد شدن
 کہ فیروزی ملت خیرا دست
 دعائے بہ از نیت خیر نیست
 کہ دائم زند بہر خود فال نیک
 ہماں نیت خیر دائم نکوست
 کہ خراما شبے تربیت می نمود
 بے سال حاصل کنی در بغل
 کہ با وایکام ولت ماہ و سال
 ز ما ہم بر بند آنچہ برویم ما
 گفتش کہ بخشد یک بدرہ نہ
 کہ دائم بود و نخل عمرت جہان

چرا گشت کاری کند کاظم
خوش افتاد شه را دیگر آن سخن
وگر گفت آن پیر فرخنده فال
بیالائے آن نخل چون نگریم
خوش افتاد شه را دیگر باجرا
ز احسان شه پیر گل گل شگفت
که حاصل درین گنبد لاجور و
وگر بار فرمود آن شهریار
بدنه ساقی آن آتش دل فروز
دے کز ریایافت سوء المزاج
علاج ریا کن اگر عارفی
بدنه ساقی آن آتش لعل فام
پئے رستگاری ازین دام گاه
دل کج دلاں باب محراب نیست
دل کج دلاں را نباشد نجات
اگر شاه شامان بود یا گدا
بدنه ساقی آن آب آتش نهاد
دے گلبن همتست گل کند
دے را درین ره شود بخت یار
چه نند راه دوست و تو کاہلی
بیاساقی آن آب آئینه فام

که ز رسالی اول و بد حاصلم
وگر بد رة یافت پیر کمن
که سر سبز باشد قدت ماه و سال
که در سال اول دو حال برم
بگفتا کنندشش کمر عطا
وگر بار چوں غنچه خندید و گفت
چنین نیست جز یاد نگارے که کرد
که هر سال زرها کنندش شار
که باشد ریادشمن وز بد سوز
بجز آتش مے ندارد علاج
که کفر عظیم است و شرک خفی
که در راست گوئی مثل شد دام
بجز راستی نیست مارا پناه
که محراب کج قبله را باب نیست
محو قبله راست از سومات
نجاتش بود راستی از بلا
کز و شد توکل قوی اعتقاد
که عزم درست توکل کند
که گردد بجز توکل دو چار
توکل گرت نیست در مستزلی
کز و یافتی دولت حجم نظام

بمن ده کز واذن حاصل کنم
 رخ دولت دل یال کسے است
 رنج را که برقع بجز نور نیست
 حجابش بجز جان افسردہ نیست
 بدہ ساقی آن کیسایے وفا
 چه شد راه عشقش کہ پر پیچ بود
 دے را کہ سرکش بود و موشش
 شنیدم کہ مردے بہ گیلان میں
 سرے زنے داشت کز ہر پیچ
 نمی شد از آن خانہ بیرون چود و د
 بدل گرمی وعدہ وصل یار
 قضا را در آن پیشہ امتحان
 چو آن باد آتش نشان برفروخت
 عیاں دید آن در بلا استوار
 نتر سید از آن آتش امتحان
 دلش آن چنان باد قایار شد
 چنان حکم شد بر سحاب قدر
 ہنوز ابر بود از کرم قطرہ بار
 بدہ ساقی آن آتش لعل و نام
 بد یونگی فوق صہب خوش ہست
 شراب و جنوں چوں کشند دست

نظر بر رخ دولت دل کنم
 کہ در باد شاماں گدیش ہے است
 ز چشم و دل صاف ستور نیست
 دل صاف اگر ہست در پیوست
 کہ بازوئے مراست و پایے وفا
 کہ در پیش راہ وفا، پیچ بود
 وفا می زند آب بر آتشش
 ز عشق بتے سوختش عقل و دین
 بنگینہ دروے بجز نالہ، پیچ
 کہ وصلے در آن خانہ رو وادہ بود
 در آن خانہ عمرے گرفتہ قرار
 نسیم قدر گشت آتش نشان
 بسے خانہ از نے در آن بیشہ سوخت
 کہ آن خانہ را گشت آتش حصار
 کہ بود آتش سینہ اش بیش از آن
 کہ ابر کرم آفریں بار شد
 کہ گرد آب از قطرہ باید شرر
 کہ زد آب بر آتشش وصل یار
 کز و کا بد یونگی شد تمام
 کہ بعد جنوں ہم دو بخوش ہست
 کنگاروں را با قبل ہست

بعضی از قطعات و مطلق و صنایع و مجرب

این نسخه خوب کلام مرغوب نظیر دیوان خواجه حافظ شیرازی

الموسوم به

دیوان مخدوم

مورخه ۱۰۶۶ هـ

از ردیف ذی تا آخر میسم

منقول از کتبخانه حکیم میرزا و علیصاحب احمد دواخانه واری جانش

چیدر آباد (دکن)

مکتوب چندی پیر لاهور اندرون حبی و روانه

با هر ماه حوصله آن جمال نیست
چون دست دوست داشت پریشان خلش را
چون ترک غمزه دست بیخما بر آورد
خواهی بلطف باش با خواه ناز کن
بیار عشق عیب مسیحا چرکن

با نور آفتاب سها را چه اختیار
در تیج و تاب لطف و قمارا چه اختیار
جلاوی نگاه بلا را چه اختیار
مارا در اختیار تو یا را چه اختیار
چون درو بے دوست و دارا چه اختیار

جائے کہ بادشاہ گدائے شام بود!
محبوب بے نوائے شمارا چه اختیار

عشق در پیست من چون موج درو بیقرار
من نمی گویم که داوند اختیار گل ترا
اختیار جزوی داری که گوئی هست نیست
از ره انصاف آن صوفی بباغ گفت
عقل خود را از گداز عشق جوهر دار کن
عقل پر تدبیر را هر چند اسباب است جمع
تند با عشق پیش از شعله اوراک عقل
چون گذشت برب در یافتد از راه دل
گرچه از طرز غزل گفتن بدور افتاده ام
سایه دارم پیش تو ای آفتاب سایه دار
ماه را هرگز ندیدم سرود قد و لاله رنگ
هر کجا هستم خیالت سیر کلز این است
گرچه ام را در حضورت آب رنگ دیگر است

موج را در پیقاری مانبا شد اختیار
یا نه پنداری که هستی همچو دست غمزه دار
همچو آن ماهی که آید خود بر دل از آبشار
اختیار است اختیار است اختیار
کالتش از آهن تواند ساخت تیغ آبدار
عشق ساهاں سوز را هر چند مکار است کار
میتواند عالمی را ساختن با یک شترار
با توکل دل بدریا کرده خاطر جمع دار
میتوانم باز آمد چونکه دارم اختیار
تا تو بالا میکشی چون من نگاهم سایه دار
یا که خورشید بگیرد بر سر سر و قرار
زلف سنبل چشم ز گس چهره کل عارض بهار
با گل خورشید رنگین تر نشاید لاله زار

از کفِ مجذوبِ اولِ سادہ رویاں مے بزد
از کفِ من خطِ عنبرِ نامِ حسنِ سکہ دار

<p>بردی دل من بتا نگہ دار دلِ داوی و دلِ ربودی از من کاکے بجز از وفا نذاریم در خامہ قدرت خطا نیست خوش گفت به خستہ طیبہ تا بہرہ خوری ز آشنائی افتادہ بسر ہوائے وصلت بلبل مشو از بہارِ نو میسر تا شاہ نشین کنی ولت را اے بادِ بگو بیک خرم</p>	<p>حقت بود از بلا نگہ دار در خاطرت ایں افا نگہ دار دست تو ہم از بلا نگہ دار یارب و لم از خطا نگہ دار خود را برو از وفا نگہ دار حق نمک و وفا نگہ دار در دامن صبر پا نگہ دار این ست رسید جا نگہ دار پاکیزہ و با صفا نگہ دار شہباز رسید جا نگہ دار</p>
---	---

مجدوب از ان خزینہ لعل
بخشے ز برائے مانگہ دار

<p>آہوئے فیض را نیکند بواہوس شکار غیر از نگار تاکہ ز خواہاں ربودہ دل جز دل کہ یافت معرفت از آشیانِ دل روشن بود بوقتِ مناجاتِ شمعِ دل کوشش بقدر خود کن و امیدوار باش واعظ کہ مے زندرو مردم بگفتگو دستاورش اگر نہ عزیز بد مرید را</p>	<p>کے شوقِ تنگوت کند جز گس شکار خورشید و ماہ را نکند بچکس شکار عقائد ویدہ ام کہ کند با نفس شکار در کوہ طور نیست بغیر از قبس شکار بے جستجوئے چارہ نگرود بکس شکار ایں از دہا نگر کہ کند با نفس شکار اگر شود نہ دایم نہ خار و نہ خس شکار</p>
---	---

کال پیر سگ ہمیشہ کند و ترش شکار	شیطان گویا مقید آن طوقِ لعنت است
مجنوب دل مدہ بہ تنہا کہ ہیچکس آہوئے فیض را نکند باہوس شکار	
نگاہ صاف شکنت آب کردہ زمرہ شیر کہے کنند وریں حلقہٴ ماہ در زنجیر فدائے سرکشش ہیچو من ہزار اسیر کہ من بدام تو افتادہ ام بہ نیم صغیر خلاص کردہ مرا از غمِ ظلیل و کثیر چو رفتن است حیات ہمہ چہ زود چہ دیر بروں چو رفت دگر باز پس نیاید تیر کہ عنقریب کندش زخست مالتیر شگفتگی بشناسد چو غنچہٴ تصویر بیکہ گدہ ہمہ را بستہ اند چوں زنجیر ضمیرِ صاف دلا را مگر کم تصویر مگر بہ بند و خوش اعتقاد پاک ضمیر کہ بستہ این ہمہ دیدار را بہ یک زنجیر	کمند زلفِ کجبت کردہ ماہ را سنجیر زدام زلفِ بلندت کہ میتواند جبت ہزار حلقہ و ہر حلقہٴ اش ہزار اسیر تو خواہ در قفسم وار و خواہ در شکن غمت کہ از غمِ دنیا و آخرت طاقت چہ عارضی است لباس ہمہ چہ کہند و نو بعمرفتہ تاسف چہ سودے بخشد چہ دل نہیم باین کہند ویر تنگ و خراب دلے کہ دادہ جہانش آب زنگِ فریب بکار ہم ہمہ اجزائے دہر در کار اند بہشت را بہ تصور نے تو الٰہ سنجید بہشت را بہ تنہا نے و نہد بکس زرارِ انجسم و افلاک آنکس نگاہ
بہر چہ خیر تو باشد شباب کن مجنوب کہ گفتہ اند بے آفت است در تاخیر	
در سرم نیست بجز سر تو سووائے وگر بولائے تو کہ سر پایہ ہر معرفت است جو وصال تو کہ نہایا فتنش کفر دل است کا نرم درد دل اگر بہت تنہائے وگر	در سرم نیست بجز سر تو سووائے وگر بولائے تو کہ سر پایہ ہر معرفت است جو وصال تو کہ نہایا فتنش کفر دل است کا نرم درد دل اگر بہت تنہائے وگر

<p>نہیںست روزے کہ درین نیکوہ از بادہ عشق خرم آں باد یہ پیماکہ دل تنگش را روشن آں چشم کہ در میکدہ صفا دلاں خوشدل آں بیدل شوریدہ کہ طفلان یار کار امروز تو ہر روز بفر و افتاد گر توانی بسر خواہش خود پائے نہاد روگدائے در دل شو کہ باقبال بلند</p>	<p>ہرزباں ہا بفتہ قصہ رسوائے دگر بردہ سودائے تو ہر لحظہ بہ سحرائے دگر ہرزباں محو کفندش بہ تماشا ئے دگر ہرزباں از پیش افتند بوعائے دگر تاجہ پیش آوردت میں دوسفرائے دگر راست بر منزل مقصود نہی پائے دگر ہر دمت مژدہ فتحے رسد از جابے دگر</p>
--	--

گرچہ بیفائدہ باشد غم دنیا مجذوب
 این غم ایچ تو ہم بر سر غمہائے دگر

<p>دل از کف دادہ را یار اندکے نہر بان بہتر شبے کز غیر بشناسد گرفتار بلاکش را ز دل تا میتوانی در دل شب آہ را سرودہ سخاوت شاہ منّت قناعت و ہمت را نہ مستان را علامت کن نہادر اول آناری مکن منع از در میخانہ ام بانگ نادانی</p>	<p>بہمت و پیمان تغافل سرگراں بہتر گدازد از نش بجائے سنگ یر امتحاں بہتر کہ حکم انداز گرز دیک باشد بر نشاں بہتر کرم اعلاصت امامت استغنا ازاں بہتر نباشد گرویت اندیشہ ناکہ این آں بہتر کہ سر بر آستانے سودہ ام از آسماں بہتر</p>
---	--

اگر مجذوب چوں خورشید عالم گیر شہرت مشر
 مراد رنج غرت عالے باشد ازاں بہتر

<p>دشنام دوست خوشتر از حرف خوشتر غیر از فقر و فاقہ مردن بہتر کہ منت خلق در خانہ توکل چل سال عیش کدوم با صد ہزار منت ہر چند صبر کردیم</p>	<p>زہرے کہ آید از دوست خوشتر ز شکر غیر در زیر خاک بودن بہتر کہ بر در غیر دیگر مراد جہنم کفر است از در غیر با مانہ موافق طبع شکر دوست</p>
---	---

<p>هرگز و لم نه شد دشمن به ييچ دشمن ميراث خوار منعم چون مرگ در کين است</p>	<p>کز حرف آستنائي بودي بد فتر غير ديگر چه خير بيند بيچاره از نذر غير</p>
<p>شعر بلند مجذوب از هر دلي بر دزنگ هر چند ليست باشد طبع مکرر غير</p>	
<p>رفت اگر مجنون از اين صحرا به هامون ديگر هر نفس مجنون ديگر از بيا بياي جنون تا نيافتد غمزه شوقش ز مشق التفات از تشنگي دام تا فکري مالي من كنسم دل پراز اميد و خاطر جمع با هم سينه صاف حيرت از گم گشتن قارون و گنج او مکن</p>	<p>عشق ليلى را ابو هر ذره مجنون ديگر ميرود با حسرت ليلى به هامون ديگر در دلم هر دم به تقريبي کند خون ديگر ميکنند از نو گرفتار هم با فنون ديگر غير از اين در بزم مستان ناست قانون ديگر سے رو و هر روزش از دنبال قارون ديگر</p>
<p>نئے بخش مجذوب فرصت هاں که در هر پنجره رو بکار ديگر است و دور مجنون ديگر</p>	
<p>ز بهر سخن و ملاحظت ز ديگر اياں ممتاز کز شمع ناز و تما فريب و وعد خلاف نگاه و زو جها پيشه و وفا دشمن مسلم آں که هوائي تو باشدش در سر اگر نه خوا هميش معشوق دل را باشد بيا بگوئي خرابايت سجده زيبا کسي که خضر توکل نايدش رواست بيا ييچ جان رسد چمتي که کوتاه است اگر نسبت خارا و شيشه ملاهي</p>	<p>بغمزه هوش فريب و عشوه مهر طراز بهانه جوئي و جگر خون کن و سراپا ناز وليرو وليرو دلدار و دلکش و طناز مرفه آنکه خيال تو باشدش دمساز که ميکشد دل محمود را بزليل اياز که اياں گروه بيک قبله ميکنند ناز بيک طريقت کند سير در شيب و فراز چو طائر سعي که بيک بال مے کند پرواز دلت چو تاب گيراني نياورد و بگداز</p>

بکار سازی دنیا و آخرت مجذوب
بسوز عشق قناعت کن بسوز باز

<p>سحر گہاں کہ موذن بر آرد آواز کشند ناله مناجاتیاں بعالق قدس کشد بروئے کواکب زمانہ پر دؤ نور گللاب صبح کند شست و شوئے سر نہ خواب دراں زماں ز دل ناتواں کشم آہے بکام دل بہ ہماں نالہ کار ہا سازم ہزار شکر کہ کارم بکام احباب است بدی ندیدہ کس از فال نیک و نیت خبر ز خواب بخت بلندم تنگ آمدہ است نیار بادہ کہ از یک بہشت مے خیزد سنزد کہ باز نباشد بزور خود مغرور</p>	<p>کند بر رخ و لہا در عنایت باز زند بر صف کار آگہاں صلای نماز شود سفید و سیاہش ز یکدگر ممتاز نوائے مرغ بہ پرواز دل کند پرواز کہ یسج جانہ کند مکث تا بہ محفل راز بعون مرحمت کار ساز بندہ نواز رقیب رفتہ و من مست دوستاں دماز ہمیشہ کار من این دو شیوہ یافتہ ساز کجاست مطرب خوش لہجہ بلند آواز ہوائے جنت تبریز و گلشن شیراز دراں ہوا کہ بعنقا نے رسد پرواز</p>
---	--

بشعر دلکش مجذوب تاکہ گوش کند
دراں مقام کہ حافظ بر آرد آواز

<p>بدہ ساقی شراب ناب تبریز نشاہنہائے دہندت از شب قدر زعیش اصفہانم میدہد یاد نہ از بیدری حب وطن بود بگو با ملحد بے دین نامرد الہی پیرو بر خور دار کردہ</p>	<p>کہ طرد فیض دیگر آب تبریز مے ناب و شب متاب تبریز نسیم صبحگاہ و خواب تبریز کہ گشتم در نجف بیتاب تبریز کہ نتواں دم زدن بہ باب تبریز ہنال نورس شاداب تبریز</p>
---	---

ز بے برگی شو مجذوب و لگیر

کہ خوابے دیدہ ام در یاب تیریز

نیش بردل سے زند اندوہ ہجرانم ہنوز
میکند خون و ردلم خورشید تابانم ہنوز
برندارد سوز دل و ست از گریبانم ہنوز
چوں فلک در ابتدائے ایں بیابانم ہنوز
سخت مشکل سے نماید کار اس نام ہنوز
منعم بے درد پندار و پریشانم ہنوز
زاہد بے دیں نئے داند مسلمانم ہنوز
پردہ می پوشد جنوں بر راز پنہانم ہنوز
کامرانی ہائے دیگر بہت در شانم ہنوز
گرد و عالم را بمن نخواستند خوابانم ہنوز
لاف دانش نیز نم البته ناوانم ہنوز

مژدہ و صلح صبا آورد و گریانم ہنوز
صبح و صلم رخ نمود نور عالم را گرفت
پائے تاسر پیکیم چوں شمع در آتش گداخت
سایہا صحرائے دل را با جنوں پیودہ ام
بارہا از محرم بے تمکین تحسّل کردہ ام
چوں غمت گنجہ دریں ویرانہ پیدا کردہ ام
بے ریا یک عمر در میخانہ خدمت کردہ ام
ہیچو شمع آتش دل بر زباں افتادہ است
بزم و لہار اپرا از گلہا سائے نگین کردہ ام
آنچہ من از التفات ایں کریاں دیدہ ام
علم اگر گویم بھل خویش پیدا کردہ ام

آیتہ الکرسی ز بانم را کلید فتح است

نیت مجذوب اگر از توفیق یزدانم ہنوز

شد درے بر روئے ما از غیب باز
با حضور قلب بگذارم نماز
از تماشا بے سپہر شیشہ باز
بے صفا باشد چو روئے بے نماز
تا دہنت باز و باشی سرفراز
کار بسازی بطرف کار ساز

صبح شد ساقی مدہ جامے کہ باز
پر مدہ جام صبحی تا برت
شیشہ را پرے کن و عبرت بگیر
پیشِ مستان شیشہ خالی ز نے
چوں صراحی آنچہ داری حرف کن
گر بازی با قناعت ہجو من

	<p>رہ بزاہد بستہ انداز چار سو فیض خواہی رنج بیداری بخش کے شود بے کاہش تن دل قوی شیشہ دل راہدست عشق وہ</p>	<p>ولق و تسبیح ورد او جانمان در کین صید باشد چشم باز شمع کے برغیش بالہ پیکداز تاشوی امین ز سنگ حرص آزار</p>
	<p>خاکساری پیشہ کن مجذوب وار تاشوی پیش جواناں سرفراز</p>	
<p>حافظ - دل میں در ہوئے روئے فرخ + بود آفتاب چوں موس فرخ</p>	<p>باز در اشتیاق روئے نیاز خوش نگاہان شہر ما باہم در خیال نیاز نامہ و مہر کیست امروز از تباں کہ دلش نشود با نیاز من ہمہ رام راز دل با نیاز مے گفتم شہر اگر پر شود ز مہر ویاں ایں نیاز تباں ہر جانی</p>	<p>رو ہوا دم بخاک کوئے نیاز ہمہ دارند گفت و گوئے نیاز گفتگوئے کمز روئے نیاز نیت مشتاق گفتگوئے نیاز تند و تلخت بکہ خوئے نیاز دارم اندیشہ از عموئے نیاز نکنم رو مگر بسوئے نیاز بے نیازم با بروئے نیاز</p>
	<p>مہ ندیم یاب صفا ہرگز کل چنین سرخ روئے باشد حسن را با حیا نگہبان است یارب ایں خاطر شکفتہ من مطلب از عشق ہر کراہوس است سفر عشق کار شیر دلست</p>	<p>مہر رانیت ایں صنیا ہرگز غنیچہ رانیت ایں حیا ہرگز نشود عشق بے وفا ہرگز نشود از غمت جدا ہرگز نہ بروئے مہر ہرگز کہ نہ پرہیزد از ملا ہرگز</p>

علامہ خواجہ اکبر آبادی + چو حافظ چاکر نے فرمایا

<p>آبرو پیش پاوشا ہے بر از جفا شکوہ پیش آنکس کن تانه نوشی شراب و سوسہ سوز بے ریا گردے توانی گشت تازبان و دولت یکے نہ شود</p>	<p>کہ نگر ویدہ مہبت ہرگز کہ نگر ویدہ بے نوا ہرگز نہ شوی فارغ از ریا ہرگز نشوی غافل از خدا ہرگز نہ بری بہرہ از دعا ہرگز</p>
--	--

کار ہا ساخت با دعا محبوب
بد نہ یمند کس از دعا ہرگز

<p>مستانہ شو بخانہ زیر آشیانہ ساز از پیکرم ہنوز کفے استخوان بجاست باقاصدم عتاب و گر لطف میکنی بارے بر غم غیر کہ ہمدوش میرود طول اہل موافق طبع زمانہ نیست قانع نشیں و گوشتہ غم را بیا دوست خواہی کہ بر رخت در میخانہ واکند عمر ترا فنا و عدم در میاں گرفت منعم مگو کہ تو شتر فردا بر خرید</p>	<p>روئے زمین ز خلق تہی خانہ ساز خواہی در آتش افکن و خواہی نشانہ ساز تا میرد برودی زودش روانہ ساز دستے بدوش من نہ دستی بہسانہ ساز گر ساز عیش مے طلبی بازمانہ ساز ر شک ہزار انجمن خسروانہ ساز روشن چراغ دیدہ ازین آشیانہ ساز یعنے تو کار ہر دو جہاں و میانہ ساز سوئے ز رشک نیست تو شک روانہ ساز</p>
--	---

محبوب ترک صومعہ و دام و دانہ کن
ہر جا کہ خاطر بکشد آشیانہ ساز

<p>صیقل مرآت دل صہبکہ کلفام است و بس گفتہ می ایتم و از بوسہ کامت میدہم آنچہ عمر بے بدل را مے شود نعم البدل</p>	<p>کیمیائے خوشدلی و رحقہ جام است و بس خوشدلم با آنکہ دامن فیض بیخام است و بس باد و گلگون و معشوق گل اندام است و بس</p>
--	--

نئے بہت آو کہ ایک وزیر کا زودست رفت نیرت آساں از یا خود را مبرا ساختن خط آزادی بدست در گرفتاری دہند حرص و نیاز از آسائش نباشد بہرہ پر نرود مرغ نگاہت در رضا کوہ قاف	عین فاش پیش مستان عین ایام است و بس ایں ہمہ مخصوص رند درو آشام است و بس وانہ آسودگی در حلقہ عام است و بس نشہ کردار ایں تے تلخی کام است و بس خود نظر تنگی مگو عفا ہیں نام است و بس
---	---

نیت مجذوب ترا از غیر چشم التفات
مے پرستان را نظر بر حمت عام است و بس

اے اسرائیل و فارا بشناس نظر بوالہوساں ناپاک است نظر پاک دید رنگ بہ حسن بے غرض خاک رہ عشق تو ایم باتوکل نظر از خلق پویش خاک راہ نجف اشرف کرد بعقب تافت کفش پنجه مہر جبرئیلیت کہ شاگرد علیست تا بہ محشر نہ شوی سرگرداں ہمت از شاہ خراساں بطلب سیر تبریز بکن بے مے ناب	آشنائی کن دمارا بشناس چشم من خصم حیارا بشناس اے سہیل این ہمہ جارا بشناس قدر بے قیمت مارا بشناس خالق ارض و سما را بشناس ہمچو من راہ خدا را بشناس قدرت شیر خدا را بشناس شان پیغمبر مارا بشناس صاحب حمد و لوا را بشناس راہ تسلیم و رضا را بشناس قدراں آب دیوارا بشناس
---	--

حیرت از جرأت مجذوب مکن
نظر لطف خدا را بشناس

از غم زلف کند افکن مترس	از فریب غمزدہ پر فن مترس
-------------------------	--------------------------

عشق در زویم از قاضی مکن
 بے غلامم کرد از وسواس عقل
 عشق را از تیغ دشمن پاک نیست
 با توکل از دمار ارام ساز
 میکشد از ظالماں چرخ انتقام
 راست گویِ راست باش و راست دو
 صاف دل را از فلک اندیشه نیست
 بر صفِ دلها به تنهایی مناز

بے کش و از مفتی کو دل مترس
 میتوانی شد تو هم چون من مترس
 آتش آه است از آہن مترس
 از عصا و ردا وئی الین مترس
 از دہاتاہست از بہمن مترس
 از دو عالم یکسر سوزن مترس
 دوست با ما باش از دشمن مترس
 برق سوزاں باش از زخم مترس

ہمچو مجذوب اسم اعظم یاد گیر
 یا علی گویے وز اہرین مترس

ز ہر چہ در نظر آید مرا جالت بس
 ز گنج خانہ چینم شکنج زلفت بہ
 مرا ز لعل لبنت آرزوئے دیگر نیست
 بیا ز دل ز کف و مشورت بے عقل مکن
 اگر چہ مجلس و غمت مراد آگاہی است
 شراب تلخ ہوا دار عمر بے بدل است
 ولا بجلقہ ہر در کف نیاز مزن
 گو تمام جہاں دشمن اند و من تنہا
 بجز کمال ادب و دم مزن ز بیچ کمال
 اگر دہند سلامت بگویر قانع شو
 امید بادہ پرستان میں بلطف خداست

ز عیش آنچہ بخاطر رس خیالت بس
 ز ملک ہند و تارم خیال حالت بس
 ہمیں کہ وادہ ہمن وعدہ وصال بس
 دریں معاملہ توفیق لایزال بس
 ہاں تامل احوال پار سالت بس
 ہمیں نصیحت شیریں ہزار سالت بس
 در کشادہ دانائے کل حالت بس
 پناہ امن خداوند ذوالجلالت بس
 کہ در میان جوانان ہیں کمال بس
 ہمیں قدر طبع از صاحبان مالت بس
 تو موطاعتِ خویشی ہیں و بالت بس

تمام عمر اگر کردہ گنہ مجذوب
شگفتہ باش که ہر علی مالت بس

بجواب ناز رخت داوہ ز گس
مژہ بریکدگر ہناوہ ز گس
کہ پیاید بستاں بادہ ز گس
بفکرِ عمر تا نہادہ ز گس
قدح را در سر سجادہ ز گس
قدح بر کف زماور زادہ ز گس
بفرش از چہ رو جادادہ ز گس

بفکر ز گس افتادہ ز گس
ز فکر چشم خواب آلود مست
نذار و خواب بیداری کہ دید است
بحر خود قدح نہادہ از کف
ز بیم فوت فرصت نہاد ز دست
بر غم دہر بے بنیاد فانی
اگر از فیض ساغر نیست آگاہ

بدور ز گس مست چو مجذوب
بیک ساغر دل از کف داوہ ز گس

کہ ناید از دل ما ہجو شمع از فانوس
رقم بخون کبوتر کشید چشم خردوس
ز دست سادہ رخے ساغر بگیر و بوس
بیاجوئے خرابات و سیر کن ناموس
چہ شد بچشم تو آراست خویش را چو عروس
کہ کام از و نہ تہمتن گرفت و نہ کاوس
کہ نیست کار تو فرا جز آہ با افسوس
چہ شد خرنیہ قارون و گنج و قیالوس
با سماں نتوانست رفت کیکاکاوس
نہ آنکہ رفت بر آوازہ و تہی چوں کوس

بیار ساقی ازاں آفت خمار عبوس
چو دید ساقی ما از بط شراب کہ باز
بکام دل گروہ از عمر خویش تا گیر سی
نبام نیک چوزاہد ز بادہ ننگ مکن
ساب سال جہاں را بر ز طعلاں پرس
مشو زلفہ این عروس شوہر کش
شمار فرصت امروز کار فرغانہ نیست
ازاں بفکر فرو رفتہ خواجہ تا داند
بلند مرتبہ ہرگز کہے بہ مکر نشد
دلے بجوئے کہ چوں سنے تمام نالہ بود

رسید وقت کہ مجذوب باز بادل شاد
نخنہ نیاز بساید بجاک خطہ طوس

صبر کن صبر کہ لطف است یقین آزارش
خرم آن دل کہ ہوا دار بود دلدارش
چوں سیجا شود از دل جاں بیارش
دل صافی اگر تہستہ کن در کارش
تا مقابل نہ شود چشم و دل بیارش
کیسا گر چون ہرزہ مکن انکارش
کہ تہی دست غنی تر شود از و بازیش
ہر کہ افوں بودش حفظ چہ بیم از مارش
سایہ بر تارک گروں فگند دیوارش
مرد آنست کہ مردانہ بود اقرارش

دلربائے کہ بجز لطف نباشد کارش
روشن آن چشم کہ یارش نگذارد از چشم
آن مفرح کہ ہلاک طلبش حضر بود
یار ما عاشق آئینہ معشوق نہاست
کے ز رخسار بیکسو فگند برقع ناز
صاف دل ناشدہ بیجا نہ شوی منکر عشق
باز اشک از سفر مملکتے مے آید
آنچہ بند و دہن خصم زبان خوش تہست
خاکساری نہ حصاریت کہ آید بہ نظر
تو ہمیں معجز و دستار ز ہم فرق مکن

باز مجذوب بردیت و رد دل نالہ کشود
کارے آید از وہاں نکنی بیکارش

لطف ہا میکند بجائے خودش
شاید آید برم - بیائے خودش
جز خودش نیت رونائے خودش
تا شوم روز و شب گدائے خودش
پادشاہت و سرائے خودش
ہرزہ گفتہ از برائے خودش
ما سپرویم با خدا ئے خودش

تا دلم رائے سرائے خودش
ساہا دست و پا زد و دم تا دوست
جاں بیالیش فگند دم و خجلم
ساخت بیگانہ ام جنوں از خویش
ہر کہ قانع شود بخاطر جمع
غم زد و شنام غائبانہ مخور
ہر کہ در قصد ما سپردن بخود

<p>بنشیند بگو بجائے خودش میکند چاه از برائے خودش آنکه گنج باخت با خدائے خودش</p>	<p>گدورا نیست تاب سیل باد سیل باکوه چوں در آویزد راست کے میشود باتش ہم</p>
<p>شوق مجذوب بادۂ تبریز کے شود غافل از ہوائے خودش</p>	
<p>با جام جهان و دل آگاہ دہندش اول خبر از ملک سحرگاہ دہندش کے مہر و خشنود تراز ماہ دہندش کمز مژدہ تشریف شہنشاہ دہندش آں را کہ نجات از ہوس چاہ دہندش ایں رتبہ نہ با ہمت کوتاہ دہندش اکسیر مراد از نظر شاہ دہندش تا مہذب کونین بیک آہ دہندش</p>	<p>آں را کہ بد میخانہ دل راہ دہندش آں را کہ برویش در توفیق کشایند تا قطع تعلق نکند ہمت بیست چوں دلق مرقع نشود خاطر درویش دور فلکش دائرہ جہاہ نماید افتادگی اول قدش بر سر چاہ است تا بکجہتی نقش جبین است بگشاید تا چہند کشی آہ دل صاف بدست آرد</p>
<p>مجذوب صفت ہر کہ باطل اس رود راہ توفیق و سلامت روی راہ دہندش</p>	
<p>خو استی در چشم دشمن خاک پاشی خاک باش کو دل دشمن ز حسرت بگشاید خاک باش گر پناہ و امن بجوی ز پا کاں پاک باش ہر کہ خوش حالت کند در خدمت چلاک باش کوری اساک دشمن دشمن مہاک باش بارگاہ سرکشان کبر تر از افلاک باش</p>	<p>گویت پندے ہمہ گوش و تمام اوراک باش خون دل را نعمت الوان شمار و شکر کن دامن عیسے دور آغوش ملائک جا گرفت من گویم خدمت ز اہد گزین یا میفرودش کشتی خصمانہ را بست و کشتاد و گیر است کلبہ تاریک حد و نشان پر از امن است و بس</p>

<p>باول بر آتش و باویدو نمناک باش بار و او سجد و سجاده و سواک باش</p>	<p>تا شوی مقبول بزم عاشقان چون جام می همچو زاهد از عبادت مگر بهشت آرزوست</p>
	<p>اگر بهشت وصل میخوایی برو محبوب وار عاشق صاحب مذاق و مے کش و بے باک باش</p>
<p>الهی تا ابد باشد نظامش بصبح و شام فیض خاص و عاش که اسم با سنی گشت نامش از اں خواند جان قائم مقامش که غوینا خنده ام از هر کد امش که نتوان با محبت کرد رامش که نتوان زیر لب کرد سلامش بکش مے تازی آتش بدامش کز و نر جم اماں یابد نه بامش مگر شکر بے باشد بکامش که تا باشد جهاں باشد بکامش</p>	<p>خوشا تبریز و فیض صبح و شامش بحمد الله بکام و دوستانست از اں تبریز خفایق شد به اقران مقام صاحب الامراست تبریز فخاں از ناز معشوقان این شهر ولم شوریده وحشی غزالیست بت شکر لب من تند خوئیست جهاں دامت و غم صیاد و یاصید بسکش جام داز دوراں بکن یاد ندارم بر جهاں بر خسر و رشک بد تو فائق یارب شاه مرداں</p>
	<p>و عاے خواست محبوب تو از ما بود لعل لب یارب بکامش</p>
<p>نجات هر دو جهانست به است صائق باش خندنگ خاره شکاف دل منافق باش اگر صلاح تو در فسق تست فاسق باش علاقه راده از دست و بے علائق باش</p>	<p>همیشه طالب عیشی همیشه عاشق باش علم به چرخ مقوس بر استی بفراز بهر چه خیر تو باشد صلاح خود آں کن ز کار دست کشیدن کمال بیدردی است</p>

در این جناب که شالهاں ز عجز ناچار اند فضائے گلشن دل جائے نامناسبیت در این مقام که بزم نفاق آرایند حصور قلب و دل صاف و عقاد و رست	تمام عجز شود بر تمام فایق باش دلت بجملة عذرا کشید و احق باش گریز اگر ندهد رو تو هم موافق باش بقبله عرض کن و قبله خطایق باش
---	---

بر غم من که ز من توبه کرده ام مجذوب
تو شوخ درند و نظر باز و رست و عاشق باش

با خدا اگر واگذاری کار خویش بندگی کن تا و بندگان زندگی یار نیکیاں شو که در بازار عدل بے بهار خلق نتوان ساختن دانه اشک بقیستان بر زمیں میشود معلوم در پای حساب جان من ترک نماز شب ممکن یا در فتنه ما و رائے حرص هاست	بدنه بینی هرگز از کردار خویش کار او کن تا کند او کار خویش حشر هر کس میشود با یار خویش خار زار چشم را گلزار خویش تا کند باران رحمت کار خویش تا چه دارد هر که در بار خویش یا من بر دولت بیدار خویش ایں دوا جو از دل بیمار خویش
--	---

توبه چون مجذوب از مستی ممکن
توبه کن از ترک استغفار خویش

داده ام دل به نگار که نشان از منش تا ابد لب بلب ساغر مقصود دهند نیست بے وجه که افتاده پریشان شب روز بر رخ عاشق بے دل که کشاید در دل بایدم ساخت در این کوچه بازار رقیب	نتوان یافت اگر در بفتانده سخنش نشدند گردل مارالب شکر شکنس سنبل زلف که پہلو زده بر یا سمنش دست نکشاید اگر غمزه ناوک فگنش چکنم چون گل بے خار نداده چمنش
---	---

گر شبے بوئے گلابے کشم از پیرینش خاک بوسی و دعاے بر ساقی ز منش هر که ساکت نشود مشقت منت و پیمانش خنده با بر غم دنیا زند و مکرو فمش	مے شود بستر آسایشم از خار هتی لے صبا چون گذری شاد بگلزار قریب کیست بر عرصه که بر حرف تو انگشت بند خوشدل آں زند سیست که چو شمشیر
--	--

اے خوش آنروز که مجذوب بتوفیق خدا
بادل شاد شود جرعه کش انجمنش

فصل گل دائم نباشد بے نوش بے تامل دم مزین یا شوخ نوش چشم من دیوار و در و ازند گوش راست باش و راست گوئی و سر پوش هفته باشد دکان گل فروش بگذر از نور دل زلفت پوش هست با غم شادی و بانیش نوش گر نباشی آشنا بای فروش فقر تو شاهی و بیوشی است هوش زالتش خود باد مے آید بخوش	بلبل میگفت و گل میکرد گوش گر چه گل شد سرخ اما خوب گفت یا بیج جا بے صرفه هرگز دم مزین تا به مطلب هاری از راه راست بر بهاں و سرخ و زردش دل بلند همچو خورشید از سراسر این کهنه دل شاد باش از غم که تا دنیا بجاست عشوۀ دنیا بے دوس خواهی خرید مے بست آور که در اقلیم عشق چشم گرم عشق را از غیر نیست
--	--

جرم بے اندازۀ مجذوب ما
سهل باشد با کریم عیب پوش

برده ام پے باب حیوانش زلف پر چین عنبر افشانش نکته سنبل پریشانش	بسته ام دل بلبل خندانش غوش در آورد ماه را بکمند زده پیلو بیاسمین شب در روز
--	--

<p>نغمه آن گلشن همیشه بهار کعبه طرح از مقام دل برداشت در مکانات خانه دل مشکن باطن هر که هست از بد و نیک آنکه عهدش درست پیمان نیست حلقه چشم سیر چشم بود خانه بر وار گشت چون عیسی</p>	<p>نگهت سنبل پریشانش میتوان یافت از بیا بانس بایدش داد جان بتاوانش هست ظاهر ز عهد و پیمان مزن انگشت بر نمکدانش بهتر از خاتم سلیمان آسمان شد چهار ایوانش</p>
---	---

دل مجذوب چون نباشد شاد
کرده امید دار قرآنش

<p>از هر بلا شدیم بطف خدا خلاص یارب دلم مباد ز دایم بلا خلاص در حیرتم که چو شده باد صبا خلاص اما چه خوب میکندت از ریا خلاص شاید از این مرض کنت این دوا خلاص تا گشتم از که ورت دل چو طلا خلاص که میشوی ز تنگ خودی بادعا خلاص ساز و قناعت ز غم کیمیا خلاص منصور از این نگشت ز دار فنا خلاص زین در نمی شود ز گدائی گدا خلاص</p>	<p>آمد رسول و باز شدیم از بلا خلاص دایم بلا اگر خیم آن زلف نکشاست ماه از کند زلف تو بیرون نمی رود و عطر گرفتیم آنکه می است و مهر عیب آتش نبوش و سوسه عقل را بسوز عشقم که اخت با نظر کیمیا اثر چو شمع تا ولت نشود باز باں یک با خون دل بساز که با صد گفتگی مغرور خود پرست یقین شکار نیست درگاه غیر حاجب و زق مقدر است</p>
--	--

شکر خدا که هست مجذوب و عقل من
از هر بلا شدند به تمن دعا خلاص

ساقی بیا کہ جوش زداز لاله زار فیض
 رُخ بر فراز از مے و آہنگ باغ کن
 آن را کہ دل ز حسرت لعل تو خوں نشد
 مجموع خاطر کے کہ پریشان زلف تست
 چوں صبح خندہ روئے کہ دوت گداز باش
 در صبحدم کہ قسمت از راق مے کنند
 چوں من بشوق گریہ مستانہ مے نوش
 چوں مے نفاق سوز و مصفا ضمیر باش
 فکیر زمانہ مایہ تشویش خاطر است

بے نشتر شراب نہ بخشد بہار فیض
 تاز بہار فیض برو لاله زار فیض
 چوں جام کے برد ز مے خوشگوار فیض
 خرم دلی کے برو ز شب آتار فیض
 تاجوش از جبین تو بے اختیار فیض
 خوابیدہ را نیاد و اندر شمار فیض
 تاز گنا و خویش بری صد ہر لہ فیض
 تار و ہند بہ بزم تو از ہر کنار فیض
 ہرگز نہ بردہ کس ز غم نگار فیض

محبوب گریہ با گرم او بہانہ ایست
 دنا بہانہ آید و از کردگار فیض

چوں شود صبحدم ہوا فیاض
 کیست گوید بہ عجز یا قلع
 کیست یعنی بحر خدا رازق
 کیکنفس بے سوال فیض مباشر
 تمانید و بدست دل ہارا
 سنبستان زلف اگر بنو
 عشق تا صاف و بے غشت نکند
 دلم از کیمیائے صاف دلی
 تا بود نام فیض و عالم

بدو عالم کنند فیاض
 کیست گوید بصدق یا فیاض
 کیست یعنی بحر خدا فیاض
 جرم خوش دارد از گدای فیاض
 نشود طرہ دو تانیہ فیاض
 بچہ سامان شود صبا فیاض
 نشود ہمو کیمیای فیاض
 و کشاید بروئے ما فیاض
 باشد شاه اولیا فیاض

تخت نیست چوں دعا محبوب بسکہ خوش دارد و عافیا فیض

<p>برگرد لاله زار خجالت و مید ه خط کوسبزه بهشت که بنامیش زود اسباب دل تمام تباراج زلف رفت تا از میان قطاول زلفت کشیده دست در گلشن جال تو بایک بنفشه زار این شکر چون کنم که بگویش تو سنگدل</p>	<p>خوشید را بجلقه سودا کشیده خط کند بارغ عافیت بچه سامان مید ه خط اکنون رقم بخون اسیرا کشیده خط خوشود و رنگارخت آرمیده خط چون منهای چه این همه برنیش چیده خط ویدم که حلقه های نمایا کشیده خط</p>
--	---

محبذوب هم بدولت من شاد و خرم است
 از زلفت انتقام مرا تا کشیده خط

<p>برگ بنفشه بر ورق لاله چیده خط پیوسته باز لال بست سبز خرم است زلفت ز گرد غالیه بر گل نهاده خال خواهد نوشت گلشن راز سے بخط نوشت خط را حصار حسن کند از نگاه غیر عاشق و عارف خط تو البته می کند تا منشی صباح نویسد برات فیض باشند دوستان تو چون گل شکفته رو</p>	<p>با عافیت بخون شقایق کشیده خط چون خنر تا به چشمه حیوان رسیده خط حنت بگرد ماه زغبه کشیده خط بر صفحه جمال تو مسطر کشیده خط هندو بگرد آتش ازان کشیده خط را و نگاه بوالهوسا را بریده خط بر صفحه سپر کشد تا سفید خط خشم تو چون شفق کشد از خون دیده خط</p>
---	---

محبذوب در ازل خط از ادب نوشت
 آنکو بدست قدرت خود آفریده خط

<p>خواهی شکفته نوش کنی جام اختلاط زندان نمایدش به نظر گلشن فراغ باید ترا مصاحب بد رام می کند</p>	<p>خوش خلق باش در نه میر نام اختلاط مرغی که گشته دانه خور دام اختلاط دیگر ازان نه تو ز دشنام اختلاط</p>
--	---

<p>دنیا ازین جهت شده بدنام اختلاط از گل فشرده تر شده انجام اختلاط دیوانه باش تانه شوی رام اختلاط عقلت خلاص کے شوق دوم اختلاط سودے بجز تأسف ایام اختلاط</p>	<p>خیزوز اختلاط پریشاں ہزار عجیب تا اختلاط ساختہ را گرم کرده اند گویم علاج خبت و نفاق و دود غصیت مشکل کشا اگر نبود ہمت جنوں من خود ز اختلاط پریشاں نیافتم</p>
<p>یکم و روضت او سو ختم دماغ مجنوب ماہنوز بود خام اختلاط</p>	
<p>عذرے بغیر آہ نداریم یا حفیظ جز رحمت پناہ نداریم یا حفیظ اندیشہ از گناہ نداریم یا حفیظ یک نامہ سیاہ نداریم یا حفیظ در دیر و خانقاہ نداریم یا حفیظ اندیشہ از گناہ نداریم یا حفیظ اندیشہ از شاہ نداریم یا حفیظ جز در گہت پناہ نداریم یا حفیظ</p>	<p>کارے بجز گناہ نداریم یا حفیظ ہر چند رؤسیاہ و گنہ کار و مجرم بالطف رحمت کہ سپہ شفاعت است چوں باز گشت بر لب دریا رحمت است غیر از در تو قبلہ دیگر چو دیگران شوق تو آتش است چہ باک از ہجوم خصم بے باک ز ندوست و خرابائی تو ایم در فتنہ خیز عرصہ دنیا و آخرت</p>
<p>مجنوب ما ز لطف تو امید بستہ ایم غیر از تو ہم گواہ نداریم یا حفیظ</p>	
<p>جز در گہت پناہ نداریم یا حفیظ باکے زوز و راہ نداریم یا حفیظ باک از زمین چاہ نداریم یا حفیظ غیر از وفا گواہ نداریم یا حفیظ</p>	<p>ما حشمت و سپاہ نداریم یا حفیظ توفیق در رہ تو رفیق است و پاساں شوق تو واہ شمع ہدایت بدست ما چوں شمع در وفا دل ما باز باں یکیست</p>

<p>بار و سفیدی غم عشق تو هیچ غم تنہا چو اعتماد بلف تو کردہ ایم</p>	<p>از خصم رو سیاہ نداریم یا حفیظ اندیشہ از سپاہ نداریم یا حفیظ</p>
<p>ہر چند کردہ حفظ تو مجذوب را دلیر جز در گہت پناہ نداریم یا حفیظ</p>	
<p>تا شد مہر آتش عشقت گدازان ہمو شمع تا بکے با یاد زلف و عارضت از سوز دل تا سراسر مشہد پروانہ گردد رو بخاک کوہ را برق تجلی نرم سازد ہمو موم برخو اہم داشت دست از دامنش تا زندہ ام خدمت شب زندہ داران خراباتی گزین دیدہ بیدار دل را گریہ روشن مے کند تا سحر گاہ ابد با سوز دل مے کرد عشق پردہ پوشی را حصار دل مکن فانوس دار سعی کن تا مے کشاں در برم فاصت جاہلند یک زبان و یک دل و روشن ضمیر صفا باش آنکہ انوار ہدایت تا بدارہ پیشانی</p>	<p>از جبینم نور مہر ت گشت تابان ہمو شمع شعلہ آتش کشم و شیشہ جان ہمو شمع دور گرداں برقع از خسار تابان ہمو شمع چوں نباشد عاشق بیدل گدازان ہمو شمع بستہ ام با آتش دل عہد پیاں ہمو شمع تا و راں محفل ولت گردد و فروزاں ہمو شمع عاشقاں از گریہ میگردد خنداں ہمو شمع دیدہ پروانہ گرمی بود گریاں ہمو شمع تا شود از یاد تشنیت نگہباں ہمو شمع با دل پر آتش و خسار خنداں ہمو شمع تا توانی شد دلیل راہ جویاں ہمو شمع کے رساند نقص نایاش نقصاں ہمو شمع</p>
<p>ہمو من مجذوب اگر قانع شوی با سوز دل آتش را عشق سازد آب حیاں ہمو شمع</p>	
<p>عارضت را نقاب گشتہ شعاع پر تو عارضت فادہ بہ مے تا جہالت فکندہ عکس بجام</p>	<p>برقع آفتاب گشتہ شعاع یا ز عکس تو آب گشتہ شعاع کیبیا ئے شراب گشتہ شعاع</p>

ہر کردار در بر ہم بخواران زبان و دل کیست - از جنس نفوذ و تابہ نمایان ہمو شمع

	<p>سیرتوای ترا تماشا کرد عشق و رول نہ گنجد از شادی عاصفت را نقاب حاجت نیست کرده تا نقاب از رخ دور ورجبینم ز فیض و رگاہت</p>	<p>مانع آفتاب گشته شعاع تا صبا را حجاب گشته شعاع زانکہ نائب مناب گشته شعاع زینت آفتاب گشته شعاع پنجبر آفتاب کرده شعاع</p>
	<p>روشن است از جبین با مجذوب کز کجا آفتاب گشته شعاع</p>	
	<p>صبحگاه شمع خام چوں کند شب و دما حکم دور بادہ را طغرائش زریں سلم در خرابات مغان از دور جام زد نگار شب کند پہلوئی از مهر چوں دیوار شہاب صبحدم گوید مبارکباد بارند مطیع چوں نخواہد عقل کل دنیا پرستل را کلاب رخت قارون ہم چاہ و دل از دنبال گنج اہل منصب را سلیم الطبع بودن آفت</p>	<p>چرخ گرد و همچو قندیل ز حاجی پر شعاع بر بیاض صبح ساز و نقش با خط شعاع ناش گرد و بانگ نوشاوش و آہنگ سماع روز گرد و چوں جبین شاہ لبریز شعاع شوق گرد و سجده ریز میفر و شان سماع روز و شب با یکدگر محشور و دائم در نزع ہر کہ خوش دارد و گوانس بہا انس متاع مد نظر دارند ہم را ہمچو گرگان سباع</p>
	<p>ناش میگویم تو مجذوب از درگاہ کیت شیریز و ان شہسوار از دین شہنشاہ شجاع</p>	
	<p>غزلے سر کنم برائے چراغ کو صبا تا ز محکشن تبریز پیش پائے چراغ چوں حافظ صبح شد ساقیا ہماں بہتر</p>	<p>بویسم بہ خاک پائے چراغ برساند دعا پائے چراغ خاکپایم بخاکپائے چراغ کہ صراحی بود بجائے چراغ</p>

دل پروانہ خوں شود عمر سے شوق پروانہ رسد بہ مراد عشق پروانہ بچنگ آرد گرد پروانہ بگرد عشق جرات عندلیب را نکند کار پروانہ رود از پیش بزم درویش بے تعلق را	تا نیفتد شبے بیائے چراغ کہ در حاکاں بود نمائے چراغ گر بسوزد بعد نمائے چراغ کز دل و جان شود نمائے چراغ عاشق روئے دلکشائے چراغ کہ نباید رخ از جھائے چراغ دل روشن بود بجائے چراغ
--	---

عیش در شب کند دل مجذوب
شب فزوں تر شود صفائے چراغ

ساقیا فصل بہار است مہوئے کشت بلوغ ہر چہ داری صرف مے کن تا دین ویرانہ خیز و در ساغر بریز آں آب آتش رنگہ مے بدہ ساتی باں نیت کہ باشی سالہا گنج آں باشد کہ با معشوق سہیں غبغبہ تا توانی مے بدست آور کہ در صحن چمن بو الہوس را بہرہ از احتشام عشق نیست عزت داغ دل پر خوں شناس و شکر کن	بوئے گل کے می کند بے باوہ تطیب دماغ ورنہ تا مردن کند سودا رگنبت بے دماغ کز لطافت و شب تا ریک سوز چوں چراغ شاہد بزم و نذر و گلشن آہوئے باغ و گشتی مستان و خاطر جمع در گنج فراغ لالہ را عمر کم و آں جام خالی کردہ داغ فر اقبال ہما کے سایہ اندازد بزاغ تا بساں لالہ و اہم مشک یزدنت بداع
---	---

گویت مجذوب تدبیر عجم ایام چیت
روز و شبے نوکش تا ہرگز نباشی بے دماغ

صبحم چوں خسرو خاد کند تیغ از غلاف از دعا کے صبح خیز آں چوں جمال آفتاب	زیر خاک آرد سپاہ ہند را اگر و مصاف رو نماید فتح و راہینہ و لہائے صاف
--	---

عطر آئین برتر یا سچد از بازار حسن باد و گلگون بود رونق فراغ بزم جم عشق بازاں را درین وادی وفادل میدید روئے نیکو را چشم پاک اگر بینی چه پاک آنکه ز غم دل کشاید بر رخس در یائے فتح ساقیا گر زندگانی میدی ساغر بده	در خطا آهو گذارد و بر زمیں بیہوش ناف خیزد از آئینہ دلہا عجب از اختلاف ورنہ تاب صبر عاشق را ندارد و کوه قاف واجب عینی است در شرح محبت بخلاف چشم چوں بردارد از مرگان شوخ و دلگاف نوبت دوران ما آمد کن خود را معاف
--	--

گوش کن مجذوب تا بنایت راہ نجات
تا توانی برگناہ و عجز خود کن اعتراف

سر نہ پیچم دانش ہر چند ویر آید بکف سے بدہ ساتی کہ آمد یار و شوق از کار رفت گفتمش نمیش دے گفتا تو واضح بر کنار گفتمش راہ وفا و راست گفتا لا تنم تا نشد ابر کرم چوں جسم عاشق قطرہ بار سر بہ محرابہ تو ہم این عقل دور اندیش را خود پندار را با دم هیچ نسبت نیست رو گدائے پادشاہے شو کہ با صد احتیام	بودہ ام بر آستانش سر مرا بس این شرف چوں دل خو گشتہ ام در خویش گنج از شرف گفتمش جاں پیشکش گفتا تکلف بر طرف گفتمش خواہاں جفا کار ند گفتا لا تحف گوہر غلطاں نشد در یتیمش و صدف تا جنوں در ہا کشاید بر خست از ہر طرف با پدر ہم سر کشند این جاہلان تا خلف روز حشرت با کریاں جادہد و پیش صف
---	--

گر یہ تحسینے دل مجذوب را آری بدست
مطلبت از آوم پاکاں دید شاہ و نجف

سر مرہ دیدہ شد از آمدنت گرد طریق از ازل تا بہ ابد قافلہ پیوستہ بہم آنچنان رو کہ وعائے ہم کس با تو بود	سیروی باز خدا ہمرہ و توفیق رفیق تا کہ افکر و خیال تو بود یار و رفیق دور رفتن از رفیقاں نہ ہو بشرط رفیق
---	--

تا بزللف نزنند محوز نخدان تو دست چوں کمر بک ب فکر کمرت پیچدم حکم بر مرد و قبول همه کس کار تو نیست عقل مضطر شود از معجزه سحر گداز تند خو خوار نشیند همه جا بر سر خار	نیست ممکن که بروں آید از آن چاه عمیق کرده دیوانه و شوریده ام آن فکر دقیق بیگیاں خرم مکن آنچه ندانی تحقیق از دلائل همه جا بس بودت این تصدیق تو که عزت طلبی با همه کس باش خلیق
---	--

خاطرت را همه جا شد کن از نیت خیر
تا به هر کار تو مجازوب دهنده توفیق

از باغ کفرو اسلام یک میوه چیده عاشق در وادی محبت چوں مرغ نیم بسمل شکر خدا که دلم در گاه دوست باز است از کاسه هائے پر خوں بر چین نکرده ابرو انجام دل طپیدن آسایش وصال است در باب صبح دولت مفتاح دلکش است دیدم که در گلستان ببل بگوش گل گفت پروانه لبش دوش با شمع خویش میگفت مجنون بیاد لیلی خود را کند فراموش احوال کو کهن را بستم ز بیستون گفت	یعنی ازین دو مذہب حق راگزیده عاشق تا چشم میکند کار در خوں طپیده عاشق روئے که میتوان دید رُو از تو دیده عاشق خوش باده هائے گلگون بر سر کشیده عاشق بے اضطراب ایدل کے آرمیده عاشق آهے که شام بچراں از دل کشیده عاشق خواباں دفا ندارند حریفی شنیده عاشق تا جان فدا نہ کرده کے آرمیده عاشق خود با خیال خواباں از خود بریده عاشق مانند صید زخمی از خود رمیده عاشق
---	--

مجازوب صبح وصلے باشد کند تلافی
در روزگار بچراں روزے ندیده عاشق

مے بنوش از عقده هائے عقل بچالچ پاک سینه صافاں راز فکر کج دلاں اندیشه نیست	چوں ترا مشکل کشایار است از مشکل چپاک لطف حق چو نایب راجی است از باطل چپاک
--	--

<p>روئے آتش همچو گل خنداں شود از پیش خار عشق را اندیشه از اندیشه های عقل نیست با تو گل عشق را از راه دور اندیشه نیست مشرق و مغرب بود خورشید را یکدوره راه</p>	<p>سینه دیوار را از طعنه مع اقل چه پاک شیر را از حیلده های روبر کج دل چه پاک دل بدریاداده را از دوری ساحل چه پاک همت مروان را از دوری منزل چه پاک</p>
---	---

چون فلک مجذوب گودنیا سر عقده باش
چون ترا شکل کشایار است از شکل چه پاک

<p>با یم شد بر آستان تو خاک شکر شد در آستان دوست در پناه تو ام ز غیر چه بیم آفتابم ز فیض یکدنگی حبذا من دینی و عا دالبیک پادشاهی فکر چه می باشد خرم آن دل که فیض احسانش هنر نیست بهتر از احسان آنکه نشاخت می فروشد را حق و باطل چو روبرو کردند</p>	<p>تا نهم پائے بر سر افلاک خاکم و از فلک ندارم پاک ما سلیمانم و ز ویو چه پاک صبحگاهم بدولت دل پاک مرحبا من اتی و صاف ذالک مستم بر دوعاشق و بے پاک مرست و پیشیار را رسد چون پاک مرضی نیست بدتر از امساک بهره هرگز نه برد از املاک خجالت از هر دو یکشد شرکاک</p>
--	--

همچو مجذوب تا شوی خوشنود
بگذر از آب و باد و آتش و خاک

<p>صیغه ایست بانثائے کاتبان ازل ز التماس قبول تصدق است و دعا ز سعد و نحس چه پرسی تو فال نیک بزن</p>	<p>که از حصار دعا کوفت است دست خذل که وعده را بد و انداخت اضطراب اجل که مشتری تو نزدیک تر بود ز حل</p>
---	--

عطا کولو التاج سل من الفیاض
فضائے مشرق و مغرب بذریعہ پیودن
برو بدرہہ دریا و گیر صلح و صلاح
کشاد دل طلبی صاف پاک باید بخت
چنانکہ قوت پرواز از دو بال دهند
غلط زرت نہ از دیگرے غلط نکنی
ہمیں بود ہمہ را سر نوشت پیشانی

فانہا قطر اٹمن السحاب نزل
ہماں دویدو عمر است و راہ طول امل
بیابہ سیکدہ و دور ستوز جنگ و جدل
خدا بکوری شیطان نمی دہد بہ دخل
ہمیشہ فائدہ با ہم دہند علم و عمل
کہ قبلہ با ہمہ عالم نشست مستقبل
کہ سچکس نہ برو جاں زیبوست بر اہل

چنانکہ فن رباعی مسلم است بہ من
خیال تازہ مجذوب ماست فن غزل

ساقی بیار بجائے زان کیمیائے اقبال
بازم بیکد و ساغر آزاد کن زہر قید
گر آں کنی کہ دلہا گردند از تو خوشنود
بخشم نشان گنجت میخانہ رانشاں کن
کارے بکن کہ عمرت از خود بخل نباشد
احوال عمر ضائع بچساکو بوا عطا
حکے مکن کہ چوں مہر رویت سیاہ گردد
امید رستگاری از علم بے عمل نیست
جاری ہوائے دولت بیدار باش تا صبح

یار ہمیشہ باشی مسکین نواز خوش حال
تا دور رہت فشانم جان دول و سرو مال
باشد دعائے خیرت ہر جا روی ز و نبال
تا سازوت تو نگہ آں کیمیائے سیال
روزے کہ گرد آخر روز و شب ہمہ سال
از و نہ آنچه ماند آخر مدہ بہ رمال
روزے کہ تہر خیزد از نامہ ہائے اعمال
پرواز کے توان کرد زیں دانکہ بیک بال
خورشید را ازیں در باشد ہمیشہ اقبال

از دولت تو مجذوب گردیدہ ام سحر خیز
یار ہمیشہ باشی بیدار بخت و خوش حال

لطف لعلت کردہ بر جان سبیل
کوثر و تنیم را چوں سبیل

نماز علت یافت تعلیم سخن
 یاد گلزار بهشت عارضت
 شوق خط سبز و یا قوت لبست
 وزه مهرت به از هر طاعت است
 گر نیارد و سر بخاک قدمت
 چون طبیب علت دلها توئی
 مدعی سودے ندارد از امید
 قدرت عشق و فسون مدعی
 و شمنت یارب شود امروز هم
 ظل اقبال بفرق دوستان

کان قرآن شد زبان جبرئیل
 کرد آتش را گلستان بر خلیل
 خضر را بر آب حیوان شد دلیل
 بیشتر از هر کثیر است این قلیل
 سنگ بارو بر سر اصحاب فیل
 جلد را باید شدن از جان علیل
 میرو و از خاطرش ذکر جمیل
 پنجم شیر است در و باد مجیل
 روسپاه و عاجز و خوار و ذلیل
 باد و در دنیا و عقبی مستطیل

جلن و دل مجرب مهر حیدر است
 مغز اینست و دیگر قال و قیل

نبوش باد و عشرت بدولت و اقبال
 بیار باد و کایام غم به خیر گذشت
 بیا که رفت قرار از دلم ز بسکه طمید
 چنانکه چشم من از دیدن تو روشن شد
 بگوش نوگل خود طبع چه خوش میگفت
 همیشه دیده مجنوں بماه مے نگر و
 سرت ز عشق چه خواهی باو چ ماه رسید
 مکن ملامت تا صبح از گرفتاری
 بزور حیل و دستاں و فزاز دهر بجوئے

شگفته باش شب روز و هفته و مه و سال
 شگفته باش که عارض نمود صبح وصال
 بیا که جان بلب آمد ز شوق استقبال
 همیشه روی تو باشد شگفته و خوشحال
 که بے جھان خزان کس نکشت فارغ بال
 بیاد عارض لیلے چرا نگیرد فال
 تو هم بشوق دل آرائے خود زور و دنبال
 ندیده مرغ ولت دام زلف و دانه نعل
 که کشته بر سر سم صد هزار رستم زال

ہمیشہ فال نکو زن برائے خود مجذوب
ز فال نیک کس البتہ می شود خوش حال

ساقی بدہ آں ساغر خورشید شامل سر رشته دولت بکف عقل نداند اقرار بنادانی خود کن کہ ہمین است اندیشہ کج را بدیم آتش مے وہ با معجزہ اندیشہ کج محض عناد است خون خور کہ کند در سفر عشق دلیرت تا مے نہ کشی عقل تو دیوانہ نہ گردد گفتند با آواز بلند آدم و خاتم	تا غلٹ عقل بہ تمامی رود از دل یعنی کہ بنادانی خود باش تو قابل سر رشته ہمیدن مجموع مسائل تا عقل نہ سوز نہ شود و سوسہ زائل این نکتہ ترا بس بود از کل و لائل گر شیر نہ گذر ازیں بیشہ ہائل تمامت نگر وی نشود حل مسائل کز روز ازل عفو تو ما داشته شامل
--	--

مجدوب طلب کن کہ بدنیاد بہ عقبے
گرد و رست کریم است ہمیں باش تو سائل

عشق ساقی شد مے بے عشق زویم بوئے عشقے با تنک ظرفاں نہ بود عشق تا در یائے آتش مے نمود بار ہا از جام ماہ و آفتاب تار میدیم از کدہ طینتاں سینہ ماصاف پر پے در و بود نقش پہلو ترکش پر تیر باست طعنہ بے جاسے دشمن را بجا تا نماید فکر دشمن شبہ ناک	خویش را مستانہ بر آتش زویم بادہ با زندان در پاکش زویم دل بدریا کردہ در آتش زویم بادہ ہا بر یاد آں مہوش زویم با نکویاں بادہ بے غش زویم بادہ با زندان در وی کش زویم صید ہا با تیر ایں ترکش زویم بر دلش با ناوک پر کش زویم خویشتن را بر حکم بیش ندیم
--	---

<p>بد نشان بد ابرش و نیای دوش عمر با حوں شد دل ما همچو لعل</p>	<p>پشت پا بر پشت ای ابرش زویم بوسه تا بر لعل آن مہوش زویم</p>
<p>ما ہمیں مجذوب از روز ازل یا علی گفتیم و بر آتش زویم</p>	
<p>روز عکاسی شد که من در وی کش میخانه ام قطره ام دیار است و زده ام خورشید رنگ پیش زان کاین بحر اخگر پشدا زو خوشا خویش را چون شعله بر آتش زوم روز است سایها بر گرد دل گردیده ام و بر زم قدس با چوں دریا کشی با کرده ام روز ازل سینه سوزان دلم را زنده جاوید ساخت بر دلم تا عشق طرح کعبه و بتخانه ریخت شمع رخسار و گر آتش پرستم کرده است گفتگوئی و اعطای برگوش من با دست با تا بود در خلوت یک شمشیر باهوش</p>	<p>مشق درویش است کار بهمت شاهانه ام عقل حیرانت هر جا بگذر و افسانه ام شور و ریاداشت و سرگرم هر یکدانه ام در دو عالم رؤسفی از بهمت مردانه ام دل بهان شمع فروزان من بهان دیوانه ام عاقلاں فکرے کہ در انداز آن سرخانه ام آب حیوان سمندر دارد و آتشخانه ام پرز تسبیح ملائک شد بر من خانه ام باز عشقے ہم سمندر کرده ہم پر دانه ام نیستم کودک کہ بفزیند با افسانه ام آرزوئے سر به صحر اگر کنم دیوانه ام</p>
<p>من کہ با شمع عاشق و دیوانه و مجذوب هست از کہ جویم عذر خود که خویش ہم بیگانه ام</p>	
<p>یار از ما جان و ما از یار ساغر خواستیم ساغر بسیار با یکجاں نے شد خواستن نامناسب ما دریں و آبرو و بیم نیست هر دو عالم را بیکجا خواستن ممکن نبود</p>	<p>جاں بجاں و ادیم و جاں برویم دیگر خواستیم جاں گرفتیم از لبش هر بار و بهتر خواستیم آبرو از در گیش باوید و تر خواستیم پادشاهی در لباس فقر ازین در خواستیم</p>

خاکساری در طریقت کیمیائے عزت است
عشق دام امتحان گسترده زاهد سجدخواست
در جهاد آرزو مردانه مابستیم صدف
در فلک نقاره رفع و بشارت کوفتند
از جهان و سرخ و زرش کس و ناسرگز ندید

در پیش هر چند افتادیم بهتر خواستیم
برهن ز نار و مازلفِ معتبر خواستیم
از توکلِ جوشن و از بهتِ افسر خواستیم
از وعائے ایل دل هر جا که شکر خواستیم
در سر این رنگ با چوں بختی کل برخوایستیم

دولت دیدار او مجذوب آساں رونداد

از سر جاں بار ما از جان و دل بزرخواستیم

بیاوت صبح بر گلشن گذشتم
 نه سرو باغ را دیدیم قباپوش
 نه خط عنبرین بر لاله دیدیم
 نه بازگس نگاه صفت شکن بود
 دلیل غنچه را دیدیم مے آلود
 نه رنگ مشک و عنبر داشت سنبل
 نه بر دوش صنوبر ماه دیدیم
 نه یک گل را سخن از چو تو دیدیم
 سراپا آتشم چون گلبن طور
 تنها را ز گاهم آن زمان سوخت
 مده بازیست دنیا فریسم
 فلک کو خاک را گرد آغوش
 نیاید عاشقی با کج روی راست
 بگو دشمن کند فکر سرخویش

ز سر و لاله و سوسن گذشتم
 نه بر آں چاک پیر من گذشتم
 نه بر یک سبزه روشن گذشتم
 نه بر آهوی صید افکن گذشتم
 نه بر آں زگس پُرفن گذشتم
 نه بر زلف کند افکن گذشتم
 نه بر یک سرو میں تن گذشتم
 نه بر یک طبله چو من گذشتم
 مگر بر وادی امین گذشتم
 که چو برق از سرِ خرمن گذشتم
 که از آرایش این زن گذشتم
 که من از گرد این دهن گذشتم
 مگر بر بول و دشمن گذشتم
 که من از سرِ بیک دیدن گذشتم

سر و جوی بر هیچ دایم از تو باشد و تو از من شو که من از من گذشتی

ہشتم کرو ذکر خیر مجذوب
نہ ہر جا بادل روشن گذشتہ

<p>ماہی چو عارض تو بہ مصحف ندیدہ ام وز مجمع ملائکہ ایں صف ندیدہ ام ایں غروشاں رشوکت آصف ندیدہ ام یک زاہد ندادہ دل از کف ندیدہ ام یکبارہ قص بے نے و بے وف ندیدہ ام چوں بہترش ز میکدہ مصحف ندیدہ ام یک اعتقاد صاف در ایں صف ندیدہ ام</p>	<p>سروے قیامت تو در اشرف ندیدہ ام صف در بہت کشید ہزار آفتاب ماہ ایں جاہ و سلطنت پہلین ندادہ اند یا کے گزیدہ ام کہ بدو مان حسن او ر سواست وجد ساختہ صوفیاں بہ قہر محبوس دام انجن وعظ چوں شوم تنہا ہیں نہ پیش نماز است بے سواد</p>
--	--

پنہاں شراب خوردن مجذوب ہم بیامت
دیوانہ مطیع مکلف ندیدہ ام

<p>کذب بہت افترا بہتیاں کجا کے کردہ ام پیش از ایں کوچہ ہارامش اندوٹے کردہ ام سنگدفع ایں بلا پیوستہ بائے کردہ ام کے نظر بر جام جم یا خسار کے کردہ ام سجدہ محراب آں آبرو پیلے کردہ ام باد پائے چل ہوس را در پیش پے کردہ ام مے بہ تحقیق حلال حاتم طے کردہ ام بارہا ایں نکتہ را تحقیق از نے کردہ ام</p>	<p>از رقیبم گر شنیدی تو بہ از نے کردہ ام کے قیامت و درازیں دہلا زوم فکر قیاب ہر چو وعظ کے کلمہ ہم غم غم ایام را تاو لم گردیدہ صاف از دولت خاک ورت گردادہ ہم چشم منت، ساغر منجستہ روات گر سلامت رخت بر منزل کشیدم نہ نیست کافر بخندہ ہم ساقی ز آتش امین بہت نالہ بے پردہ را مطرب فائے دیگر است</p>
---	---

تو بہ از نے گر کنی مجذوب تکلیفم مکن
گوش بر حرف ہشیان تو من کے کردہ ام

جائے بدہ کہ اتول جانث کا کنیم
 ساغر بگیر و دوسو عقل گو مباش
 سہل است از شراب سوراقتاب
 ناچارے بکش کہ ریادہ بے دست
 باشی تو ہم ہمیشہ جوان شگفتہ رو
 روشن ز خاک میکہ کن چشم خوش را
 باشد ز آسمان وز میں قدر با فروں
 تا شوق سلطنت نشو و سدر را
 بگذاز تا بپائے تو افتادہ جان ہم
 داریم و نظر نظر کیسیا اثر

چوں جان خود وجود ترا بے ملا کنیم
 عقل آں بود کہ تکیہ مطلقہ خدا کنیم
 لے مشور توبہ ہیا از ریہا کنیم
 باشد ازین سیدہ ش از دل جدا کنیم
 با پیرے فروت اگر آشنا کنیم
 تا بے نیازت از ہوس کمیہ کنیم
 مردانہ گرجہ امانت وفا کنیم
 باید در آستان تو خود را گدائیم
 باشد نماز ہائے قصار ادا کنیم
 باید کہ خاکپائے ترا تو تیا کنیم

محبذوب تا ترا سہہ یاراں دعا کنند
 باید کہ بے ریہا ہمگی را دعا کنیم

قدح زمرودے لعل و دست ساقی نسیم
 نہاں بہ سینہ و خشنہ گوہرے دارم
 خزینہ ہائے و گہ دارم و نئے گویم
 ہزار شکر کہ کارم مدد عائے دل است
 بہر روز لعل تو دانستہ سے کم بازی
 زو ام زلف و لم را و گر رہائی نیست
 خچے کہ داشت فلاطیل بحر خیال چہ داشت
 نظر بسوئے کرم بہ کہ دل بد فکر عذاب
 رضائے دوست اگر جان طلب کند محذوب

خرزینہ بکف آورده ام بیک تسلیم
 کہ نام آں و رست نہ ز زونہ لعل نسیم
 کہ پیر میکہ ام وادہ این چنین تعلیم
 شراب بیفش و من مست و میغروش کریم
 کہ تا ز غصہ دل مدعی شود بدو نیم
 بحیر تم کہ خلاصی چگونہ یافت نسیم
 کسے کہ پے بہ خم بادہ برداوست حکیم
 امیدوار خود بادہ غصہ صاحب نسیم
 بگو بچشم و کین سجدہ و بشو تسلیم

بہار آمد چرا بے باوہ باشیم
 چرا با ہمت شش روزہ چوں گل
 بیا و روئے خواباں روئے خود را
 بشوق گلِ رخاں چوں بلبل مست
 سر آلودہ راستانہ بے باک
 غمِ یام ساقی در کین است
 بیار آں آتشیں آبِ ریاسوز
 دریں بازار ایماں مے فروشند
 نفسہارا حساب آساں توں داد
 چو عاشق سایہ معشوق خویش است
 بہشت نقدان باشد کہ مستان

بکج غم چرا افتادہ باشیم
 سرستانہ نکشادہ باشیم
 چرا بر روئے گل نہادہ باشیم
 بیائے گل چرا افتادہ باشیم
 بیائے غم چرا نہادہ باشیم
 بیتا جنگ را اماہ باشیم
 اگر ہم در سر سجادہ باشیم
 چہ باشد ماول از کف دادہ باشیم
 خوابِ نفس خود گردادہ باشیم
 ہماں بہتر کہ ما افتادہ باشیم
 رفیقِ دلبران سادہ باشیم

دریں غمخانہ چوں مجذوب آں بہ

کہ با معشوق و جام و باوہ باشیم

دارم بسر کہ خدمتِ پیر متاں کنم
 ہرگز کئے بدلتِ خود پانہ مے زند
 مشقتِ نالہ ام کہ بہ شب میر و پیش
 لعل لببت مگر وہم صد ہزار حباں
 ساقی بیار آں قدحِ سبز رنگ مے
 عشقم بگوشِ گل ہزار آب و تاب گفت
 بانیش خار خندہِ گل و لکشا تراست
 بے غور حرفِ لب کشا در جواب من

تا عیش ہا ز دولت بخت جوں کنم
 تا سر بجا لت خدمتِ این آستاں کنم
 درں است گریہ ام کہ بستی رواں کنم
 تا من بکامِ دلِ نفیسے جانِ فشاں کنم
 تا خونِ رشک در دلِ ہفت آساں کنم
 یا قوتِ راجہ تاب اگر استحاں کنم
 دیوانگی است شکوہ گرازا بغباں کنم
 تا من بیک اشارہ ترا نکتہ دیاں کنم

<p>بازش بے شک تازہ جوانی جواں کنم</p>	<p>در روزگار پیری اگر بمانست دل</p>
<p>مجنوب سرکش ز پے شہوار عشق تا آگہت ز جرأت صاحب قرآن کنم</p>	
<p>تا نظر بر چہرہ آں دلنواز انداختیم تا روز نہائے دل گوشے برانداختیم خوش را بر حلقہ زلف ایاز انداختیم خوش را در بوتہ صبر و گداز انداختیم ہر کجا در بزم دل گوشے برانداختیم بارہا دانستہ بر کنج شک باز انداختیم دام تر و گیر بجائے جانناز انداختیم کے ز دوش ایں خرقہ را ما در نماز انداختیم صید را ما با صدائے طبل باز انداختیم</p>	<p>کار خود را ما بلطف کار ساز انداختیم سینہ ما سالہا آماجگاہ غمزہ شد دولت محمود از باد فنا امین نبود مصلحت را کیمیا ساز و غمت تدبیر دید ارغنون پرواز ایں نہ پرودہ یک آہنگ بود رینہ دنیاشکار ہمت مستانہ نیست مے بکش ز اہد کہ ما ہم دتے در خانقاہ خرقہ آلودہ دنیا نمائے نیست نیست دعای رصیت عالم گیر ما از پا نکلند</p>
<p>مشکل مجنوب را مشکل کشا از ہم کشود کار خود را ما بلطف کار ساز انداختیم</p>	
<p>چوں ماہ لاف حسن زند رو برو کنم با ماہ ہر زماں زورے گفتگو کنم تا خون رشک در دل پر آرزو کنم صد التماس ہم بہاں آہرو کنم باید روم بہ میکدہ تاجستجو کنم چوں گل بیک پیالہ ترا سرخرو کنم خود را بزہر غصہ چراتش خو کنم</p>	<p>کے رو و ہد کہ با تو بے گفتگو کنم تا چند در خیال تو اے آفتاب حسن دستے بلند ساز و بخونم خضاب کن با آہر وئے مہر تو با کم ز حشر نیست زاہد بتے کہ برودہ دلم چشم مست داشت خواری کش میکدہ با من سرے بکش انے چہا ہمیشہ نہا شمس شگفتہ رو</p>

<p>ساقی بیا بیا و تو سے در سب کو کنم توفیق اگر دهند که خود را نکو کنم</p>	<p>ویدار خوب در همه کاره مبارک است هرگز بدم به پیش نیاید درین سفر</p>
	<p>محبوب روز عید سراپایم آرزوست تا خویش را هدائے سراپائے او کنم</p>
<p>ساعت ساخته هرگز نکند غمناکم پیش از آن روز که پناه کند از خاکم تاج بر عقل فراطول نهد و اوراقم آب میخانه سازد ز ریایم گریه پاکم ورنه جز غصه چه حاصل بود اطلاقم کاش عشق تو آمیخته شد با خاکم تا کجا بار کند از گره افلاکم نکساید مگر از حلقه آں فراقم</p>	<p>من که در وی کش بے ساخته و بے باکم مے چرا در گرد و عمر با غریبم پیش من شیشه پر بود از خم تپ آتش دوزخم از عمده نیاید بیرون نتوان شد خجل از تیغچه باوه فروش از هجاں روز و لم شمع هدایت فروخت طائر قدسم و باغ و طعم رفته زیاده گره رشته جانم که سر عاریت است</p>
	<p>زند و در وی کش و محبوب نظر بازم است فکر بے فائده هرگز نکند غمناکم</p>
<p>که از خاکساران این حضرتم نشان نمایان این دولتتم همان نور دل بس بود خلقتم که تا حشر بالا بخود شوکتتم که در خاکساری بود عزتتم که دل جمع سازد و زهر طاعتتم نخواهد فرا بوشش شد عادتتم</p>	<p>زهرشان شوکت بس این عزتم جبینه به از آفتابم بس است ازین در چو خورشید زلفت پیش ز اخلاص پوشیده ام غلعت نباشم چرا خاک آں دستمال سرم چون کند سب و در سجده باین سجده خاکساده ام در ازل</p>

<p>که ظاهر شود بر بهاں بچشم گوای نباشد به انجرا تم کشادی دهر و بهر ساعت هیں آرزو باشد از خضر تم</p>	<p>دری در از ان گشته عقلم گدا گناهم بامید لطف خداست وگر وقت آن شد که از ورگش کند بی نیازم زهر آرزو</p>
<p>به مجذوب ایدل بگو مرده باد که نزدیک شد و عدو دولتم</p>	
<p>خاک در کاسه این گنبد فیروزه کنم نکر آن آب که بایاد تو در یوزه کنم تا قناعت بهاں قسمت هر روزه کنم تا خبر دارت ازین مهلتش روزه کنم بر در ویرمخاں خدمت سی روزه کنم دیدم را بر در دل کاسه در یوزه کنم منکه افطار بخون جگر از روزه کنم</p>	<p>ساعتی گزلب لعل تو در یوزه کنم نکند تشنه لبم جام جم و آب حیات یار اندیشه فروا نرود از یادم روز شب بکف آورم تا جود نباش هر یک بوسه آن منچه ماه جیس تا بکنج گهرم شاه و گدا رشک برند چون توفیق خدا خون نکنم در دل خشم</p>
<p>اشک مجذوب اگر صبر کند من تبه را لعل و یاقوت و عقیق و درو فیروزه کنم</p>	
<p>طاق ابروئی تو دیدم به نماز آمده ام به طلبکاری آن عمر دراز آمده ام طایر قدسم ماز گلشن راز آمده ام مشت خالم که بدرگاه نیاز آمده ام بامید کرم بنده نواز آمده ام بر در میکه با سوز و گداز آمده ام</p>	<p>من بای در زپئے نعمت و ناز آمده ام نگهت زلف تو پیچیده بگلزار بهشت از پئے مصلحتی در تقصم داشته اند عجز اندادگی و مسکنتم در کار است طاعت بنده عیاں بود که مافزانی است باشد آسپه بر مذبح کرم با ده فروش</p>

<p>تا بدانی که چرا از همه بلذ آمده ام همه جاسیر کنان گوش بساز آمده ام کو بگو این همه راه آنچه باز آمده ام</p>	<p>بر در خانقاه و صومعه مستان بگذر از شهبان عدم تا به نظر گاه وجود از پنهان صید غمت باز دلم بال شود</p>
<p>سرگزشت من مجذوب شنیدن دارد گوش کن که سفر دور و دور آمده ام</p>	
<p>چشمه گرفته است بیاد پیا له ام باز لب عنبرین است مشکین کلاله ام قسمت کدام کرده باین در حاله ام این خط خلاص کرده ز قید رساله ام بهتر بود ز طاعت هفتاد ساله ام در سینه داغها شده مهر قباله ام هرگز بخاطر تو گریه نیست ناله ام آن زهر را که ریخت غمت ز پیاله ام ویدار ماه چارده و دور باله ام</p>	<p>ناید گو که مست شراب سه ساله ام واقف نه که چوں بکنم گرفته است هرگز به راه میکده خود سر زفته ام چوں دیدم دادم نباشد بخط جام یکدم خیال سوخته خوش صنعت خدا تا گوشه ز ملک قناعت بجان خرید بالطف آن مزاج ندانم که از چه بود شکر خدا که از لب لغت نهان بود ووشم بیاد خط تو دیوانه کرده بود</p>
<p>مجدوب از قرینه تو ای یافتن که دست آزده نیست خاطرش از آه و ناله ام</p>	
<p>باک از عس و محسب و شاه ندایم در دل بوسه جز رخ چون ماه ندایم آن نیست که ما دوستی از حباب ندایم نزدیک تر از ملک سحرگاه ندایم مارشک بدرویش و شهبان ندایم</p>	<p>مستم و گنده گاه بخشنده آه ندایم بے باک و مهر اسر و در ندایم و نظر باز جایه که ز دولت نبود دولت فقر است شهری که در دولت و اقبال فروشد داریم توفیق خدا سلطنت فقر</p>

<p>احمال ره از عقل و جنون هر دو گرفتیم تنهاست جنون گر همه راهست بیابان برو امن تشریف بلندش نرسید است</p>	<p>نزدیک تر از راه جنون راه نداریم نا امن تر از راه خرد راه نداریم تا درست امید از همه کوتاه نداریم</p>
<p>مجنوب در شاه کرم خاک مراد است امید بغیر از کرم شاه نداریم</p>	
<p>لے سراپا نماز قربانت شوم جمله خوابان جہاں صید تو اند آخر نیش زنده اعجاز تست شمع رویت کو کہ ملی پروانه وار میشوم قربان آن ساعت کہ باز صدر ہم گر باز گردانی ز راه ہر کہ قربان تو شد ممتاز شد گر کنم صد جان فدایت ہر جاں</p>	<p>نماز کن تا باز قربانت شوم من ہم لے شہباز قربانت شوم لے تمام اعجاز قربانت شوم تا کند پرواز قربانت شوم بینمت و مساز قربانت شوم باز گردوم باز قربانت شوم بارہ ممتاز قربانت شوم از دل و جان ملتہ قربانت شوم</p>
<p>دیدہ مجنوب حیران تو شد من ہم لے شہباز قربانت شوم</p>	
<p>بابا این در زینے برگ و فدا آمدہ ایم چوں تراں آمدن از عہدہ این شکر بر دل با وفا مہر تو از روز ازل بیاں بست ہوئے سر کوئے تو نگزار بہشت از سوشام عدم تا بہ سحر گاہ وجود طلاق ماہوئے کجست در رہ دل قبلہ مات</p>	<p>ور و منہیم و با میدان آمدہ ایم کہ با میدان بدر گاہ و شما آمدہ ایم پر سر و وعدہ آن مہر و وفا آمدہ ایم ہمروہ قافلہ باد صبا آمدہ ایم بہو باداری آن زلف و قفا آمدہ ایم بابا این در زینے قبلہ نما آمدہ ایم</p>

<p>از پیکر آتش این طور لقا آمده ایم تا بدانی ز کجا تا بجای آمده ایم از عدم جلد با دواز صلا آمده ایم همه جا بر اثر راه من آمده ایم</p>	<p>یکجای آتش دل شعله دراز کوئی توشه خاک میخانه شود جایی که بکف آرد دو جایی را بسرخوان کرم خواند کریم از بیابان حرم تا بدر پیر معالی</p>
<p>بهر تسلیم بدرگاه خدا آمده ایم</p>	<p>بهوای من مجذوب ز گلزار بهشت</p>
<p>خور کرده خنده آب بدل لعل ناب هم یعنی نداشت تاب جمالت نقاب هم در برگ غنچه برده نشین شد گلاب هم یا آتش از رخ تو خجل گشت و آب هم محوت کدام ذره فتنه در نقاب هم تا ز جگر شراب و همدت کباب هم تا آن جایی نجات و همدت ثواب هم تا ناله ات دعا شود و مستجاب هم این نکته را ز من بشنود ز کتاب هم آسایشی که شاه نه بیند بخواب هم</p>	<p>دار و بسر بهوای رخت آفتاب هم در پرده زو جمال تو آتش بکائنات پنجه سنبلیله از غم زلفت بخویشتن از تاب باده بر گل رویت عرق نشستن خورشید را نهان نکند پیوه لای راز خورند شو جوی لعل بدخشان بخون دل جای درین جایی بجگر تشنه بده خود را بشوق گریه مستانه مست کن سنبلیله گوئی و آنچه پیر سنه هم گوئی دیدیم ما ملازم درویش بوده است</p>
<p>آهیم خجالت از دل مجذوب میکشد شکر خنده که رفت غم و اضطراب هم</p>	<p>آهیم خجالت از دل مجذوب میکشد شکر خنده که رفت غم و اضطراب هم</p>
<p>در غمهای جایی را به عبت و اندک سے بد تا اگر اندیشه بی جا نه کنم خل چرا در دل آبی گنبد مینا نه کنم</p>	<p>توبه کردم که دگر توبه ز صهبا نه کنم ساقیایه غم عقل کج اندیشه راست من هم از قهقهه چو خنده مینا نه کنم</p>

غم دنیاے دنی دشمن دین و دل است
 ناکسم گر به هوا داری آن زلفِ دوتا
 منکه اشکم همه جا گنج گهر کرده رواں
 همه را فقر و فنائے همه روشن شده است
 شمع رخسار تو فرمود که در روز و شبم
 صبر و هوش و خرد و دین و دلم رفته ز دست
 آن هنر فیت که بد بینم و گویم هنر است

نیست مردی که علاج غم دنیا نکند
 پنجه در پنجه مرد افکن جزا نکند
 خنده چوں بر زخم خنجر ثریا نکند
 از تو هم جز توهاں به که تمنا نکند
 کار پروانه کنم من هم و پروانه کنم
 زوم تا همه را پیش تو پیدا نکند
 هنر آنست که بد بینم و رسوا نکند

که بلاگر چه ربه و از دل مجذوب قرار
 من چرا در نجف آسوده تا شانه کنم

دل داده ایم و تحفه دروے گرفته ایم
 خورشید و ماه را که سراز آسمان گذشت
 سرگشته تو ایم و فلک پیش خیل است
 مارا هوائے میکده بر سر قناده است
 چشم و چراغ ما دل صفا است چوں پیر
 آبی مگر بهشت زند بر هوائے ما
 نیازن است و عاشق دنیا نه زن نه مرد

خون خورده ایم و چهره زردے گرفته ایم
 از دفتر حساب مال تو فرے گرفته ایم
 در وادی جنوں پے گردے گرفته ایم
 آنجا نشان چاره دروے گرفته ایم
 تا از کتاب حسن تو فرودے گرفته ایم
 آنجا نشان چشمه سروے گرفته ایم
 این پند را بگوش ز مردے گرفته ایم

مجدوب مدتی است که از ماکشده سر
 یکباره ترک بادیه گردے گرفته ایم

ماتن بعیش بخت مسلم نئے دهم
 تشریف غم ز روز ازل سر نوشت است
 مادل بجای گوشه میخانه بسته ایم

یعنی غم ترا بدو عالم نمی دهم
 او هم نمی ستاند ما هم نمی دهم
 این گوشه را بسلطنت جم نمی دهم

<p>لذت زغم نیافتہ حیرت کج طیب اشغلی ز خاطر پاکم نئے شود ویراں سرے حادثہ را آن ثبات نگذشتہ بود از سر آوازہ سخا ایدل شگفتہ باش کہ غم نیست دور</p>	<p>گر دل بہ مہربانی مریم نمی دہیم تا دل بدست طرہ پر خیم نمی دہیم رضت پیل اشک و مہ نمی دہیم انصاف بر سخاوت ماتم نمی دہیم این شرور را ہر دم بے غم نمی دہیم</p>
<p>بایاد و رفاقت مجذوب و کج غم این گوشہ را بعیش دو عالم نئے دہیم</p>	
<p>تا پائے بہت میرود و از آرزو غم میکنم کے رو و ہد با سیم وزر با کج یا قوت و گہر برزلف آں ماہ چگل دل بستہ ام از جان دل در گلشن صبر و وفا کارے ندارم جز دعا گفتم شدم دیوانہ ات عمریت و ریختہ ات ز اہد ندانی کیستم کے چوں تو بے مے زستم ہر چند بیہوش از نیم از مرگ ہم غافل ہمیم افیون مے با یکدگر کیفیت دیگر ہد</p>	<p>دست از تمنائے کشم تسخیر عالم میکنم این عیش با کز دولت اشک و دم میکنم خود اسلم مستقل از شوق اسلم میکنم گاہے شکایت با صبا از زلف پر خیم میکنم کتاب یک پیانہ ات من نیز آدم میکنم بے فکر ہرگز نیست طاعت مگو کم میکنم جائے کہ بر سیر کشم پادے ہم از ہم میکنم زاں غصہ را با خون دل پیوتہ دہم میکنم</p>
<p>خوش می نماید دم بدم دریا و او مجذوب ہم صبرے کہ من و سرخ غم با چشم پر خیم کے کنم</p>	
<p>از دامن خود دست کشیدیم و گزشتیم دیدیم گرانی ہمہ از خاک پرستیت را ہے کہ در دریک رفاں شیشہ دلہا از بلخ متعار کہ دزدگی ثمر اوست</p>	<p>از غیر تو مراد بریدیم و گزشتیم چہل شعلہ ہر از خاک کشیدیم و گزشتیم ہر کام بعد کعبہ و سجدیم و گزشتیم چہل بوئے گل آہستہ بریدیم و گزشتیم</p>

ہر بواہوئے واسنے از غنچہ گل چید
بادامن ہر غنچہ دوا و بختہ صد خار
در پردہ آل نور کہ پیدا و نہاں است
در باغ ہوس میوہ صغرا شکستہ نیت

ما دامن ازین طائفہ چیدیم و گزشتیم
بر طبع ہندواں نہ خلیدیم و گزشتیم
پیدا و نہاں را ہمہ دیدیم و گزشتیم
از شاخ طمع دست کشیدیم و گزشتیم

در باد یہ گاہے کہ رسیدیم بہ محبوب
ہوئے بہم از دور کشیدیم و گزشتیم

من از ال کلام ہمت کہ بطرف سرگشتم
نہ بہ دور و سراسیم نہ بہ چیں جبہ اہل
بہ شکست شیشہ مادل خصم کو نہاؤ
چہ بقوت ضعیفی چہ بزور ناتوانی
گل ولالہ زار چشم زہوا نگشتہ رنگیں
دل خویش را ندانم دل است پاک آہن
بہ پناہ آستانے شدہ ام چون لوح سوم
شکستگی دلم را ہمہ با شکست زلفت

چو طلسم آرزو ہا کہ بیکدگر شکستم
نہ خار شام غم را زبے سحر شکستم
کہ من این شکستی را ز تو بیشتر شکستم
دل و تمنان خود را نہ بزور و زور شکستم
سرخار ہائے غم را ہمہ در جگر شکستم
ز غم تو بسکہ در دل سر بیشتر شکستم
چہ عجب گدگشاے بد بہ ہر شکستم
کہ در آن سفینہ ہرگز نہ بد خطر شکستم

ہمہ جا کشیدہ در ہا بر خم و گئے محبوب
بہ شمارہ طلسم کہ درین سفر شکستم

و گزشتیم کہ در میخانہ باشم
ز مے نوشی مدد کارمین از پیش
دل دریا کشم خوشنود از ال است
چرا از مے فروشان دور گزدم
در آن مجلس کہ ساقی شمع بزم است

رفیق شیشہ و پچانہ باشم
روم در کار خود مردانہ باشم
کہ من در وی کش خمخانہ باشم
چرا با آتش بیگانہ باشم
چرا حسرت کش پر طمانہ باشم

بحرفِ ناصح و فریاد و اعظ بروز ابد ریا عشقت بے عیش بیاساقی بر غم کور طبعان تومی باید کہ دائم شاد باشی تو اتم آشنار آشناساخت	اگر عاقل شوم و لیوانہ باشم چو در دامنم چربے دانہ باشم خراب نگر بس مستانہ باشم چہ باشم من کہ باشم یانہ باشم اگر بیگانہ بیگانہ باشم
--	---

چہ حاصل از غم ایام مجذوب ہماں بہتر کہ در میخانہ باشم

ہر زماں از خونِ دل جامِ شرابے میزنم نیستم پر دانہ تا خود را بہر آتش زنم غنجہ را سے بوسم و یادے ز لعلت میکنم گوشہ میخوانم و یک شیشے با ہوشی از صبوحی مطلبم جز گریہ بہستان نیست از تماشائے کو اکب حیرتم را مطلبے است میکنم دل را تسلی با خیالِ عارضت	در غم شکر بے بر آتش آبے میزنم وزہ ام لاف و فائے آفتابے میزنم ساغرے نوشم و فائے صوابے میزنم بر صف ہم صحبتاں باز انتخابے میزنم بخت خواب آلودہ را بر رخ نگاہے میزنم با خیالِ شمع چشماں راہ خوابے میزنم آتش پروانہ را بر اضطرارے میزنم
--	--

ایں کمال بس کہ چوں مجذوب در دیر مہماں دم ز خدمت گاری عالی جنابے میزنم
--

پیانہ کش و رند و خواباتی و مستیم جز پیروی دیر مہماں و سرانیت آں فیت کہ با ہم بغم توبہ نباشیم بانگ خودی و ذوقِ مستی نتوانم از دل غم بیخاندہ گردے شد ویرخت	تزویر ندانیم ہمینم کہ ہستیم ما بر سر اقرار مہماں روز استیم ما توبہ کہ کردیم ہماں روز شکستیم کو خلق بدانند کہ ما بادہ پرستیم آنروز کہ لب ہر لب پیانہ نشستیم
--	--

<p>بہ قطع تعلق توال گشت گرفتار یکدم بر پیشان شدن و نشستن بر ما معشای دست که بے سر پایا</p>	<p>آزیز بدیم تو فدایم کردیم عہد لیت کہ باز لب من سکا تو بستم بر دامن لطف تو سراپا ہمہ دینیم</p>
<p>از صحبت مجذوب چه گھبا کہ نہ چیدیم عدد بار و رستت کہ با توبہ شکستیم</p>	
<p>مصد اشتغلی چون موج ہر سوبے قرار فتم غزال فیض پر جوشی است کو انجم کثرت سوز چرا پوشم دریں میخانہ چشم از بے آساقی ورالہ میخانہ شوقم را تنہا در کنار افتد شعور عقل را چون نیست از رنگ ناہنی جنوں از دغا ہا سینہ ام آن لحظہ گل چسبید</p>	<p>کزیں دریا طوفان خیر شاید بر کنار فتم کہ بخود گردم و تنہا بدنبال شکار فتم کہ کل کل شکفہ گلزار و من در خار فتم کہ مست از پائے خم بر خیرم و در پیار فتم روم در عالم مستی بگردم و در عالم کہ بایا درخت مستان بدو لالہ مار فتم</p>
<p>دلم آن لحظہ خاطر جمع کرد و از پریشانی کہ در پائے تو چون زلف دو تاج اختیار فتم</p>	
<p>چشم تر آخر برویش بے نقاب انداختیم اشک مارا باغبانِ دل نشاط و گیر است عقل و در اندیش را ویدیم جزے چارہ ہمو خواب آہوئے فیض نہ چشم مارم کردہ بود باز با صد بقراری بہر آن یکدہانہ خال غصہ را با خونِ دل پیوستہ بر سر میکشم سیر واد دامنِ این وشت اما از کنار تا ہوا کھلمت مجذوب و در سر منتاد</p>	<p>دامن آلودہ بر آفتاب انداختیم لے خوش آن دلہا ہم در گلاب انداختیم ایں کتاب بر غلط را ما باب انداختیم در کمینش خویشتن را با خواب انداختیم مرغ دل را خوش بدام اضطراب انداختیم ایخوش آل انیوں کہ با ہم در شراب انداختیم بالنظر از دور و در مروج شراب انداختیم خویش را جو استہن بودراب انداختیم</p>

از ریاضت نه بستم ترک عادت میکنم
 بهتر از اشک ندامت هیچ استغفاریست
 کار و بار می فروشان دل بدست آمدن است
 آدم بر آستان تا کنم جل را شمار
 بخت بانه آتش در گلستان میزنم
 در خیال لعل بگونت دلم خوں می شود
 گر کنم گاهی رقیبان نوازش و درغیت
 چوں ملائک تا شوم در محفل جاں شمع بزم
 دولت بیدار دل جز دیده بیداریست

میروم در حلقه مستان عبادت میکنم
 بعد از این با گرمستان طاعت میکنم
 میروم تقیتش از باب مروت میکنم
 جل چو باشد آنچه مقدور است خدمت میکنم
 بے قدرت سر ز می بینم قیامت میکنم
 تا نمکدانی بکار این جراحت میکنم
 همچو محن با سگ لیل محبت میکنم
 خویش را پروانه خدمت حضرت میکنم
 چشم باز خوشتن را یار دولت میکنم

از گناه خوشتن مجذوب خاطر جمع دار
 التماس از بادشاه دین و دولت میکنم

چه محم دارم محم ولد دارم
 ندانستم دلم را چوں بدو بند
 دلم جمع است بازلف پیشان
 ز بس در کوچه با بیهوده گشتم
 رقیب از خاطر من نگذشته هرگز
 سلیمان خاتمه انگنده از دست
 ز خیم کج زبان اندیشه نمیت
 سراپا عیسم و نیکم شناسند
 از انم چشم بر مال کس نمیت
 دل از کف دلو و مجذوب بستم

چه کم دارم غم بسیار دارم
 زیاں از گرمی بازار دارم
 مسلمانم سر زمار دارم
 خجالت از دو دیوار دارم
 شکایت گونه از یار دارم
 درین بیخوله من هم کار دارم
 زبان خوش بر لئی مادر دارم
 کریم راجه ستار دارم
 که من هم چشم گوهر بار دارم
 بغیر از عاشقی صد کار دارم

ایدل بیا کہ مژدہ وصلے شنیدہ ام
 در بزم وصل ناله یقیں دلکش تر است
 پروانہ دار روز و شبنم در نظریکے است
 در سینه داغ نیست کہ در تنم گفتم است
 بیا دلف روئے تو دالیل و الضحی
 دروت عزیز تر بود از جان غاسم
 دست دہندہ آب بر آتش زندام
 تنہا بہ پیش پیرمغان مے بہ از ریاست
 در عشق سیل حادثہ بستم نے کند

روز خوشی بطالع خود باز دیدہ ام
 منعم مکن کہ بلبل ہجران کشیدہ ام
 بے دوست روشنی ندیدہ نور دیدہ ام
 از لالہ زار عشق تو گلہا ست چیدہ ام
 حزن مے کہ در فراق تو بر خود میدہ ام
 حق با منست زانکہ پیرا ز ال خریدہ ام
 ساقی شنیدہ بود و لے بندہ دیدہ ام
 از مفتیان مدر کہ ہم وار سیدہ ام
 چوں کوہ در حصار فلک آمیدہ ام

محبوب مژدہ باد کہ آمد بہار وصل

بالیدنی بطالع خود باز دیدہ ام

ہر کجا مستان باں سر و ال بر خورده ایم
 گر دغم از خاطر ما سر و قدال مے برند
 چوں نباشد از پے قامت بلند ان چشم ما
 سالہا خون خورده ام از حسرت یا وقت ہاشک
 دانہ لائے اشک ما بشہا پریشیاں گشتہ اند
 در دیار عشق باشد زندگی در یاد یار
 عیش و دلشیاں کجا و عشرت شاہاں کجا
 خیر خواہاں علے را کردہ با ما خیر خواہ
 نوز و شب بانہ رستی تاشا خوشتر است

از جہاں گل چیدہ از نخت جہاں بر خورده ایم
 مابد ورقہ آخر زباں بر خورده ایم
 ما ز شاخ سدرہ در باغ جہاں بر خورده ایم
 تاشب قدرے یاس گنج رمان بر خورده ایم
 تا بدام حلقہ عنبر نشان بر خورده ایم
 گرچہ مادل دادہ ایم اما بجل بر خورده ایم
 ما بہ بزم خسرو آئیں کیاں بر خورده ایم
 آنچہ مار بود در نیت باں بر خورده ایم
 چوں بہ بازیہا مے خوب آسماں بر خورده ایم

دولتے رو دادہ از نخت جوں بر خورده ایم

از دہ پیرمغان ہر دم من و محبوب را

بخون دہہ مکتوبے نگارم
 ہوا مطلوب و عنوان کسم نقش
 حکایت ہائے ایام جفا را
 کسم طغرا بضمون آئے و سوز
 بہم پیچیدہ چوں مار آہم
 بہمن آں ہایوں بال شاید
 الہی مہر ماں گرداں دلش را
 بنودی باز گرداں آں ہمارا
 بدہ ساقی شراب ارغواں رنگ
 بامید و نا از دل کفم برد
 بایں شرط از کفم دل برد و لدار
 اگر عشقم نہ بخشد عمر جاوید
 الہی عمر جاویدم کن احسان

یکا یک عرضہ دارم آنچہ دارم
 بایں عنوان ز عاشق یارم
 بہ تقریب و نایک یک شمارم
 کسم خمش بامید کہ دارم
 ببال طائر قدسی شمارم
 بفارغ بل از غم سر برآرم
 ز لطف مہر ماہر کس ندارم
 کہ دیگر نیست تاب انتظارم
 بآن نیست کہ بینی روئے یارم
 جفا جوئے کہ کرد امید دارم
 کہ دست از دامن او بردارم
 چہ حاصل از حیات مستلزم
 کہ احسان ترا یک یک شمارم

تعب نیست از اقبال مجذوب

کہ ہمیت بیستہ یارش را بیارم

کو ہمیت مردانہ تا از متناہم کنم
 کو عشق مرد خسابہ کو شوق آتش بارہ
 کو زلف آں ماہ چگل کہ آں سلاک دین دل
 کو دہ لستہ تا یار دین مستان شویم اند چین
 کو ملوک ہمیں غنیمت کو خاتم لعل لب
 گاہ از گناہ ہم تنگدل گاہ از عبادت منفعل

چوں کلاہیں عالم شود تسخیر آں عالم کنم
 تا با سر شکالہ گویں خل مدخل عالم کنم
 تا خاطر مجموع را آشفستہ و در ہم کنم
 اور و نہد بر شاخ گل من نامہ کنم
 تا اہم اعظم را رو ان نقش آں عالم کنم
 کو است مستحضر تا ہر دور را ہم کنم

ہرگز نہ میہم گر شب بخیرین کنم کلام انبجہ
تحت کیایں بر باد شد و در لک از ہم پاد شد
شما نوازش کن مرا تا مجمع خصم ترا
گر خصم کج کر کش شود یا شعله آتش شود
تا گشتہ ام پیش گد امی گویم و باشد روا

دل آب حیواں و کشد من سیر عامم کنم
جائے بدہ تا آگہ ت از جرات رستم کنم
سازم پریشان و فنا یا حلقہ ماتم کنم
من با خدنگ راستی همچوں کمانش خم کنم
تا ناز بر نوشیرواں یا خندہ بر خانم کنم

گر چند روزے با خفا صبرے بود مجذوب
از دولت غم عیشہا با خاطر خستم کنم

ہر جا ز سرگذشت خود افسانہ بستہ ایم
مشاق یک نظارہ و دیدار آشناست
در ملک فقر با غم یا جوج حرص نیست
و جستجوئے دل کہ ہلال خانہ خداست
سیمائے شمع در دل شب خوش کا ترست
خواہش کجا بہ جذبہ معشوق میرسد
بالتفات ساقی و احسان می فروش

بندے پیائے قاتل و دیوانہ بستہ ایم
چشمے کہ از عنایت بیگانہ بستہ ایم
سدایت ما بہ بہت شاہانہ بستہ ایم
احرام کعبہ در رہ میخانہ بستہ ایم
ما دل بزل ف یار حکیمانہ بستہ ایم
تہمت بہ عشق بازی پر طانہ بستہ ایم
پیماں بدستیاری پیمانہ بستہ ایم

مجدوب بادہ نوش کہ مائیم و یک امید
آن ہم بالتفات کہ پیمانہ بستہ ایم

گر ویدہ ام غبار و پناہے گرفتہ ام
در خاطر شکست طلسمات آرزوست
کنج قناعتم ز عنایات لطف اوست
منعم کن ز حلقہ مستان سینه صاف
پائے طلبید کوی خرابات چوں کنم

بر طرف و ایمنے سر پہے گرفتہ ام
پیمانہ ہم از کف ساقی گرفتہ ام
ایں ملک ما بہ تحفہ آپے گرفتہ ام
من ہم درین حصار پناہے گرفتہ ام
آنجائے نشان خانہ دہے گرفتہ ام

<p>تا رخصت ہفتہ نکا ہے گرفتہ ام برہر گناہ ز تو بہ گوا ہے گرفتہ ام</p>	<p>چہ شمع دل گداختہ صد بار جراتم تا خجلت از کرم نہ بروروز بازخواست</p>
	<p>محبذوب بخار کسارم و در انتظار دوست در کوچہ وفا سر را ہے گرفتہ ام</p>
<p>بالب مغبیہ دفع خارے بکنیم التماسے ز لب لعل نگارے بکنیم خوش را محور رخ لاله عداسے بکنیم عیش آنست کہ با ہر نگارے بکنیم زاں مہاں صلت آنست کنارے بکنیم با سر زلف تو خوب است قرارے بکنیم خوشتر آنست کہ صرف غم یارے بکنیم شاہ بازے برسانیم و شکارے بکنیم باید اندیشہ ہم از روز شمارے بکنیم تیرا ہے بکشیم از دل و کارے بکنیم</p>	<p>خیز تا از در میخانہ گذارے بکنیم راہ ظلمات و لب چشمہ جیواں دور است ماہاں بہ کہ دریں دائرہ حیرانی بست و را بنجن و غط بجز غصہ و آہ در مقامے کہ بیا و لب اوے بکشند ماند انیم پریشانی ماتا کے و چند عمر نقدیت کہ البتہ زلف خواہ شد خواب را سرودہ و بر خیز کہ با دیدہ باز عمر تا چند شود صرف شمار زو سیم پیش ازیں ہم نتوان کرد مارا با خصم</p>
	<p>عمر محذوب نہ ایں روز و شب سال و مہ است عمر آنست کہ صرف غم یارے بکنیم</p>
<p>تختہ من ہم نثار تربت مجنوں کنم بحر را بے آب سازم دشت را بجوں کنم تار ز شکستہ غم خوں در دل گیردوں کنم دیدہ را آئینہ دار حسن روز افزوں کنم خاطرش از یسج میترسد ندانم چوں کنم</p>	<p>مہر دم تا گریہ در دامن ہموں کنم نیست رخصت و نہ بتوانم بزور اشک آہ کو غم عشقے کہ در خاطر نشیند کوہ کوہ دولت دیدار آں باشد کہ در ہر دم مہال یسج لغتم آں وہاں را لب بدنامم کشو</p>

<p>ساغرِ خم خالی جو گروید دیدہ را پر خوں کنم دوست از دشمن نئے داند مذاہم چوں کنم ایں خیالِ خام را باید ز سر بیرون کنم تا خبر دارت ز اقوال زرقاروں کنم</p>	<p>بے لبش جز خونِ دل جاہم نباشد در نظر دلبرم طفل است و از حال قریب آگاہ نیست جو ہر دل را نشاید بے گداز آئینہ ساحت خواجہ را گفتم فرو تر شو بفکرِ مال خویش</p>
---	--

<p>غم مخور محبوب بہتید جنونی کردہ ام باز میخوانم بیک ساغر ترا ممنوں کنم</p>	
---	--

<p>صبح از نسیم زلف تو گل گل شکفتہ ام آی شب کہ در خیال تو بیدار خفتہ ام چوں گل بیک پیالہ کنی گر شکفتہ ام با آنکہ مرده ہا ز کلمات شکفتہ ام اسگاہ جز تو کسیت ز راز نہفتہ ام در راہِ دل کہ با مرہ یکسر رفتہ ام گر شش ہزار بیت بیک ماہ گفتہ ام ایں شش ہزار دور کہ بیک ماہ رفتہ ام</p>	<p>آں شب کہ با خیال بست غنچہ خفتہ ام بیدار کردہ صبح سعادت مرا ز خواب دائم لبست نہ خندہ و رویت شکفتہ باد صدرہ میانِ خوف و رجائے تم گدخت باید ز آستانِ تو جویم دوائے خویش از خارِ پائے ہمت اندیشہ کے کند حیرت ممکن ز ہمتِ مجذوب دوزِ عشق نیکو نگہ کہ نسخہ دیوانِ محشر است</p>
--	---

<p>مجنوب اف عشق زون عاشقانہ نیست این نکتہ را بگویش تو صد بار گفتہ ام</p>	
--	--

بقیہ اشعار مثنوی ردیف (د) صفحہ ۶۲

<p>طرب را دریں پردہ آواز کن خوش آندل کہ مشاق آواز تست کہ ایں فتنہ نے جم گزاردہ گئے</p>	<p>معنی نوائے طرب ساز کن نوائے دلم عاشق ساز تست گو فاش رسوا با قاز نے</p>
--	---

معنی گون فاش با تار چنگک
 شنو تا چه خوش گفت آواز دلف
 شب تار طنبور دیمم گریست
 چه خوش گفت ناقوس این کهنه دیر
 الهی برستان روز الست
 بآن هر دو یک تن که روز ازل
 بدریاکش بزم روحانیان
 بشا ہے کہ در سمن عرف
 بہ لعل لب مخزن اجتناب
 بہ شیرے کہ در میشہ استخاں
 بآن رونق افزائے غمخواران
 باب و دوزخ باغ وستان علم
 بشا ہے کہ داود از صدق تاج
 بقیوں وہ کشورِ علم دیں
 بود دل آراستہ شاہ رضا
 بخود جوادے کہ روزِ نظر
 باقبال آں شاہی عالیجناب
 بشا ہنشی کہ سجود در شش
 بخاک رہ آں شہنشاہ دیں
 بل چاندہ کہ با یکدگر
 کہ مجذوبہ را پیش مولائے او

کہ جاکو کوع است این میرنگ
 کہیں دامن یسج ماندہ بکف
 کہ جز زہر و دومی دیں کارہ چیست
 کہ یزدان کریم است و انجام خیر
 کہ دل بہر تو بستند از ہر چہ هست
 کشیدند ساغر بہ کین ہبل
 کہ روشد زمین قبلہ آسمان
 کشیدہ بسر ساغر نو کشف
 کہ یا بند از دہر نوشاں شفا
 فتابید از بحر آتش عنان
 کہ زمیت از یافت عرش بریں
 بچشم و چراغ گلستانِ حلم
 کہ یا بداند وین پاکاں رواج
 کہ بود اخسرس نصرت والکاظمین
 کہ و آشکار است راہ رضا
 کہ نگہ کار تر را کند شاہ و تر
 کہ ہرج و مرج را بود آفتاب
 کہ زوں از لایک بود عکسش
 کہ بروے شود ختم فتح میں
 کشیدند جام شفا بہت بسر
 و جام بخاش کنی سورج درو

بنزد و شہاں بادل پر امید
چناں کن کہ برو گہت چاں کف

کنی دزد و عالم مرا دوسید
بریزند خونم بنجاک نجف

آتش شب در نیتا نے فتاد
شعلہ تا مشغول کار خویش بود
شمع ساں آتش زبانی زان گروہ
بانگ نزد بر شعلہ کے بید او گر
بے سبب این فتنہ و آشوب چیت
بیگناہی را جفا کردن چراست
گفت آتش بے سبب نذر ختم
با چنین دعویٰ چرا اے کم عیار
ہر کجا گفتی منم با صد نمود
سایہ ساں دائم پستی ماندہ
از فنا گذشتہ مے داشتی
گرچہ خاکستر نشینت کردہ ام
کار من نیک است کے بس میکنم
ہمچو نے مجذوب برگ خود ساز
اہل دل مائل بپستی نیستند

سوخت چوں عشتی کہ در جانے فتاد
ہرنے شمع مزار خویش بود
بادل پر از شکایت کوہ کوہ
آفت دوراں بلای خشک تر
در شکست دل ترا مطلوب چیت
بند بند از ہم جدا کردن چراست
دعویٰ بے معنیت را ختم
برگ خود ساختی ہر نو بہار
ہمچناں در بند خود بودی کہ بود
در پس دیوار پستی ماندہ
از شررتخنہ بدل مے داشتی
بر تر از چرخ بریت کردہ ام
ناکے تاہست من کس میکنم
چوں حریفان زبانی کج مبارز
ہمچو نے در بند پستی نیستند

اتمام متفرقا باقی عزلیا از ردیف آن تا ختم دیوان
ز نیر طبع ہے

صحت نامه از ردیف الف تا ختم د

دیوان مجذوب تبریزی

صفحہ و سطر	صحیح	صفحہ و سطر	صحیح
		ردیف الف	
۹ سطر ۴	کشادہ	۶ سطر ۹	زلمات
۵ سطر ۵	پارہ زر	۸ سطر ۸	سیر آہنگ
۹ سطر ۲۰	شت	۶ سطر ۶	بگیرد
۱۰ سطر ۱	جلیست	۱۲ سطر ۵	میگرد
۱۴ سطر ۱۱	از فروغ	۹ سطر ۱۳	خورشید و مہ
۱۵ سطر ۸	ہر جا لے	۱ سطر آخر	آفر دگر
۱ سطر آخر	دادہ رو	۶ رباعی نمبر ۶	بخشننگی
۱۹ سطر ۴	انتعاش	۱۰ نمبر ۱	از دین زر
۲ سطر ۲	پرورش	۱۰ نمبر ۱	مطلب مطلب
۲۲ سطر ۰۰	بگیرہ از	۱۶ سطر ۰۰	شہسار
۲۱ رباعی نمبر ۲۱	راز	۲۰ سطر ۲	بکام دل ترا
۲۲ رباعی نمبر ۲۲	نشہ	۱ سطر آخر	راتیت
۳۲ نمبر ۳	بے توبہ فرو بردہ نفس	(ب)	
	رانکشی	۱۰ مطلع اعل	رقی شتاب
	جہالی	۱۰ مقطع	دوس زہد فکر کتاب
۳۶ نمبر ۳	تکب بباط	۱۳ سطر ۱۳	آئینہ دار
۳۸ نمبر ۳		(ت)	
		۱۰ سطر ۱	قرآن بے شود

توتیا ست	۳۲ سطر	بدست	۲۰ سطر
برجیں	۹ سطر	حدیثی است	۴ سطر
آیتہ الکرسی بخوان راه رو	" "	راہ پر دور است	۲۴ سطر
طالعش	(۷) ۶ ...	نقل و	۶ سطر
فریبندہ	۵ ...	ازما شد	۲۵ سطر
چہ شد	۹ سطر	ایں	۲۵ سطر آخر
بیدار	۲۰ سطر	۳۳ سطر ۱۸ کے بعد یہ شعر کھانا تھا ۵۰	
در سمیت	۵ ...	فکر مہیاد زلف پریشان در ہم است	
آں زلف	۱۴ سطر	پیچیدہ بود در ہم شب ہم دراز بود	
زور	۱۵ سطر	جام	۳۲ سطر
آرد	۱۰ سطر	بر عیب	۳۳ سطر
فوں	۱۶ سطر	مستعار	۳۸ سطر آخر
محل	۱۴ سطر	کہ چون نام خدا	۳۹ سطر
زرتار	۱۴ ...	بنایان	۱۶ سطر
خونبابہ	۲۰ سطر	باتو	۳۴ سطر
منہ و ذیل دو شعر سو ابائی رکھے ۱۸ سطر ۹ کے بعد		منشیں	۱۶ سطر
کھے نشہ بجائے نمی رسد بر خیز		۳۴ سطر کا مصرعہ ثانی یہ ہے	
کہ ہر قدم بتو محمد خضر راہے گزرد		تائے فتح و جیم حرات تاج اقبال تباد	
بقطرہ شدہ خورسند گوہر از دریا		۳۴ سطر ۶ حائے فتح و کامر علی بیگ	
قہامت بہت کہ نازش بہ شاہ میگذرد		دال در میم محبت دیم بدو اہل نسبت	
شعلہ شوق	۲۴ سطر	رند	۳۴ سطر

۵۵	دن	۴۲	سطر ۷ کے بعد یہ شعر ہونا تھا
۵۶	شمعے	۴۳	آنکہ از کم فرصتی ہائے اجل آگاہ شد
۶	--	۴۴	توبہ و یکر از مئے کلفام تو انست کرد
۹	--	۴۵	کے خاک تخت و اسفل کلیل
۱۵	خاطرش از بسکہ وار و ناز استغنا حسن	۴۶	سطر ۹ کے بعد یہ شعر ہونا چاہیے
۱۶	نگر و عار از یر لب ہم میکنی آہستہ نیت	۴۷	یاد او کن از خدا غافل مباش
۱۷	از در تو و درم	۴۸	باش در فکر خدا با یاد او
۱۸	--	۴۹	یہ شعر مقدم ہے
۱۹	زمینت چرم کرد گل گل شکفت	۵۰	سطر ۱۲
۲۰	--		

باقی وال، داؤ اور نقطہ کم و بیش کی صحت خود ظاہر ہے۔ مٹھنا از روین (۱) تا قمر
تکم ہوا۔ باقی بروایت ن تا ی

غزلیات نادر حصہ اول ۳ حصہ دوم ۱۱
حصہ سوم زیر طبع ہے۔ دیوان مجذوب کے خریداروں کو

غزلیات نادر مفت

المش
حکیم میر درد علی مدد نمیر حضرت میر محمد علی خاں شہید و حلوئی
مرحوم مخاطب میر الشعر از سر کار شاہ دکن نواب ناصر الدولہ بہادر
منغور

دیوان مجذوب رلیف م میں یہ غزل سہواً باقی رہ گئی ہے

چوں جامِ بادہ کوئے منانست مسکن
میخانہ را بجائے بہستم نمودہ اند
آب و جوائے میکدہ ام گشتہ سازگار
ساتی بیار ساغر آئینہ فام را
باکم بہ بین عشق ز شمشیر خصم نیست
اندیشہ نیست بشیرن دل راز چاہو تن
عیم مکن بہ فقر کہ چوں شمع آفتاب
خدمت نکرده کس بقائے نخی رسد

پاکست طینتم چہ شد آلودہ دامن
تا از خیال محو نہ گردد لشیمنم
زاں رو کہ سایہ پرور طوباست گلشنم
باشد نظر بچہ ہرہ مقصود فلکشم
از آتشم ترس مترساں ز آہنم
پروردہ تہمتن عشق است بشیرنم
بانویر دل لباس گرانتست بر تنم
این نکتہ بس بود ز مقامات ہر فنم

مجدوب می کشم سر شوریدہ را بدوش
تا روئے دوست بینم و در پاش افکنم

غزلیات جامع دیوان مجذوب از حکیم میرزا علی رحمد منصبدار و حکیم و واخانہ
واری جنکشن - دکن

جمال نور حقیقت محمد عربی
گل سر سبکہ خلق زینت کونین
صنایے صبح ازل رونق دوام ابد
کھلا اسی سے تھا لولاک قفل ابجد کا
خدا نے خلق کیا سبے اول آپکا نور
نہ عبد تجھ سانہ معبود کے سوا معبود
جو سر فراز تھا عرش بریں شب مزاج
ہنیں مجال بشر کی ہے خود خدا مداح

کمال حسن رسالت محمد عربی
بہار گلشن قدرت محمد عربی
شفیع روز قیامت محمد عربی
ہے اسم مقصد فطرت محمد عربی
انیس خلوت وحدت محمد عربی
یہی ہے اصل حقیقت محمد عربی
ترے قدم صیغہ غت محمد عربی
رقم ہو کیا تری عظمت محمد عربی

<p>محال جسی و عقلی خدا کی رویت ہے حدیث وحی خدا ہے تو بس یہی کافی</p>	<p>و کھا دے اپنی ہی صورت محمد عربی کتاب حق تری عزت محمد عربی</p>
<p>خدا کے واسطے اشار رعد ہوں مقبول یہی ہے نذر عقیدت محمد عربی</p>	
<p>کمال صنعت قدرت محمد عربی ضیائے صبح ازل رونق دوام ابد نہیں ہے سایہ کا سایہ دلیل روشن ہے کسی نبی کی رسائی جہاں نہیں ممکن جو بحساب رہے بحساب جنت میں عطیے رب کے فخر فیضی ہے شان قدس میں وہ لاشریک ہے لیکن اسی کے نام کیساتھ مقام اقدس اعلیٰ ہوا ہے جمع الجمع</p>	<p>مال ختم رسالت محمد عربی بہار گلشن قدرت محمد عربی کہ خود ہے سایہ رحمت محمد عربی ترسی وہ منزل رفعت محمد عربی وہ خاص تیری ہر امت محمد عربی کہ دو جہاں میں ہے رحمت محمد عربی تمہارے نام کی شرکت محمد عربی خط کثرت و وحدت محمد عربی</p>
<p>دکن میں رعد ہے تل اویس طالب دید ہے اشتیاق زیارت محمد عربی</p>	
<p>ہوا ہے محمد کو حاصل نعت میں فخر ثنا خوانی مقدم انبیاء سے نام اقدس ہے محمد کا نہا ہے وصف رخ میں بدر کمال مہرے اول کلیم و طور ہے بام سیح و حضرت عیسیٰ ترے شاگرد و کا شاگرد جبریل امیں بھی ہے حدیث نور کو دیکھو اگر دیران خلقت میں کلام حق نبی کی آل اطہر ہادی رہبر</p>	<p>صلیہ ہر بیت کا بیت جہاں ہے فیض سبحانی کہ ہر سورۃ میں بسم اللہ ہے عنوان قرآنی ہوا ہے آفتاب صبح روشن مصرع ثانی سر عرش بریں تجھ کو ہوئی معراج جسمانی تو ہے اسی لقب اے منظر عرفان ربانی محمد مطہر اول علی ہے مطلع ثانی مخالف فی الحقیقت ہے اسرار و اسم شیطانی</p>

بہتر دوزخی ہیں ایک فرقہ اہل جنت ہے
سحابت تیری جنت بخش دکو تر بخش ہے شاہ
نبوں زوار دنیا میں رہوں جنت میں غیبی میں
مدواے قبلہ دیں المدواے کعبہ الیاس

محبان علی ناجی ہیں باقی سب ہیں نیرانی
ترسی رافت کی رحمت کی ہے ہر مومن پراندانی
یہی دارین میں ہے مدعاے شوق ایمانی
کہ یہ درویدائی ہو گیا ہے دشمن جانی

انہیں ہے سر نوشتِ رعد سے اتنا گلہ شکوہ
نگہ ہو آستانِ روضۂ اقدس پہ پیشانی

کہاں تک درو فرقت میں ہو ضبط سونپہانی
تیری درگاہِ عالی کا کہ اہوں ملے شاہِ خواہاں
وطن میں یہ سفر کب تک مدینہ میں طلب فرما
وہم معجز نمائی اے مسیحا کے مسیحا ہے
شفاعت کا بھڑو ہو گناہوں سے پشیمان ہوں
ترے سلمان کے خادم کے خادم ہوں خادم
ترے خزانِ کرم سے نعمتِ دارین حاصل ہے
خدا کا تھا جو ہماں میزبان ہے اہل جنت کا
یہی تجریدِ مطلق اور آئینہ ہے وحدت کا
خدا کی معرفت حاصل ہوئی تیرے توسل سے
کتاب الہی تیری آلِ اطہر ہادی و رہبر
ہے تجھ میں حسنِ نوحہ پھر وہیں یہ دس ہیں

پریشانی سے میری خود پریشاں ہے پریشانی
یہاں شاہی فقیری اور درویشی ہے سلطانی
کہ آسانی ہے مشکل اور مشکل میں ہے آسانی
طوافِ روضۂ اقدس شغلے درو روحانی
پشیمانی ہے توبہ اور توبہ ہے پشیمانی
عطا ہو دین و دنیا میں مجھے سخت سلیمانی
نصیبِ غیرِ خوانِ اغنیا پر ہو نگس رانی
شبِ معراج تھی عرشِ بریں پر تیری ہمانی
ترے روئے نور سے عیان ہے نورِ جانی
وسیلہ گرنہ سمجھیں تجھ کو ہے یہ انکی نادانی
ترا فرمان ہے حکمِ خدا و وحی ربانی
کہ نواہلِ جہاں پر ایک حسنِ ماکہ خانی

صلہ ممدوح سے دارین میں ہے حاصلِ قیمت

لکھو اے رعد پھر نعتِ نبی میں مطلع ثانی

ترے قد کا نہ تھا سایہ تو پھر تیرا کہاں ثانی

محمد باعثِ لولاک اے محبوبِ نیر دانی

الف آدم میں اول اور آخر یا ہے عیسیٰ میں
کتابت میں بھی آخر یا کی دو قسمیں مقرر ہیں
ہو نور محمد خلاق - آدم آب و گل میں تھے
یہی ہے معنی قدرت یہی ہے باعث خلقت
ہوئے آدم جو سجود ملائکہ ہے سبب ظاہر
کسی کو یہ شرف آدم سے تا عیسیٰ نہیں حاصل
مخاطب انبیاء ہیں اپنے نام سے ہر جا
خدا جسم و جہت سے ہے بری دیدار نامکن
نبوت ختم ہے ان پر امامت ختم ہے ان پر

محمد مصطفیٰ میں یا ہے ختم یا ہے امکان
نبوت مصطفیٰ پر ختم ہے یہ یا ہے برائی
ہا لاکھوں برس مصروف ذکر و حمد سبحانی
اسی پر کنت کلتا کا عیاں ہے سر نہانی
کہ تھی نور محمد سے نور ان کی پیشانی
کہ سبحان الذی اسرفی سے ہے معراج جسمانی
مگر تیرے لئے القاب میں آیات قرآنی
محمد مظہر نور خدا ہے وجہ عرفانی
نظیر احمد کا عالم میں نہ مہدی کا کوئی ثانی

خدا کے حکم سے اسے وعدہ فرماں محمد سے
ہوا ہوں تابع آل نبی و حکم قرآنی

مخمس بر اشعار مجذوب تبریزی از حکیم میرزا و علی (رحلہ دوکن)

تا بود کارت ہمہ کردار عدل { نطق و گفتارت شود گفتار عدل
شعر مجذوب است رعد اظہار عدل { یار نیکاں شو کہ در بانار عدل

(۲)

حشر کس میشود بایار خویش

یا علی حب تو باشد بہتر از ہر طاعتی { مومنوں را بہت باید بہتر از ہر طاعتی

رعد چون مجذوب خد بہتر از ہر طاعتی { ہر کہ بہتر را نداند بہتر از ہر طاعتی

(۳)

جنت و خلد بہ زوہر نیت { طاعت عارفان اجرت نیت گویا دوست از نماز و روزہ حج و زکوٰۃ

(۴)

بہترین نفع غیر طاعت نیت { ایچ سودے بہ از عبادت نیت

تو عبادت بر کسود ممکن کج را بہر گنج ماہر کرد حاجے ذکر سجدہ پیدا کرد

دلق و بیع را تماشا کرد ترک دنیا بر لے دنیا کرد

زاہد آنجا کہ دین و غلیت

تَجَوُّبُ خَلْقِ الْعَالَمِ الْغَيْبِ عَفَاكَ اللَّهُ

ایں کلام مرغوب نظیر دیوان خواجہ غلام شیرازی یعنی دیوان مجذوب میرالموسوم بہ

دیوان مجذوب

س ۱۰۶۶ هـ

از ریف ن تاختمی

منقول از کتبخانه حکیم میرزا علی صاحب رعد حیدر آباد دکن

مطبوعہ دارالکتاب دارالاحیاء

بسم الله الرحمن الرحيم

<p>بامآه سخن گفتن در خواست می دیدن آل قامت عناراد جلوه گری دیدن خورشید که نتوانش پیش از نظری دیدن بعد از سفر ناخوش روی سفری دیدن بیجا چه کنی منعم از حور و پری دیدن در تیرگی شب با فیض سحری دیدن در دیو نظر کردن دیدار پری دیدن با آن همه خویشی عیب گری دیدن از هر دو جهان حق در یکبار هری دیدن</p>	<p>مجنون ترا آنکه روی دگری دیدن عمر نیست که مهر گرداں فرکوی تو میگذرد در چشم شهیدانت کمتر ز قیامت نیست هان ایدل ناپیدا باز آنی که خوش باشد و اعظم چو گریزی نیست از جنت علمانت ای منکر شب خیزان بر خیز و تماشا کن دانی که تصوف چیست آن ناهم جویشان ای مست مشو پنهان از شیخ کز و در است دانی که فراغت چیست آن بزم پاشتن</p>
---	---

مجدوب من مجنون تعلیم زبم دارم
رفقا جوانان را در کبک دری دیدن

<p>در گفتگو به شرب هر کس نگاه کن از دل بدل چو رشته تسبیح راه کن با دوست باش فسیکه را خانقاه کن در دقت خنده وضع جهان نگاه کن خود را برو قناده ترا ز خاک راه کن رویش مبین تصویر زنگ سیاه کن</p>	<p>پیش تباں ندمت خورشید ماه کن با خلق جز بلطف به نرمی مرو پیش رو قبول دیر و حرم بحث طالع است بارے اگر نیافت زدن گریه را باشد بدامن زرد دست کوتهت آنرا که دل چو آئینه میروے و صاف نیست</p>
---	---

ہمت جہاں کند ز گدا پادشاہ را ہرگز کسے نشستہ بجائے نمی رسد ایدل بگو کہ نامہ اعمال خویش را	خود را بزور ہمت خود پادشاہ کن خواہی بہ منزلے برسی عزم راہ کن از ہر دور و رو چو کاغذ مشقی سیاہ کن
--	--

مجدوب چوں معاملہ حشر با علی است
من ضامن تو تا بتوانی گناہ کن

اینکہ آمدیار ما خورشید تابانست این اینکہ میثامیش آمد بانہر اراں و دہان اینکہ صیادانہ باشد پیچ و دم دار و شتاب این نگاہ شوخ کرد و رآشنائی میدہد اینکہ جانرا از تبسم قوت دل می دہد اینکہ نمی آید چشم آشنایگانہ ہم آنکہ زود از خاطر رفت آشنایان ناماز شام ہجران اسحر کردن گوشت مشکل است بوسہ ہا بر لعل جانان کج زندہ ہر بے جگر	ماہ خوش رفتار یا سر و چراغ غایت این می شناسم غمزہ جلاد فتانست این حلقہ دام بلا زلف یرشانست این خوب میدانم ہماں آشوب رانست این غنیہ گلزار خوبی لعل خندانست این القیات آشکار و لطف پنهانست این اینکہ عاشق یادش آمد عہد پیمانست این اگر وفا و صبر باشد سخت آسانست این از سر جاں ہم کسے چون بگذرد جانست این
---	---

در دو عالم ضامن مجذوب اگر شد و نیست
خسر و دنیا و دین شاہ خراسانست این

آتش کز آتش می گردد باغ روشن پردانہ ہا چو ہنند ساقیت مجمع مجلس تا شمع دل کہ دلم با یاد عاصت سوخت ستان سیر گلشن گل گل شکفتہ بخرام رخشاں تر از کواکب آید چشم افلاک	پروانہ میکشان اگوید چراغ روشن ما شب بخیر گویم ایشان چراغ روشن باشد ہمیشہ مارا کج لعل راغ روشن تا کرد از جمالت اطراف باغ روشن ز کس اگر ز رویت سازد چراغ روشن
---	---

عمو نماغ باید در سحر دل سوخت با کاسه طے پر خون کے سر خر و کندت	ایں شمع را نسا زہر بے دماغ روشن چوں آتہ نسا زنی دل از دماغ روشن
---	--

ایں لطف تارہ مجذوب لاس یزہ بر دست
ہم رحمت مبارک ہم چشم داغ روشن

دوست یارب چه دید باز از من باد شاہی و کبر و ناز از تو مہر از نگاہ ذرچہ باک خندہ روز ہائے عیش از تو نظر پاک صیقل است و سہیل خاطر شاد و خندہ ناک از تو کردہ ام رو بطق ابرو سے فکر غوغائے رستخیز از تو کی نفس بے شراب شاہ نیست	کہ ہی تافت رخ بنا از من عجز و رویشی دنیا از من مکن از دور احتر از از من گریہ ہائے شب را از من روے خود را میناں ساز از من آہ دل و زجا نگد از از من کہ نخواہد بجز من ساز از من یاد آں سر و سر فر از از من ایکے میناں نگد از از من
---	---

از تو باشد ز جہاں مجذوب

غم آن یار دل نواز از من

و شمش بام بحر و دیگران دیگر مکن بواہوس افرق از عاشق نکردن نیست دوستی با دشمنی خود در محبت کافر نیست فصل فصل از ہم جدا کن آنچه دیدی با نیست از سر آسایش دنیا جو توانی گزشت در بر مہن خانہ پیش آہنگ تھا از زراست	ہر چه گوید مدعی و حق ما باور مکن امتیانش جز رنگ زرد و چشم تر مکن آنچه با شمشیر باید کرد با خنجر مکن ہمچو طفلان روز و شب بازی بہر وقت مکن چون زناں مرو کہ مینی فخر پر زیور مکن تا توانی بت پرستی با خیال زر مکن
---	---

تا نظر بر خلق داری واعظم مردم مشو
تا نسازی فاش کیجا جہل و نااہلی و رشک
تا شوی از جام ہمت و دود عالم سرخ و

خویش اسوائے عالم برہمن بر مکن
میش مردم جنت بجائے ز خود بہتر مکن
رنگ خود را پیش مردم از طمع چوں ز مکن

تا توانی ہمچو مجذوب اسم اعظم یا دیگر
از دعا یعنی بجز نادعلی از ہر مکن

یار دل اے تکلف کرد جائے خوشتن
یرودہ بردار از گل رخسار تا درین باغ
گفتگوئے با توام چوں دبر و خوش دادہ
با تو گویم دولت دیدار او چوں دادہ و
گر بر آری حاجت را مطلب دل حاصل است
از ہولے ابرستان نشاط دیگر است
و جد صوفی را نداند ساغر و مینا و خم
سفر و خشک دل در گوشہ میخانہ نیست

صورت آئینہ خود شد بردنمائے خوشتن
گل شود سہوش بلبل بے نوائے خوشتن
از جفا طئے تو گویم یا وفائے خوشتن
کرد جاناں با دلم لطف بجائے خوشتن
دل بدست آور کہ مالی مدعائے خوشتن
ہر سرے را بہت دقتی بانوائے خوشتن
بے ادب اینجا کہ می جُنبَد جائے خوشتن
تا کشد ہر کس بقدر اشتہائے خوشتن

دولت دیدار او مجذوب از قمر آں طلب
تا توانی فال بنکو کن برائے خوشتن

بے طمع باش و عاقبت ہا کن
صبح تا چاشت در توکل شو
بفتاں خرقہ راز گرد ریا
نفسے گراماں و ہوا جلت
طفل بدخوشدہ ز حرص دل
مرض حرص چوں بطول کشد

ترک این خوی و خاصیت ہا کن
چاشت تا شام عافیت ہا کن
خاک چشم معصیت ہا کن
خند آنکہ بغایت ہا کن
قالعش ساز و تربیت ہا کن
نگار اسباب تعزیت ہا کن

چوں قناعت علاج حرص کند | رے دل میں تہنیت ہاکن

از جہان خراب یوں مجذوب
گوشہ گیر و عافیت ہاکن

نیست مراد نظر جز رخت لے ماہن
لطف نمایاں تو در دغم عشق تست
شاہ گداہر کیجے رو بہ رے کردہ اند
خاطر خود را بروں از دل خود کردہ ام
در پیش روز و شب بر در دل ہاشم
بر در میخانہ ہم طعنہ بے جا مزن
سرمہ شب گرد چشم دلت را جلا
لطف تو ہم کم کن از دل آگاہ من
شکر کہ شد روز و شب لطف تو ہمراہ من
نیست مراقبہ جز دلت لے شاہ من
تا کہ بر بند ز من خاطر دلخواہ من
در دل درویش بوجہ شہنشاہ من
خدمت این آستان بچو دراہ من
روز و رختاں ترا ز ہر بود ماہ من

رحم تو باید کنی بر دل مجذوب خویش
جز تو کس آگاہ نیست از دل آگاہ من

باصل و نسل مباحات لے سپرم کن
دلت چو تھنہ رواغ بچنگ اندازو
گہے کہ ذوق تنعم ترا فریب دہد
سفینہ ایست فالنگارش بگویم نصیبت
زمانہ چشم ترا مانہ بستہ است ز خاک
نگاہ دداشتن آبرو جواں مروی است
فریب خلق جہاں در کمال سانی است
خندنگ راست کشید این سخن بگویش کماں
تو خویش را خلف دو مان آدم کن
مجو علاج زمر ہم علاج مرسم کن
بجائے شیر و شکر خون زہر در ہم کن
ہر کہ دست ہی پائے خویش محکم کن
گیر جام و بہ عبرت نگاہ بر جم کن
طمع دار و سخاوت بکار حسام کن
کسے کہ رام تو مشکل شود از ورم کن
کہ نسبت دشمن خود را برستی خم کن

چہ رشک می بری لے مشعور بر مجذوب

پیا بہ میکدہ خورالتین سزا دم کن

من بدوشی گرفتہ از توتاج از حد بروں
نالہ کردم در دل شہائے دلج از حد بروں
دیدہ ام بر این سیخشان خراج از حد بروں
کردہ ام بیماری دل اعلاج از حد بروں
عجز باید کردنت با آن مزاج از حد بروں
ہر گجا دارد ہی دستی رواج از حد بروں
شتر ساری بے ہایت احتیاج از حد بروں

اے فلک ہی ز شاہاں گر چہ حاج از حد بروں
دا من صبح وصال آساں نیا ورم بکف
ویدہ گر بے غم شد دل بے تراوش و نیست
رد طبعیا خوشی ارسوا مکن کار تو نیست
خاک ساری کن کہ طبع یا بایر نازک است
چند گونی کوچہ احت فروشان کجاست
ہیچ دانی لطف بے پایاں چہ میخواید ز ما

من دماغ آشفتہ و مجذوب بے پروا هست
ہرزہ تاکے می بری ناصح لجاج از حد بروں

آتش خشم را سجود مکن
رنگت رخسار را کبود مکن
میش آئینہ خاتہ دود مکن
سروش ہرگز از سجود مکن
تو عبادت بقصد سود مکن
بے مے و مطرب و سرود مکن
ہمچو شمشیر بر نمود مکن

خویش را تند بلخ زود مکن
روئے خود را چو آسماں از شتم
آتش خشم را مزین بر دل
چوں صراحی بغرم نیت خیر
ہیچ سودے بہ از عبادت نیست
بزم خود را فسرده چوں زاپہ
تا توانی نمود جو ہر خویش

جز ہمیش جواد چوں مجذوب
خویش را روشناس جو د مکن

ہمچو من با سادہ رویاں عشق در زوہار کن
نوحطائز امین و سیر حسن جو ہر دار کن

خویش را سوا شہر و کوچہ و بازار کن
سادہ رویاں اگر کمتر بازار آورد

خیر خود در هر چه بینی با خلافتش خوگیر
دولت بیدار عاشق جز دل بیمار نیست
نالہ فرساکن دل با درد غم پچیده را
چشم اگر داری که بر بالا چشمت جا دهند
دیدہ ات ہر چند نامینا ز کتبہ قدرت است
تا بجے دل راز بدخواہی مگر مسکینی
سجہ از نار کردن شیوہ اسلام نیست
در طریقت مسجد و میخانہ در یک خانہ اند

یا رچوں ساقی خود از تو با استغفار کن
چشم خود را پاسبان دولت بیدار کن
بانسیم اصمدم این غنچہ را بسیدار کن
ہموابر و از شہادت ٹے بدانکار کن
آنقدر مایے کہ می بینی بجز اقرار کن
یک دعلے خیر ہم در حق این بیمار کن
برہمن شورا سستی یا ترک این زمار کن
رو بہر در مسکینی مردانہ باش و کار کن

تا شوی مجزوب از رفیقہ خود را فی خلاص

و جد صوفی سوز را در خانہ حسنا کن

خوشاد در جستجویت از پیے رنگ فنا گشتن
خوشاد ادم ترا بر تخت شاہی کامراں دیا
خوشاد در پیش اغیار از نگاہت کام دل گشتن
خوشاد در مخن باغ از دید از خویش بالین
خوشاد در نظارت و ز تاشخون دل خورن
خوشا چوں لالہ در دشت جنوں بایا در خسار
خوشا از بیم مردم روز ہادر کنج غم بودن
خوشا بعد از غم ہجرال بہ بزم وصل بخودن

ترا از در غافل دیدن و دست و انگشتن
مرا ہر دم ز بہر حاجت دیگر گدا گشتن
بایما عرض حاجت کردن و چار و انگشتن
برنگے ہر زماں آمادہ نشودن گشتن
بصد امید شب تا صبح مشغول دعا گشتن
سر مستانہ واکردن مست از بہر گشتن
بگرد خانہ ات شہا بصدوق جفا گشتن
بگرد شمع رخسار تو چوں پروانہ ہا گشتن

بہشت خاطر مجذوب گشت و ضہ فہول

من و تسلیم و گرد و ضہ شاہ رض گشتن

رخ کتاب زد دعلے درویشاں

سرکش از سراس درویشاں

<p>ہمہ شاہاں گدائے درویشاں گوشہ دلکشائے درویشاں باعطائے خدا سے درویشاں عاشقی بالقاءے درویشاں از دل بے نوائے درویشاں چہ کند باغنائے درویشاں عشق بے انتہائے درویشاں اجداد در جفائے درویشاں با دیارب بقائے درویشاں از دل با صفائے درویشاں</p>	<p>بامید دعائے خیر شدند تاج برمند شہاں نہ وہ سلطنت فقر و فقر سلطنت است کرم دوست میکند شب و روز گر تو خوانی نوا گدائی کن دست پزند اگر چه پرزور است بخدا شاہ را میسر نیست خلق حور و بہشت چوں نہ کند تا دعا خیر خواہ سلطنت است رو طلب کن بسان شاہ نشین</p>
---	--

کیست گفتی دریں میاں مجذوب
 ذرہ خاک پائے درویشاں

<p>صافی آب راتماشاکن عالم آب راتماشاکن مزہ خواب راتماشاکن رنگ ہفتاب راتماشاکن دل بیتاب راتماشاکن بحر سیماب راتماشاکن رنگ مہرخاب راتماشاکن</p>	<p>بادہ ناس راتماشاکن بنشین بر کنار گشتی سے با خیال ہرے ہمارا نو نہ چوں در آئی بہ بزم ما غافل از دہانت بہیج راضی نیست بنشین در میان دیدہ دل تا برد کوہ کوہ غم ز دولت</p>
---	--

بلکہ از عیب خلق چوں مجذوب
 رنے احباب راتماشاکن

ما ہے کہ کسب نور کند آفتاب ازو
 ہر ذرہ یہ ایست آب تاب ازو

<p>ما بے دلاں از دل ازواضطراب ازو جز دوست ہرچہ بہت مکن اجتناب ازو تا دل رُق رُق نشو و چوں کتاب ازو کا خیر سرت بہادر و دچوں حباب ازو کو ترلقین دریغ نذار و شراب ازو عبرت تو اں گرفت بجائی گلاب ازو مے دشمن دشمن یاست مکن اجتناب ازو ہر جا دعا کنند شود مستجاب ازو</p>	<p>ما را چہ کار با دل با اضطراب دل خواہی شود مطیع تو جز دوست ہرچہ بہت رمز آشنا کسے نشود از کتاب دوست منشی بر روی بحر فنا ہواے نفس مستی کہ کردہ لطف خدایش امیدوار خواہش مہیں کہ با گل پژمرده منظر یاست دشمن دشمن دشمن دشمن کہ دوست است با اعتقاد صاف گردیر اگر حیرم</p>
---	---

مجدوب کار با کرم بے نہایت است
 نومیہ کے شود گنہ بے حساب ازو

<p>شب قدر است لعل لکش تو آہ ازاں تیر روی ترکش تو سوخت پروانہ را با تیش تو جرعه نوش شراب بے غش تو بیتا شائے سرو سرکش تو آفتاب از قبائے زرخش تو بسر طرہ مشوش تو صید دل را خدنگ ترکش تو مرحبا عاشق بلاکش تو</p>	<p>روز عید است روی مہوش تو کار من آن نگاہ اول ساخت از جمال تو روشن است کہ شمع منکر سلسبیل و کوثر نیست شاخ طوبی کشیدہ قد بہشت خیرہ دار و نظارہ خود را شاہ را بہت شوق پایوست در رہ شوق بال و پر بخشد بادہ بے خمار خون دل است</p>
--	--

عاقبت ہاست در جفا مجذوب
 لے خوشا خاطر مشوش تو

نیم و معتقد طاعت بے گریه مشو
من نگویم که ز پیمان کشتی توبه کن
بطلب جام شراب زلسای دینوش
هم درین آره شد تخت سلیمان بر باد
صاف دل باش درین حلقه تو هم چو خوشید
پیر دهقان چه نگو گفت بیا و ده خوش
جو خدای پس کس از حال کس آگفت
دهر هر روز ترا تازه تر آید ب نظر
بشنو این نکته که از خضر بجا طرد ام

نرسد کشته بے آب به سرحد درو
هر چه خواهی کن از گریه مستانه مشو
که بایں دست توای یافتن با عمر گرو
جام حم خوا و نظر سر کن به سر بخسرو
تا بعالم فلکند شمع جمالست پر تو
کای پسر خوشه گندم نشود دانه بگو
کشت و کار همه معلوم شود وقت درو
چه بد بنا که بنوشید درین گنه و نو
که به حرف درین بادیه از راه مرو

کار مجذوب درین پرده نه صوت شعراست
کار با کار شعور است نه با گفت و شنو

زاهد چه سازم با چشم و ابرو
زاهد نمیدی آن خال و لب
زاهد چه انی چوں میکند سحر
هر چه خواهی اقبال دار
خود را بانسون مردانه انداخت
در خانه صنم یک خطا نیست
در عالم دل روان تو دیدیم
دیدار خواهی بیکار گذار
باید چیل روز کرد و سحر چیز

آن ناوک افکن این سخت بازو
کافره بنید آن زلف و آن رو
در عشق سازی آن چشم جادو
در برون دل آن فتد دل جو
بروئے آتش آن خال همنو
شد از کجی است محراب ابرو
با هر دو عالم کردیم بکرو
لب را زیار ب دل را زیار
تا خون شود مشک ناف آهو

مجزوب مطلب ز دل توای یافت

گر صاف باشد آئینه یکرو

لسه سر سرو قامتائ خاک و نیاز تو
چشم امید در هست بیشتر از اشاره شد
و در دل خنجه تا اینست که گل گره شود
آب حیات در جهان نام گلاب گل شود
روز قیامت از خدا خواست که بنای فکند
چشم زمانه فتنه جو دشمن دست منتظر
سنبله فلک شود بویه نظر طایرش
ناظر حیران جهان در پل روزگار هم
هر کنم وفا کنم از ته دل دعا کنم
دیده آفتاب را خیره نمود جبه اش

عجز تمام خوشنما بر در کبر و ناز تو
تا که افکند نظر ز کس عشوہ ساز تو
گر نرسد بخاطرش خند و دل نواز تو
پرده نشین اگر شود در دل غنچه راز تو
بر سر سرو قامتائ قامت سرفراز تو
تا چه قیامت آور و این سفر را نواز تو
عزم شکار چون کند بهت شایباز تو
رو به صبا نمی دهد نا بود چو از تو
دور شور ز جان ما دوری جانگداز تو
قامت هر که چون فلک خم شده رماز تو

از پی طرح این غزل موج بود تخلصم
کز دل و جان که طبع من گشته فدا ناز تو

لسه فرزند و جاه عیاں از جبین تو
شد عمرها که غلغلہ در آسمان فکند
نزدیک شد که دست قوی پنجه تقضا
چشم رمد کشیده کند آفتاب را
شخیر کرده عالم دل را بیک نگاه
اندیشه از بلائے دو عالم نمی کند
مجدوب را ز گوشه خاطر ساز محو
باید چنان زدن بر زمین دیو حرص را

اقبال رخ پریده لعل نگین تو
آوازه بشارت فتح مبین تو
مفتاح فتح در کشد از آستین تو
نیلو فرے که سبز شود در زمین تو
صد آفرین غنیمت سحر آفرین تو
دسته که محکم است کبل المئین تو
روز که خاک گردد بوسه زمین تو
کز آسمان فرشته کند آفرین تو

مجدوب سمر سجده ایں آستان کش
تا آفتاب رشک برو جبین تو

گنج شایع شرع مبسب تو
یارا کر کہ دم زند از آفرین تو
ہمراز ہم زلف تو خواہد زمین تو
در ہر تنبہ نشہ دے در کسین تو
از صد ہزار زاید خلوت نشین تو
خوف دے بجائے دوزخ و خلد برین تو
بایک دو حرف خایہ وضع آفرین تو
گرد از آل سپہ گرد در زمین تو
یارب با ستواری جہل المین تو
یارب بسوئینہ مستان دین تو

اے کنت کفر آئیہ نقش نگین تو
گر کام کائنات سراسر خود زبان
راز تو بال حوصلہ بہر رحمت است
در ہر سہری زہر تو سوئے دیگر است
مقبول کہ یائے تو یک سجده سوزند
خرم دے کہ گرم ساز دیا عشق
در صفحہ وجود تو دانی چہا نگاشت
راہ نجات در قدم خاکسار است
دست مراد امان لطف مکین جہا
تا بندہ ساز شمع دلم را بسوز عشق

مجدوب آبخش بیاکان راہ راست
یارب بکج شایع شرع مبسب تو

کہ بخش جام و نا امید مشو
تحت جمشید و تاج کیخسرو
خاطر از تو شمع جمع ساز و برد
چوں بگویند کشتہ را بد رو
بے تو کل یہیچ راہ مرو
کے ستان بجائے گندم جو
کے کند فرہ پروری پر تو

ہا تفسم و او ضرورہ از نو
مے بخشے کہ میرود بر باد
رہنمائے برہر دے میگفت
آں چیاں رو کہ در نالی تنگ
گر سراسر چہاں رفیق شود
آنکہ داودہ موت گندم
تاہ خیزی از خاک فرہ صفت

تا دهندت نجات چوں مجذوب
راستی پیشه ساز و راست برو

چشم که دل از زاهد صد ساله گرفته چون نقطه نگاهم شده در دایره حیران از دایره عشق تو بیرون نتوان رفت باز این چه بهار است که تا چشم کن کار چون خانه ویران که فتنه بر سر سیلاب اشک است که از قطره دن مانده در راه براطلس تشریف ازل مهر نشانست صیت سخنم از دم تیغ شه ایران	خود مائل خود گشته و دنبال گرفته تا ماه ترا حفظ تو در باله گرفته کز شش همت شعله جواله گرفته آتش بگل افتاده و در لاله گرفته بر کاله چشم می پیر کاله گرفته تا سینه گردون آب نفس لاله گرفته آب داغ که از دست غمت لاله گرفته از ملک غم کشور بنگاله گرفته
---	--

سودای تو یارب چه بهشت است که مجذوب
عقل و دل و دین بافته و ناله گرفته

بازم تو غارت خرد و هوش کرده دانسته که حسرت ماهم قیامت است اگر ترا ز حال دل بخش چوں کنم سر و شکوفه را خبر از دلغ لاله نیست گل از تو در کدام چیده اند باز کیب از مرده شب ضلیم نمی دهی در ناله اختیای زندم و گرنه تو ای عزتم پس است که در پیش می جمع است خاطر که دل خسته مرا	بازم بیک نگاه تو مد هوش کرده با خود اگر تو دست در آغوش کرده که همچو من ز آتش دل جوش کرده من کاسه ملای خون تو نوش کرده خود را بسرد باغ که هم دوش کرده ایں دعوه را کرده فراموش کرده فهم شکایت از لب خاموش کرده از زیر چشم حرف مرا گوش کرده با حلقه ملای زلف گره پوش کرده
---	--

مجذوب تن بجواب دم غنیمت است
برخیز شمع ناله چه خاموش کرده

اے روشن خاکِ دُست چشمِ جہاں میں ہم
برقع برافکن دھپن بالالہ دسرو من
گرم است از خسار تو بازار ماہِ آفتاب
بیرونِ خرام و در رکاب از شاہانِ اہم
رخ برفروز اے ماہِ من سپتازی شاہِ من
با گوشتِ ابروے خود ہمائے خوابِ اہم
آں دلِ زار چاک کن جامِ صوفی خاکِ کن
خورشید گرد و چوئیں شبِ نباشد تاب
شد عمر با کاندہ رست مالِ نہرِ جہاں می ہم
دارا تر خواند جہاں صاحبِ ادا ند ز مال
بروہ بے عالم پشہ را از آستانِ شامیت
اگر حق و گریخت کنم بر شمنت لعنت کنم

مہر تو چوں شیر و شکر با جان شیرین ہم
تا پاک سوز چھو من اسبابِ گلین ہم
گردیدن گردِ مسرت گردیدہ آئین ہم
تا آفتاب ز گوش خند و بہرِ تمکین ہم
تا مات گرد و جا بجای شاہِ فرزین ہم
تا افتد از طاقِ دلم ابروے پرچین ہم
یوے جہاں را پاک کن از دینِ آئین ہم
یک ذرہ از مہر تو د عالمِ پراوین ہم
چوں من ایت و زو شبِ دلِ دین ہم
خواہی کشید از آسمانِ خرو تو ہم کین ہم
تا پر بر زو در برش از دور شاہین ہم
ہمچوں طاعتِ دوستانِ فضل است نفین ہم

مجذوب پل ز جان دل شاہِ گداز گیت
من نیز ہستم روز و شب ویش مسکین ہم

دلطفِ مدہ ذرہ یا شرابِ زردہ
فلکند برقع و آتش بافتابِ زردہ
ہزار بار بر آئینہ انتخابِ زردہ
بر آیدین خود نشہا بر آبِ زردہ
چہ طعنہ ہاکہ نہ در پردہ بر گلابِ زردہ

زمانہ طعنہ خوبی بافتابِ زردہ
کشودہ دستِ فلکِ ایچخ آورده
بہانہ جوشدہ ہنرم بر آیدین خوش
بنا بر آئینہ آب بستہ عالمِ را
چہ نشوہ ہاکہ نہ درخپہ یا دودادہ بگل

چکوہ معرض تمنائے دل تواند کرد	لبے کہ بوسہ بریں دہجد حجاب دہ
عروج نالہ مستان سینه صاف کرد	کہ یابدوش دعا کے مستجاب دہ
سری حبیب تفکر ہمیشہ دار و عقل	مگہ جینوں بکسرش تختہ کتاب دہ
نشان گنج در خاکدان گرفته سپهر	کہ خمیہ برہمیں منزل خراب دہ

یہ بہت از دم عینی گذشتہ چوں مجذوب
بصدق ہر کہ دم از مہر بو تراب زده

نہ سہر و می تو اُم گفت نے ماہ	باقیالت نگاہم نیست کوتاہ
برا فلکں پردہ تا دیگر نہ زند	زمین و آسماں بر مہر و براہ
مہ غورشید را دیدم شب و روز	ترا ہم دیدہ ام احمد شد
اگر بارم دہی از دور گر دم	اگر دورم کنی احکم شد
بجہ اللہ زمین عشق دارم	جوانی و شراب و یار و خواہ
شراب زاہی بہیات بہیات	من و انکارے استغفر اللہ
بگیر از راستی بر کف عصائے	کہ اینجا ہر قدم چاہیت راہ
مکن یکسالہ راہ ہند را طے	بیک شب باقلیم سرگاہ

بکش مجذوب سے با خاطر جمع
کہ آمد مرودہ فتح شہنشاہ

شدہ در شیشہ ماہے تو مئے ناب گرہ	مفلکں این ہمہ بر خاطر احباب گرہ
روزگار نیست کہ بے عارض مایہت شدہ	در دل روزن ماحسرت ہتہاب گرہ
گر ز مسجد ندری حسرت ابروئے کجبت	ہمچو قندیل شود در دل محراب گرہ
روشن آں بادہ کہ پیوہ با حباب بہت	در نکلوشد نفس خضم تو حوں آب گرہ
بہ شکر خندہ اگر لب بکشی در باغ	خون حسرت نشود در دل عناب گرہ

منم آن صید که چون رشته مرجان بچرخد
آرزو از دل آنسره برودی نرود
بے طمیدن دل خوں گشته ماوانه شود
همچو دریا دل ماساخته با تلخی کام
بر رخ دولت بیدار نظر که فکری

شده خوں در دلم از حسرت قصاب گره
دیر تر و اشد از رشته مبتاب گره
خود بخود و اشد از قطره سیما گره
تا چو گوهر نشود در نظرش آب گره
شده در چشم تو چوں مرد مک خواب گره

فارغ از گریه به نعل چو مجذوب باش
تا کشایند ز کار تو به سر باب گره

سحر خوں رخ نماید آفتاب هسته هسته
پریشان لب شب رویه به بریک کفایت
روم مادر که پیرمغان از دست عم نالان
برو بخت خواب بود خود آبه زخم اوسه
گو یایان در شام سحران صبرش اور
دل بیمار خود را کرتوانی بے تعلق سخت
رے کز می کشد معمار غم دست تصرف
نوائے گریه خواهی بر جگر عشق آتش زین

کشد با ساغر زرین شراب هسته هسته
برل آید رخ روز از نقاب هسته هسته
بگویم حال خود با آنجناب هسته هسته
فتایم دیده دل را از خواب هسته هسته
که خوابد شد بکیسویان حجاب هسته هسته
شود آهت دعا مستجاب هسته هسته
شو چوں ملک صبا جزا هسته هسته
که حال می شود از گل گلاب هسته هسته

مشو مجذوب نوید از شب غم صبرش اور
که عارض می نماید آفتاب هسته هسته

رویت که عالم از تو دید
در گلشن عارض تو چشمه است
زلف است دامن سبیل
در بازی طاق جفت طاق است

یا گلشن بهیچکس ندید
یا آهوی خود بخود رمید
یا سبیل بهیچکس ندید
ابر و مقوس کشید

ناز است کہ سر کشید از ما
حال دل بکولان چه پرسی
کے نالہ مار سہ بجوشت
خاموشی ما ہمہ زبان است

یا قامت سرو نو کشید
صدیست بنجاک خون طہید
گوشت کہ نالہ ہاشیند
چوں رنگ شکستہ پرید

باز آئی کہ چشم باز مجذوب
بے روئے تو روز خوش ندید

اے نہ فلک از بحر عطائے تو حبا بے
با مہر رخت آتش موسیٰ است سر شمع
در صفحہ آشنائے تو ہر نکتہ حکیم
ہم بحر فلک پر کنی از در کو اکب
بر درگہ تعظیم تو ہر سجدہ گنہا ہے
باستی ہیچون تو کونین خیا لے

وے ہشت بہشت از ہن لطف تو با لے
با آب لب آب خضر موج سرا بے
در دفتر ابداع تو ہر حرف کتا بے
ہم گوہر غلطاں کنی از قطرہ آبے
در جلوہ گہ لطف تو ہر جرم ثوابے
باستی عشق تو خرد صورت با بے

یار بے کرم باز بختائے بہ مجذوب
باشد ز شنائے تو کند شرم و حجابے

اے آستان قدرت لبریز پادشاهی
با ستر لوح محفوظ ہر سینہ آشنایت
نام بلند قدرت مشکل کشائے دلہا
اے حسین آستینت موج محیط اقبال
مدرسائے رحمت خط نظام عالم
تا باں شعاع رایت از ذرہ تا بخورشید
روزے کہ چہرہ پرداز گرد و شراب لطف

ذات تو فردا اول از قدرت الہی
غیر از خدا کہ داند ذات ترا کما ہی
افزوں ترا ز کو اکب شد ہر اس گلہی
وے خاک آستانت اکسیر ہر چہ خواہی
مقراض ذوالفقارت پر کاہ چتر شاہی
باراں سحاب لطف از ماہ تا بہ ماہی
ترسم کہ رنگ باز و سیائے بے گناہی

مہر گزلبش مخمندیک روز اگر نباشد
 بار شمع ز شوق دریا سے غم سرا ہے
 مہر تو کردار دل حبس از او امر
 در پاسبانی دیں ہم گنج و ہم نگہاں
 مقلح دلکشائے در آستان شاہیت
 گنجیست دل امانت در گوشہ خرابات

آئینہ دار مہرت خورشید صبح گاہی
 بازو ز لطف کو و گنہ گاہی
 لطف تو ساخت مارا ہے باک از نوای
 در انتظام دولت ہم شاہ و ہم سپاہی
 دادم نشان گنجت آنجاست ہرچہ نوبی
 کے آوری بدیش باز ہر خانقاہی

شاہاں ز شوق شانیں پس مرا کہ گویند
 مجذوب خاکسار است در آستان شاہی

اے مصحفِ جمال تو از رحمت آہستی
 دارند اتفاق قضا و قدر کہ باز
 در خاطرش گرہ نہ شود آرزو سے تاج
 با پای شوق راہ بیابان عشق را
 یک ذرہ نیست بے غمت اے عشق سینہ سونو
 ساقی شراب تلخ بدہ دم غنیمت است
 زاہد بہ سے فروش زہ اسباب شیدا
 یک عمر بے نفاق تو اں بابدال نشست

با عارض تو قصہ یوسف حکایتی
 پراز ولایت تو شود ہر ولایتی
 آن سرگز آستان تو یابد حمایتی
 صد بار اگر شتافتہ در بدایتی
 کوتاہی سخن کہ تو ہم بے نہایتی
 ساگویت رخسرو شیریں حکایتی
 ساہر گزوت ز بخت نناشا شکایتی
 باخوے ہم نشیں نبود گر سرایتی

مجذوب احترام تو بر رخ واجب است
 چوں خاکسار در گشت شاہ ولایتی

منظور دل پاک پراز نور تو بودی
 بازوشت گلستان ز تو شد آتش دشمن

اصنعتِ این آئینہ منظور تو بودی
 صاحب نسق انجمن طور تو بودی

آوازه ار باب کرم گریه بلند است
 هر چند گمان را غلط انداز تو کردی
 از نام تو عیسی نفساں حرز تو شستند
 از مهر تو آئینه خورشید جلا یافت
 گشتیم چو نور نظر آفاق جهاں را
 هر چند که در کفه میزان دو عالم
 پیوسته گرفتیم خبر از درد لها

پیوسته درین سلسله مشهور تو بودی
 در دیده بے نور یقین نور تو بودی
 دیدند علاج دل رنجور تو بودی
 روشن گرد لها بے پراز نور تو بودی
 در دیده صاحب نظران نور تو بودی
 سنجیده شدی از همه پزور تو بودی
 در کعبه و در بتکده مشهور تو بودی

از سجده درگاه تو مجذوب شفا یافت
 سامان ده سرگشته پراز شور تو بودی

لے از ورق حسن تو هر حرف کتابی
 بسیار چو عیسی خمشت چشم براه اند
 عالم شود آنروز گلستان که جمالت
 از شوق زمین بوس تو خورشید جهاں تابا
 ای دولت بیدار چه گردد که دهر رو
 ساقی کن از گریه مستانه خموشم
 دنیا بے دنی در خور این طول ال نسبیت
 چوں گردیا کمینه شود ظلمت کفر است
 از دار فنا دور مدال رفتن خود را

خلق حسن از دفتر اخلاق تو بآبی
 یوسف صفت از چهره بر انداز نقابی
 باران کند از لطف بهر گوشه سحابی
 عمر بست که چوں عمر گرفتشت شتابی
 نظاره خسارت تو در پرده خوابی
 باشد برخ نجت بیاشیم گلآبی
 این شنه بسی را چه کند موج سمرانی
 در میکده خود را بر ساں بر سر آبی
 تادم زده گم شود از بحر حبابی

مجدوب ز امید تو خوشنود نگردم
 تا در لب کوثر نه کشم جام شربانی

باں رونق فزائے بزم شای

سلا بے چوں سیم صبح گاهی

انیس الدله آل خاقان عظم
چمن پیرای سرستان اقبال
نبودم یسج وقتے بے دعایت
بود تاخیر خواہت نیت خیر
دل درویش از ہم دستی شاه
اگر صد سال باشد ہمدم لعل
بیا ساقی که آن خصم اجل نام
نشاید شد حریف بازی چرخ
نفس را دوستی میدان زیاں کا
بخوی صرف کن عمر و نفس را

رواج آموز لطف بادشاهی
چرخ افرور بزم خیر خواهی
زمن اظهار دازد لها گواهی
مہیا باشدت ہر خیر خواهی
نگرداند عناں از بادشاهی
نگردد کہرا از رنگ کاہی
نہیم از شاہ دارد نے سپاہی
کہ آخری برد از خیر خواهی
کہ شد ہم زندگی ہم عمر کاہی
کہ دارد زندہ است چند لکنخواہی

اگر درویش اگر شاه است مجذوب
بود راه نجاش خیر خواهی

ز بس پیچیدہ ام خود را بھکر نازک اندامی
از اندوہ کہ میکا ہد بامید کہ می نالند
ز اعجاز کہ می آید بغیر از لعل نیکویت
ز محنت بائے ہجر دل مشو نو مید از ویش
بہ شادی بجز راں بائے اجل تاکہ رسد از
ز مردن تا قیامت عقدہ بسیا است در ہمت
ز دوست تا بر آید شاد کن از خویش دلہارا

خیالے گشتہ ام موہوم آل ہم ناز خامی
اگر تنمودہ خود را بماء از گوشتہ بامی
کہ ساز و کجیان دل را فدای خود بہ پیغمبی
کہ باشد خندہ ہمصحی پس از اندوہ ہر شامی
چنین گفتند جنگ نے پند در دآشامی
دریں رہ نہ فلک ہم حلقہ تنگ است از دامی
مکر را تو این گفتہ ام بیا ساقی بدہ جامی

بود مجذوب قدرش بر تر از افلاک در ہمت
ہنیکہ گریہ بر آردشت خاکش دجہاں نامی

خم چو گانِ ایں بیداگر بر سر کند بازی
چو طفل بے سوائے کو بہ دفتر کند بازی
کہ پیش ہر زماں در پردہ دیگر کند بازی
بہ تخت کیتباد و افسر سحر کند بازی
کہ خواہی خوش حر ہر زماں باز کند بازی
اگر نیستی راضی بگو گستر کند بازی
کہ با ہر جلوہ اش آشوب محشر کند بازی

نہ با خورشید میاں چرخ بازی گر کند بازی
ہمیں نقش تو از افلاک می بینی و خور سندی
دماغ آشفته از ناسازی گردوں نہاید شد
تعجب نیست از گردوں اگر دست بلند او
دلیری کے ناید عشق چوں شیراں بخور دل
تنت خاکی دلت سنگی تو با افلاک در جنگی
قیامت قائمے را ہر کہ دید اقرار محشر کرد

دل فسرہ را مجذوب و از اسینہ بیزین
خلیلے جو کہ در تخانہ آزر کند بازی

تو ہم گرمی بکن با آتش مے
کہ خوں را روح سازد در رگ پے
خلاصی یافت کفر حاتم طے
جدا ہر گز نشد چوں سایہ از پے
در اں ساعت کہ مرگ از پے زندہ
چہ شد تحت قباد و افسر کے
کجا کے جان چنگش برد کے کے
موزن چوں بر آرد بانگ یا حے
شنوائی نکتہ را بے پردہ از نے
مگر بے خود کنی اس راہ را طے

بیا ساقی کہ سردی میکند دے
بیا آں آتشیں لعل رواں را
سخت و پیشہ کن ساقی کز آتش
چرا بے مے نشیند آنکہ مرگش
بخش مے تانہ گرد زہرات آب
نظر بر جام جسم کن تا بدانی
کجا بہرام فارغ گشت از گور
مکن ز نہار شمع مالہ خاموش
دل بے مالہ از جاں خشک و خالیست
خرد از ہر دو بالنگ است مے خور

مکن مجذوب دست از بادہ کوتاہ
کہ من مردانگیہا دیدم از دے

گسسته در پیریشاں گر کو بکو نگردی
خود را چنانکه هستی باید که دانمائی
یا با خدا چو ابلیس دانسته سرکشی کن
در چهره سسج روی جوهر نمی نمایند
بے اختلاط مستان مستان نمی توان شد
امروز تا توانی از بادہ کام دل گیر
مکشایند لب پچوں غنچه با دل تنگ
کے شاہ مرادت دست آورد در آغوش

واقف ز راز این بحر چوں آبجو نگردی
تا چوں سرب آخر بے آبرو نگردی
یا ہیچو او کمون تا ہیچو او نگردی
با خصم خود چو شمشیر تار و پرو نگردی
تا یا بکو نگردی ہرگز بکو نگردی
فردا کہ خاک گردی شاید سبکو نگردی
تا ہیچو گل بزودی از رنگ و بو نگردی
تا مو بپیریشاں چوں زلف او نگردی

بیخود شود چو مجذوب دنبال خضر دیگر
با خود مرو کہ دیگر از جستجو نگردی

یکشیشہ از منے ناب با یار سیم سانی
کہ با نیا ز پہاں در زرب لب دعا
ہرگز لبست نداشت چوں گل ز خند خالی
یکروز مست بنگر ز اہد بلاق برو
فکر عجوز دتیا رسواست در خرابات
آسان نباشد از خاک فتن بیام افلا
باید گل چو بلبل مستی ز خون دل کن

انج است اگر دہد رود در گوشہ و سانی
کہ بانگا خیرہ اطہار اشتیاقی
باشد فکر بے راگر با تو اتفاتی
محراب اگر سازی در فن خویش طاقی
انجاست شاہد عقل گر میدہی طلاق
باید ز بام ہمت ایس راہ را براتی
کے رود ہد و صالت بے محنت فراقی

مجدوب ذکر خیرت خواہی جہاں بگیرد
باید دلت نورزد با ہیچ دل نفاقی

باز در آتش زردے کسے
باز چوں آفتاب تنہا کرد

میکشد خاطر م بسوئے کسے
شدہ ام گرم جستجوئے کسے

باز با شور دل کشائے جنوں
 این نسیم از کجا وزید کہ باز
 بے سنگاست ز پیش ما گذر
 گفتگوئے تور وے تانندہ
 روز محشر کہ بہر چارہ خویش
 رو برو چوں کنند با علم

با خود ہست گفتگوئے کس
 چوں گل آشفتم بجے کسے
 میت است دید رنگ بوئے کسے
 ندہم دل بہ گفتگوئے کسے
 رو نہد ہر کسے بسوئے کسے
 آں امیدم با بروئے کسے

وقت آں شد بہمت مجذوب
 کہ ہم رخ بخاک کوئے کسے

ایدل ہفتہ نالہ و افغاں چہ میکنی
 در کوچہ کہ آب علامت ز سر گذشت
 آں آہوئے رمیدہ نگر و دشکار کس
 لے آنکہ بوئے سہلت آشفتم میکند
 زاہد ترا کہ خشت و گل از جا ہی برو
 کار تو اے طبیب دوائے عشق نیست
 بہر دور و زہ عمر کہ خایست آخرش
 در ہر چہار روز و دو نانت کفایت است
 لے عقل کش عشق بجز عجز چارہ نیست

رازے کہ بر طاشدہ پنہاں چہ میکنی
 بیہودہ منع دیدہ گریاں چہ میکنی
 تکلیفم لے جنوں بہ بیا باں چہ میکنی
 گردل دہی بزل ف پریشاں چہ میکنی
 گر بنگری با بروئے جاناں چہ میکنی
 آگہ ز درد ناشدہ درماں چہ میکنی
 طاق و رواق و منظر و ایواں چہ میکنی
 خود را ہلاک منت و دوناں چہ میکنی
 موہے محقری بہ سیلماں چہ میکنی

مجدوب پیش سلطنت روم و ہند را
 بالفتات شاہ خراساں چہ میکنی

چنانکہ ہستی باید کہ انجناں بنمائی
 گرت ہواست بخورشید و ماہ شلاں بنمائی

گرت ہواست کہ در دیدہ جہاں بنمائی
 بگرد سجدہ ز راند و ساز لوج حبیب را

در آستانه میخانه نیست با سبکتر
حصار میکده در بر رخ ملائکه شناید
بیا بگلشن میخانه در هوای گلستان
شراب و عیش جواں میکند پیر کهن را
جال خوبی نیکا همیشه در نظر آید
بچشم تنگ جہاں گر چہ شست خاک ضعیفی

فتادہ باش کہ رہے بر ہر دان بنائی
چہ لازم است کہ خود را با سماں بنائی
گلشن بچین کہ توانی بار خواں بسنائی
چہ خوش بود کہ بہ پیرانہ سر جوان بنائی
بنام نیک توانی کہ جاوداں بنائی
زدست خویش توانی کہ بحر دکان بنائی

دل فسرودہ نگیزند مہوشاں ز تو مجذوب
دے جو کہ توانی بد لیراں بسنائی

نیست باد افہاں حاجت دُر افشانی
حُسن ماہ کنعاں را با تو چوں کسے سنجہ
بے نظیر و بے مثلی بے شریک و بے مانند
اسمِ عظیم شہ را نقش کردہ ام بر دل
ز ہر دُخونِ دل با ہم کاسہ کاسہ نمودم
در عجب مرا انداخت خون دیدہ قبل
ہر کہ ہست در عالمِ چشم بر کرم دارم
چون بخیل و حاتم را در صفِ جزا آرد
تا بہ شکرِ خون خوردن رخِ بخونِ خود شستم
مردمان باز و سر سجدہ اش نمازی نیست

شوق دیدنت دارم آنقدر کہ بتوانی
باید اولش گفتن اوست یوسف ثانی
از کمالِ آگاہم با کمالِ نادانی
تا کنم بایں خاتمِ دعوی سلیمانی
وصل او تو پنداری دادہ رو باسانی
بادش چہا کردہ غنچہ ہائے پیکانی
بہترین اخلاقت ہمت است نادانی
بد نما ترا ز کفر است خبت از مسلمانی
اگفتہ اند نعمت را شکر میشود نانی
عشق را ہی باشد سر نوشت پیشانی

خونِ خویش را مجذوب و قف کن بجا کج
در طریقِ سربازان این بود خدا دانی

تا شدم آشنائے تنہائی
سازگار است همچو آب حیات
تنگی جانمی کشد ہرگز
ہرچہ گوید از اں کشادہ تراست
بہتر از ترک آشنائی نیست
چہ نشان پاکہ از بہشت نداد

فارغم از جفائے تنہائی
با مزاجم ہوائے تنہائی
ہیچکس در فضا ئے تنہائی
مرحبا تنگنائے تنہائی
چارہ از برائے تنہائی
گوشہ دل کشائے تنہائی

ہر کہ شد بے نفاق چوں مجذوب
فارغ است از جفائے تنہائی

در دلم خوں جہاں جہاں کردی
شکر لبتہ کہ در وفا مارا
آسماں کیست تا از وترسم
از کہ جویم دوائے درد ترا
کار جہاں در دلت کند غم یار
چشم بچشنا کہ طرفہ بازار لیست
اگر یہ روشن کند سواد ترا

آنچہ دل خواست آنچناں کردی
آز مودی و امتحاں کردی
آسماں را تو آسماں کردی
کہ برابر تو اش بجاں کردی
ہمچو جانیش اگر نہاں کردی
تا کہ غافل شدی زیاں کردی
کے تو این درس را رواں کردی

عاشقی پیشہ کن کہ چوں مجذوب
ہرچہ کردی جزاں زیاں کردی

عیش عیش ماباشد گر تو یار ماباشی
مابلائے غربت را در وطن چرا بینم
وعدہ را وفا کردن شیوہ کریماں است

مید ہیومی پوشی را ز دار ماباشی
تا بکے ز ما غافل در دیار ماباشی
گر ز رفتہ از یاد تو قرض دار ماباشی

گفته اند و لها ز هست سو هم را هست
از خدا تر یا را ما جسد انمی دانیم
آفتاب محشر هم سایه از تو می جوید

از قرار این باید بے قسرها باشی
یار ما خدا باشد گرتو یار ما باشی
سایه بر مدار از ما تا حصار ما باشی

مطلب ترا در خواست میکنیم ما مجذوب
باد عالتو هم باید دستیار ما باشی

خورم دلم که در همه جایش نظر کنی
خوش حال بیدلم که بیک عالم التفات
فیروز طالع که بیک آه مقصودگاه
روشن نظاره که تجمل عنایتش
فتاد آں همیشه مست که با اعتقاد و صفا
ساقیا بیار باد که خیر است عاقبت
ایه نجات هر دو جهان می نماید
امید دار و صاف دل صبح خیز باش

اگر کسی که هم ز خودش بے خبر کنی
از خاطرش غم دو جهان را بدر کنی
مستغنی اش ز فائده هر سحر کنی
چشم و چراغ مردم صاحب نظر کنی
زاں میکند گد که کرم بیشتر کنی
نوع ممکن که بے خبراں را خبر کنی
یک سجده بجا که دریں رو گذر کنی
تا خنده باز گریه وقت محسر کنی

مجزوب جبہ را کمن از کرد سجده پاک
تا خون رشک در دل شمس و قمر کنی

بیا در ساقی آل آب خرد سوز
من و منجانه کا بخانیر زد
بیا ساقی که مستان نیز دارند
سراپا سوختی در آتش جهل
شود ذکر ملایک نام نیکت
ز جهل خود گر آگاه می حکیمی

کز و ملک جنوں دارد نظای
دو صدم عقل افلاطون بجای
حجب هنگامه و طرفه مفتای
هنوز لے عقل خام اندیش خامی
پنیکلی گر بساند از تو نامی
بہ نقص خود چو پے بردی تمامی

<p>مکھوئی کن کہ خصم کینہ جو را بروز زخم بآں امید خوش باش</p>	<p>توانی دوست کردن با سلاهی کد صبحی هست از دنبال شامی</p>
<p>مکن از مہوشاں دوری چو مجذوب اگر خواهی رسد کامت بکامی</p>	
<p>اے شوخ اضطراب برائے چه میکنی خود را اسیر عشق ز خود بے وفاتری اَل دنگ آفتابی گل گل شکفتہ را چوں یافتی کہ بالب میگوں چہ نشہ ہاست رسولے خلق گشتی دہمرد و ماشدی دانستہ کہ عشق سرایا محبت است</p>	<p>اگر عاشقی شتاب برائے چه میکنی اے خانماں خراب برائے چه میکنی ہم رنگ ماہتاب برائے چه میکنی منع من از شراب برائے چه میکنی از مادگر حجاب برائے چه میکنی از دوست اجتناب برائے چه میکنی</p>
<p>دانستہ کہ نالہ مجذوب از چہ دوست باما دگر عتاب برائے چه میکنی</p>	
<p>گرفتارم بجال پر فریب چشم جادوئے بایامے کہ من دامن دگر دل بردارم بیغداد ادهم گردین دل ز اہد مکن منعم لکھروی جاں نثار نیم باز گوشہ چشمے نذار و التفات چشم سے سرخوش نہ اہ ترا اگر بردہ غفلت نظر چوں غنجہ تو بر تو نخواہی گشت آزاد از گرفتاری مگردفتہ بسچوں میکنی این اہراطے بے تعلق باش</p>	<p>بغارت دادہم دین دل از ترکے و مندوئے وفادار جفا جوئے دل آرائے پری روئے سر و کارت نیفتاد است بترک جفا جوئے عتابے بردلت ناخن نرزد از چین ابروئے نکردی سجدہ مستانہ در پیش ابروئے کجا دیدی نگاہ غافل از چشم جادوئے کہ شہادت کند بگاہ خوئے آشنا روئے قلم را کوہ قافے میشود در ہر سو موئے</p>

باقبال سحر در ہمارے خسار اثر داشت
دلا وقتیت آتے اشکِ چشمے یار بے حواسے

بجائے شکوہ از بیدار خوابانِ شکر کن مجذوب
وفا داریت کہ میخواند نباشد با جفا جھٹے

<p>ساقی بیار جامی زان آبِ رغوانی برخیزد در قدح کن آن آبِ تشنہ را آن نندہ کرد یک تن این صندہ اردل را زاد اگر بینی آن شکل و آن شمایل حاشق شود گذر کن بر کوچہ خرابا دائم ز عشق بازی خود را بر جوان کن در خانقہ بز بخیل نتوان ترا نگہداشت با قوتِ قناعت در خاک کن ہوسا</p>	<p>باشد گلے بچیم از گلشن جوانی باشد ز نیم آبے بر آتشِ ہنمانی لعل ترا کہ سجد با آب زندگانی حیراں و خشک مانی مانند نفس مانی کا بخانی تو اں کرد بے عیش زندگانی تا در بہت نہ پیچد پیری ناتوانی گر بچو با گرہاں از دست غم رہانی کایں خصم بر نیاید بازور ناتوانی</p>
--	--

مہر قبول مجذوب ز سجدہ میتوان یافت
تا افسر سعادت بر آسمان سانی

<p>بر دیرمغاں گذرنداری دل داری دلبرے تجستی زہدیت ہوس شراب دارد ساقی ز عطاءے خود کمشت دست بختت نشود ز خواب بیدار چوں راہ ہری مذوقِ مستی از باغِ حیات گل نہ چینی</p>	<p>از مستی ما خبرنداری داری نظر و نظرنداری داری جگر و جگرنداری دلکش ترا زیں ہنرنداری تا پاس دمِ سحرنداری یک نالہ بے اثرنداری تا دیدہ باشک ترنداری</p>
--	---

مجذوب مشو ز ناله خاموش

نیکوتر ازین هنرنداری

گوش از صدف کند در چوین سخن در آئی
چو آفتاب تابان گر بهر من در آئی
باشد بدل ازین راه چو حال تن در آئی
با این جمال تابان گر در خمین در آئی
و اعط تو نیز رسوا در انجمن در آئی
باشد که مشا دو خرم از چاه تن در آئی
کے با سپهر کج رو با مکر و فن در آئی
از چاه نفس شاید با این سن در آئی
تا جمله گوش گرد چوین در سخن در آئی

گل رنگ و بیازو گر در خمین در آئی
از ذره پروری با چند ان عجب نباشد
راه نظرنه بستم یک لحظه بر خیالت
گلها همه بیکبار بر آفتاب خندند
بے پرده شاهده ما گر گذرد مسجد
روزلف دلبر را جلالتین خود کن
با جوشن تو کل از فتنه باش ایمن
از ناله دست خود را هرگز مساز کوتاه
خیر الکلام باید باشد همیشه حرقت

مجذوب اسم عظم از نام شاه کن حفظ

خواهی که چو سلیمان با اهرمن آئی

در چند پرده تو عیاں در برابر می
هر چند ساخت از همه بسیار بهتری
ما بے چو عارض تو نتابید از در می
چند آنکه دیده اند ز هر باب بهتری
گر در کشم زباده لعل تو ب غری
عشقت که در بعل نه فگندست اخگری
خود را چنان بدال که شه هفت کشوی
از آفتاب بر ترواز و زده گمستری

حاشا که ماه چارده و شمع خاوری
صورت نگار سخن تو و صورت پری
سروے چو قامت تو نگردد در خمین
هرگز کسے بکنه جمال تو ره نیافت
یا قوت لعل را جل از روئے خود کنم
چو آنکست کم ز دل اضطراب دل
آن هفت که با می و معشوق بگذرد
خود را انکو شمار که در چشم اعتبار

۱۳۴۷ھ

مجدوب تبا شود ہمہ عالم مسخرت
تیغ از دعا طلب کن از سجد افسری

ختم دیوان

گزارش

پیش
۱۳۴۷ھ

غزلیات الف کے آخر میں لکھا گیا تھا کہ مجذوب کا نام معلوم نہ ہو سکا۔ اس اطلاع کے بعد بھی اکثر حضرات کو نام و حالات مجذوب مطلوب ہیں۔ لہذا مکرر عرض ہے کہ اس دیوان قلمی کے اول کے دو صفحہ مجھ کو ملنے سے پہلے ضایع ہو چکے ہیں۔ شاید کہ صفحہ اول پر مصنف کا نام ہو گا۔ قصاید حمد و نعت و منقبت سے ابتدا تھی۔ غزلیات مکمل ہیں اس کے آغاز پر ”دیوان مجذوب تبریزی“ لکھا ہوا ہے۔ اس دیوان کا قلم بہت خفی ہے تقطیع خورد مثل حامل اور اعلیٰ درجہ کے خوشنویس اعجاز رقم ایرانی کا خط ہے۔ جدول طلائ کاغذ قدیم ہے غزلیات کے بعد متفرقات اور رباعیات ہیں رباعیات کے آخر میں بھی اوراق کم ہیں۔ اول و آخر کے اوراق ضایع ہونے سے مصنف کا نام معلوم نہ ہو سکا۔ اس قابل نمائش گاہ لایق کتب خانہ شہنشاہ کتابت و کلام کے دیوان کی قیمت ایک سو روپیہ مل رہی تھی لیکن بخیال طبع کسی کے ہاتھ قوت نہ کیا اور یہ شہنچ باد آورد میرے ہاں محفوظ رہا۔ غزلیات مکمل طبع ہو کر

نقل مطابق اصل آخر میں متفرقات و رباعیات کا باقاعدہ طبع ہونا ضرورت تھا۔ لیکن بطور نمونہ غزلیات کے ساتھ متفرقات دریافت طلب شایع ہوئے تھے کہ اگر یہ دیوان قلمی یا مطبوعہ کسی فہرست و کتب خانہ و تذکرہ میں ہو تو ناظرین مطلع فرمائیں۔ مگر کتب خانہ سرکاری وغیرہ اور کسی فہرست و تذکرہ سے مجذوب کے نام اور کلام کا پتہ نہیں چلا۔ میری امکانی کوشش کا خاتمہ ہو چکا تو بالآخر ضایع ہونے کے خوف سے طبع کر کے شایع کیا طبع ثانی میں انشا اللہ غزلیات مکمل کے بعد متفرقات کا انتظام رہے گا۔ مجھ کو بے حد حیرت ہے کہ یہ دیوان قدیم میرے سوا کسی کو نہ ملا اور نقل النقل سے محفوظ رہا۔ تذکرہ آتشکدہ ص ۳۵۵ حضرت حافظ شیرازی کے حالات میں لکھا ہے کہ (و کلام ایشان را حالتی است کہ در گفتار مہجک از استادان نیست و بکلام باہجکیں مشتبہ نمی شود) بیشک اس قول سے سب کو اتفاق ہے لیکن اگر دیوان مجذوب کو دیکھتے تو لکھتے کہ (امامی تو انم گفت کہ کلام مجذوب مثل یا مثال کلام حافظ می شود) ع

مفردار مت کہ تو این را ندیدی

صاحب آتشکدہ بارہویں صدی میں تھے تمام شعرائے عجم کے حالات و اشعار لکھے مگر ان کو بھی مجذوب کا نام و کلام نہ ملا۔

۱۔ حاشیہ مثل اس کو کہتے ہیں جو سب صفتوں میں مساوی ہو۔ اور مثال کے لیے سب صفتوں میں برابری شرط نہیں ہے۔ رعل

ہاں یہ تو طہر ہے کہ حافظ اس رنگ کے موجد ہیں مجذوب مقلد
 اُن کی فصاحت بدرجہ اعلیٰ ہے ان کی بدرجہ اول وہ مشہور ہیں
 یہ گننام وہ مجذوب سالک یہ سالک مجذوب - باقی حالات مجذوب
 تقرب شاہ و انیس الدولہ کلام کے سوا معلوم نہوسکے - حکیم - واعظ
 عالم - حاجی زوار عابد تہجد گزار تھے - المختصر - حضرت حافظ کے
 رنگ میں اس کے سوا کوئی کلام ہوا ہے نہ ہوگا - ان تمام خوبیوں کے
 قطع نظر صرف اس واحد خیال سے میں نے اس دیوان کو شایع
 کیا ہے کہ مجذوب ملاح رسول و آل رسول تھے اگر باوجود امکان
 اس کو طبع نہ کرتا تو یہ اوراق کہنہ دیمک کے مطالعہ سے ضایع ہو جاتے
 حافظ و فرخ بہت کی طرح مجذوب و نیاز کا حال ردیف ز سے
 ظاہر ہے لیکن کسی تذکرہ سے ثابت نہیں ہے - حافظ کے رنگ میں
 کلام اور پھر وہ بھی ہے ایک ماہ میں اتمام یہ مجذوب کی کرامت ہے
 حیرت کن زہمت مجذوب زور عشق گرش ہزار بیت بیک ماہ گفتہ ام
 آپ کے استاد کا حال بھی معلوم نہوسکا -

مجزوب خیر از پئے حافظی رود ایں راہ از کرامت استاد میرود
 واضح ہو کہ شاہ اسمعیل صفوی دسویں صدی میں تھے - اور
 شاہ عباس صفوی بزمانہ مجذوب گیارھویں صدی میں اور سال وفات
 شاہ شجاع ۱۰۸۳ھ مجذوب کے وقت کے شاہ شجاع کا حال معلوم

نہ ہوا -

فانش میگویم تو مجذوب از درگاہ کیمت شیرزداں شہسوار دیں شہنشاہ شجاع

محضی نہ رہے کہ خواجہ حافظ کے دیوان کے جواب میں اور بھی دیوان مثل
عیون الزلال از کمال الدین حسین ضمیری اصفہانی وغیرہ تذکرہ سے ظاہر ہیں
اس رنگ کے کلام کی مجھ کو برسوں سے تلاش تھی مگر دیوان مجذوب کے
سوا کوئی نہ ملا۔ ضمیری کے اشعار کا نمونہ۔

علاج درد ضمیری نشدنی دائم
طبیعی گفت در مانے ندارد درد مہجوری
کہ گفتہ بود کہ در دیش دو اپندیر مباد
غلطی گفت خود را کستم و درمان خود کروم

تاریخ طبع دیوان مجذوب تبریزی از حکیم میرزا در علی رحمہ بنیرہ حضرت
میر احمد علی خاں شہید دہلوی مرحوم النخاطب بہ میر الفخر۔

بود باغ سخن سر سبز و شاداب	من و گلشن ساقی و طے ناب
کمل طبع شد دیوان مجذوب	کہ بود اوشانی حافظ بالقاب
ہزار و شصت و شش از سال مہجری	ز کاتب شد رقم با خط اذہاب
بہ ظلمت چوں نہاں آب بقا بود	من آوردم برائے نذر احباب
کتب خانہ ازین دیوان قاصر	ز نقلش بود عاجز دست مطلاب
نہ در آتشکہ مجذوب و نامش	نہ صاحب کہ داخل دریں باب
نہ در مہند و کن خدیش این چاہ	کہ در ملک عجم ہم بود نایاب
نہ در فہرست یاد تذکرہ نام	نہ در پیدایش دیدی نہ در خواب
بہ معنی رونق بازار عشق است	ندارد حسن یوسف تاب نقاب
باند تا کے و تا چند محجوب	بہ ابر عارضی مہر جہاں تاب
رسید دست غیب اشعار مجذوب	بدست من کہ شد مجموع اسباب
نہ مثلش تا قیامت ہیچ مجذوب	کہ بود ادحاجی و زوار ابواب
نظیر و ثانی دیوان حافظ	ہمیں دیوان مجذوب است یاب

ز تبریز است این مجذوب بقیاب
فضاحت ختم شد بر مرد و اصحاب

ز شیراز است حافظ سالک عشق
کلام حافظ و مجذوب بنگر

برائے سال طبعش رعد تاریخ
بگو۔ دیوان مجذوب است یاب
۴۴۴

تمت بالخیر

اشتهار

کامل دیوان مجذوب تبریزی عیم۔ قصص العلماء اردو ۲ حصہ ۴۴۔
نادر الحساب ۴ حصہ ۸۔ غزلیات نادر حصہ اول ۳ حصہ دوم اردو
مشہر سے دیوان مجذوب کے خریدار کو ناول وغیرہ ایک کتاب مفت
ملے گی۔

المشاہر

حکیم میر نادر علی رعد
دواخانہ وارثی دکن۔

غزل از جامع دیوان مجذوب - حکیم میرزا در علی رعد۔

<p>طالب دید کیوں نہو بے تاب حشر بر پا نقاب سے بھی ہے کیا اٹھائے وہ حسن بار بنگاہ ہے بقا بحر میں فنا ہونا بعد مردن مدام ہیں بیدار دمل دلبر ہے ہجر دلبر ہے برق ہے صاعقہ ہے یہ جانسوز یوفا بھی ہو باد فالیسکن دمل معشوق جیتے جی ہے محال کشتہ چشت زندہ جاوید موت کی آرزو میں جیتے ہیں جاننے ہیں مریض فرقت کو مجھ کو اصرار ان کو ہے انکار ساقیادے شراب - کیا جانے میں ہوں بیمار ہجرے واعظ درد فرقت کا ہے علاج آساں</p>	<p>لئے تیرا یہ بے حجاب حجاب اور کیا ہو اگر اٹھائے نقاب جو اٹھائے کبھی نہ بار نقاب نقش بر آب ہے نمود حجاب زندگانی تھی اپنی عالم خواب مذہب عشق میں ثواب عذاب حسن بے غل اور سن شباب قلب بتیاب کو اگر ہوتا ب ہے یہ انجام عشق خانہ خراب زندگانی تھی اس کی شل سرب ہے یہی اپنی زندگی کا حساب اور پھر پوچھتے ہیں حال خراب روز و شب ہے ہی سوال جواب زاہد خشتک فیض عالم آب کیا دوا میں بھی ہے حرام شراب جان دیکر ہوا ہوں صحت یاب</p>
---	--

یہ غزل رعد کیوں نہو مقبول
قافیہ اس کا ہے شراب کباب

